

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA'A CHAA APOSTOL

Ja ní keyu'u-yá kii Espíritu Santo

¹ Teófilo, táta máni. Nuú tutú ja ní chaa núú-ná ni kastu'ún-ná taká tiñu ni sá'a Jesús, jín taká tu'un ni stá'an-ya ondé kivi ní kejá'á-yá, ² te onde kivi ní tá'ú-yá tiñu jín Espíritu Santo nuú taká apóstol, chaa ni kaji-ya. Te suni kivi-ún ni ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. ³ Te nuú ní jinu ni ndo'o-ya, te jín kuá'a tuni ío ndaa ni ndenda-ya chakú-ya núu cháa-ún jíná'an-de. Te uu xiko kivi ní stá'an-ya máa-yá nuu-dé. Te ni ka'an-ya jín-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁴ Ká'jin tutú-de. Te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja má kúxio-de ini ñuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa I'a ni keyu'u máa Táa-yo Dios. Te ni ka'an-ya jín-de: A ni kajini so'o-ró já súan ni ka'an-ri jín-ró. ⁵ Chi Juan, jandáa ja jín ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíná'an-ró, yaku-na kivi te kuanducha-ro jín Espíritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa ni kakutútú núu-yá, ni kajika tu'ún-de-ya: Táta, te vina natá'ú tiñu chaa Israel ini ñuu máa-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te ni kachi-ya: Ma kúu kuni-ro kivi xí kuiá ja ní teta'an máa Táa-yo jín tú'un ndíso-ya tiñu. ⁸ Ko nú a ni chaa Espíritu Santo siki-ro, yúan-na te ni'in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tú'un-ri ní iní ñuu Jerusalén, ní iní ñuu Judea, jín ñuu Samaria, jín ondé nuu ndí'i ñuyívi. Achí-ya jín-de.

Jā ní ndaa Jesús kuano'on-yá andíví

⁹ Te nī ndi'i nī ka'an-ya táká tu'un yá'a. Te nini kánde'é-de, te nī ndaa-ya kuá'an-ya. Te nī chaa ñn viko nu'ún ní jasū nuu-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándíví núu ndaa-ya kuá'an-ya, te nī chaa-ni uu tá'an chaa káñu'un sa'ma kuijín, nī kajukuiñi xiin-dé. ¹¹ Te nī kaka'an chaa-ún jín-de: Róo chaa ñuu Galilea, naja kándakoto-ró íchi ándíví. Jesús yá'a, jā ní xndóo-ya róo te kua'an-ya íchi ándíví, suni súan ndii-ya nátu'un nī kajini-ro kuáno'on-yá andíví. Achí-de.

Jā ní nukuiñi Matías jín cháa káskuá'a

¹² Yúan-na te nī kanuu-de yuku Olivar káno'on-de ñuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde ñuu, jíká nátu'un kájika chaa judío ñn kivi ndétatú. ¹³ Te nī najaa koyo-de ini ñuu. Te nī kaka-de xini ñn ve'e nuu kaxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jín Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, ñn núu-ni ká'jin-de kájikān ta'u-dé, jín sáva ñasí'í, jín María náa Jesús, jín táká ñani-ya. ¹⁵ Te ñn kivi ní jukuiñi Pedro nuu táká ñani-ún. Te ká'jin nátu'un ciento oko ñayivi. Te nī ka'an-de: ¹⁶ Náni jíná'an-ró, nī skíkuu nini tú'un ká'an tutu ij já ní ka'an Espíritu Santo onde sáa jín yú'u David tu'un Judas, chaa nī yoxnúu núu já ní kakatñ Jesús. ¹⁷ Te suu chaa-ún, nī yoso-dé jín-yó. Te nī chindéé tá'an-de jín-yó siki tú'un yá'a. ¹⁸ Chaa yúan, nī jaan-de ñn ñu'un jín xú'ún ní ni'in-dé siki tíñu ñáá nī sá'a-de. Te onde súkún te nī kanangava-de, te nī ndata sáva chii-de.

Te ní ndí'í jiti-de ní jicha. ¹⁹ Te ní jicha tu'un yá'a nuu táká ñayivi káxiukú ñúu Jerusalén. Te yuán ní kaskúnání-i ñu'un-ún nuu yú'u máá-i Acéldama, ja kuní ka'an: Ñu'un niñí. ²⁰ Chì súan yóso núu tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu ñn ve'e sáni. Te ma kúnchaa ni ñn-i iní ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndíso-de, ná kúndiso inga chaa. Achí. ²¹ Núsáá te jínu ñú'ún já káji-yó ñn chaa ma'ñú táká chaa ja á ká'jin jín-yó táká kiví ní jika máá Jító'o-yo Jesús jín-yó, ²² te onde kiví ní skuánducha Juan, te onde kiví ní xndóo-ya yóo te ní ndaa-ya kuá'an-ya ándiví. Te chaa kaji-yó, ná kúu-de testigo jín-yó já á ní nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te ní kajani-de uu tá'an chaa: José, ja nání-de Barsabás te Justo kúu inga sí'v'í-de, jín Matías. ²⁴ Te ní kajikan ta'u-dé: Táta, máá-ní chì jini-ní ndasa káa iní añú taká ñayivi. Núsáá te ja úu tá'an chaa yá'a, stá'an-ní ndé ñn-de ní kaji-ní, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chì Judas, ní sá'a-de kuachi, te ní kenda-de kua'an-de lugar máá-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te ní kasá'a-de sortear. Te ní jungava-ni sikí Matías. Te ní nukoso-dé jín uxí ñn-ga apóstol.

2

Kiví Pentecostés

¹ Te máá kiví Pentecostés ní ka'jin tutú ñn núu-ni-de. ² Te sánaa-ní te ní chaa ñn ndusu ichi ándiví nátu'un ní'ín ñn tachì xaan, te ní skútú iní ve'e nuu káxiukú-de. ³ Te ní kajini-de ja ní jicha nátu'un yáá ñú'ún. Te ní jungoo sikí ná ñn ná ñn-de. ⁴ Te ndí'í-de, ní kukútu jín Espíritu Santo. Te ní kaka'an-de sín sín yu'u, ndasa ní stá'an

máa Espíritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te ñuu Jerusalén, káxiukú ñáyivi judío onde taká ñuu ní ñúyivi. Te káchiñú'un-i Dios. ⁶ Te ja súan ni ni'in, te ni kataka ñáyivi kuá'a. Te ni kuñáa ini-i, chi ná in ná in-i, ni kajini so'o-i káka'an-de yu'u máa-i. ⁷ Te ni kanaa ini-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kákuu taká cháa káka'an yá'a náún. ⁸ Ndasá kúu núsáa. Chi ná in ná in-yó, kajini so'o-yó káka'an-de yu'u ní kakaku-yó jín. ⁹ Chi cháa onde ñuu Parto jín ñuu Media jín ñuu Elam kákuu-yó. Te sava-yó, vai-yó onde ñuu Mesopotamia, jín ñuu Judea, jín ñuu Capadocia, jín ñuu Ponto, jín ñuu Asia. ¹⁰ Suni onde ñuu Frigia jín ñuu Panfilia, jín ñuu Egipto jín ndáñuu África ja kánchaa inga lado ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yo onde ñuu Roma jíká vái-yó. Te suni ío sava cháa ni naki'in sé'é judío. ¹¹ Suni cháa ñuu Creta jín cháa ñuu Arabia kákuu-yó. Te kajini so'o-yó ja jín yu'u máa-yó káka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kánaa íi ini-i kánde'é-i. Te káka'an-i jín tá'an-i: Naún tu'un kúu ya'á núsáa, achí-i. ¹³ Ko sava-i káka'an kátá-i: Kánajini-de, achí-i.

Ja ní jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñáyivi

¹⁴ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro jín uxí in-ga-de. Te ni ka'an jaa-de jín-i: Níi, cháa judío, jín taká níi cháa káxiukú ini ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuni ndi'i-ni jíná'an-ni. Te kuni ná'in-ni tu'un ná ká'an-ná jín-ni. ¹⁵ Chi cháa yá'a, tú kánajini-de nátu'un kájani ini-ni, chi sáa ká'in jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'á kúu tu'un ni ka'an Joel cháa ni jani tu'un Dios onde sáa: ¹⁷ Achí Dios: Kivi sándi'i-na te kacha nuu-ri Espíritu-ri siki taká ñáyivi. Te se'e

yí-ro jíin sé'e sí'í-ro, kani-i tu'un-ri. Te cháa súchí jíiná'an-de jíin cháa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandáa ja kivi-ún te kacha nuu-ri Espiritu-ri siki mozo-ri, kúu cháa kúu ña'an. Te kani-i tu'un-ri jíiná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-ri tiñu ñá'nu onde andívi. Te sá'a-ri tuni nuu ñúyivi. Te koo niñi jíin ñú'un jíin yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túún. Te yoo, nduu niñi. Te vása jáa kivi máa Jíto'o-yo. Kivi ká'nu, kivi stá'an ndijin-ya máa-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñayivi ká'an nda'ú jíin máa Jíto'o-yo onde jíin sí'ví-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níi cháa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíiná'an-ní: Máa Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a ni kuu-ya núu Dios. Te nuu máa-ní ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jíin kuá'a tuni. Te ni kakee nuu-ní ni kande'é-ní ja súan ni sá'a-ya onde jíin Dios. Te suni súan kájiní taká-ní. ²³ Ko níi, ni kanachi'i-ní-ya ndá'a cháa ñáá. Te ni kaja'ni-dé-ya jiká cruz. Te jíin tiempo, a ni jini Dios ja súan sá'a-ní núu, chi súan ni teta'an-ya. ²⁴ Ko ni nachaku-ya ní sá'a Dios. Te ni janchaa-ya fuerza kue'e kuu-yo, chi tú ní kúu kendo-ga Jesús ini nda'a kué'e kuu-yo. ²⁵ Chi David, ni ka'an-de tu'un-ya: Ni jini-ri nuu máa Jíto'o-ri, ja nené kanchaa-ya jíin-rí. Chi kanchaa-ya ichi ndává'a-ri, nává'a ma yú'ú-ri. ²⁶ Ja yúan ní kusii ini añú-ri. Te ni nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetatú yiki kúñu-ri, te kuñukuu ini-ri. ²⁷ Chi ma skéndo-ní añú-ná ini lugar ndiyi, ni ma kuá'a-ní tu'un te'yu Se'e-ní, I'a ii. ²⁸ Ni stá'an-ní nuu-ná ndasa ni'in-ná ichi kúchaku-ná. Te kivi kúnchaa-ná jíin-ní te kusii xaan ini-ná sá'a. Achí David. ²⁹ Náni jíiná'an-ní, ná kachí kají-ná nuu-ní tu'un David tatá ñúu-yo. Chi ni ji'i-de. Te ni yuji-de. Te ve'e añú-de kanchaa

jíin-yó ondé vina. ³⁰ Chi cháa n̄i jani tu'un Dios n̄i kuu-de. Te n̄i jini-de ja ní ka'an téyí-yá jíin-de ja núu-dé, cuenta chíi tata-de, nukuiñi Cristo kun-chaa-ya mesa-de tá'ú-yá tiñu. ³¹ Te ya'á ní jini-de jíin tiempo, n̄i kastu'un-de ja náchaku Cristo, chí añú-ya, tú ní kéndoo ini lugar ndiyi. Te ni yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, n̄i nachaku-ya ní sá'a Dios. Te kájiní-yo já chakú-ya. ³³ Te n̄i ndaa-ya kuá'an-ya íchi ndává'a Dios. Te nátu'un n̄i keyu'u máá Táa-yo, te onde nuu máá-yá, n̄i ni'in Jesús Espíritu Santo. Te n̄i jacha nuu-ya nátu'un kánde'é-ní te kájiní so'o-ní vina. ³⁴ Chí David, tú ní ndaa-de andívi. Ko n̄i ka'an-de: Máá Tatá Dios, n̄i ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ³⁵ te ná chúkú-rí cháa kábito u'u róó, kuu-de teyu kúxndíi ja'a-ro, áchí. ³⁶ Te ná kuní ndaa ndivii ñayivi Israel ja Dios, n̄i jani-ya máá Jesús ja ná kúu-ya Jító'o-yo vasa n̄i kaja'ni-ní máá-yá jika cruz, te suni máá-yá kúu Cristo. Achí Pedro jíin-i. ³⁷ Te súan n̄i kájiní so'o-i tu'un yá'a. Te n̄i kanata'u'u ini añú-i. Te n̄i kaka'an-i jíin Pedro jíin sáva-ga apóstol: Ñani jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáá, áchí-i. ³⁸ Te n̄i kachi Pedro jíin-i: Nakani ini-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jíin sí'vi máá Jesucristo náva'a koo tuká'nu ini nuu kuáchi-ní. Te kuá'a-ya Espíritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Chí nuu máá-ní jíin núu sé'e-ní, súan n̄i keyu'u-yá. Te suni súan n̄i ka'an-ya núu táká ñayivi káxiukú jíká, nuu násaa-i ja máá Tatá-yo Dios kana-ya xiní-í ná kí'in-i nuu-yá. ⁴⁰ Te Pedro, jíin kuá'a-gá tu'un súan, n̄i ka'an ndaa-de. Te n̄i ka'an ni'in-de jíin-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú táká ñayivi

ñáá yá'a, áchí-de. ⁴¹ Te n̄i kajatú'ún sáva-i tu'un n̄i ka'an-de. Te n̄i kajanducha-í. Te kivi-ún n̄i ndea-ga-i nátu'un un̄i mil ñayivi. ⁴² Te n̄i ka'jin n̄i'in-i sik̄i tú'un kástá'an apóstol, n̄i kandatú'ún ñin núú-de, n̄i kasákuáchí-de staa. Te n̄i kajikan ta'u-dé.

Já ní kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i

⁴³ Te ndi'i ñayivi, n̄i kayu'ú-i. Te cháa apóstol, n̄i kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jín tuní. ⁴⁴ Te taká ñayivi kákandija, káxiukú tútú-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i. ⁴⁵ Te n̄i kaxikó-i taká ndatíñu-i, jín táká ve'e-i. Te n̄i kasaka-í xu'ún núu tá'an-i, ndasa jínu ñú'ún ñin ñin-i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kivi kája'an tútú-i ve'e ij. Te kásákuáchí-i staa ndita'an ve'e-i. Te luu, s̄i ní ka'io in̄i añú-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñayivi ñúu-ún, n̄i kaka'an jínú'ún jín-i. Te ndita'an kivi ní kakaku sava-ga ñayivi ní sá'a máá Jító'o-yo. Te n̄i kandujín-i jín tíku'n̄i kándija-ún.

3

Já ní nduva'a cháa rengo

¹ ñin kivi te n̄i kaka Pedro jín Juan, kája'an-de in̄i ve'e ij. Ch̄i máá hora ka'un̄i aini kúu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i ñin cháa rengo onde kivi ní kaku-de. Te cháa-ún, ncháa-de ndita'an kivi yúx'é vé'e ij nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táká ñayivi kivi koyo in̄i ve'e ij yúan. ³ Te cháa-ún, n̄i jin̄i-de nuu Pedro jín Juan, ja kuákivi-de in̄i ve'e ij. Te n̄i ka'an nda'ú-de jín-de ja ná kuá'a-de ñin caridad. ⁴ Te Pedro jín Juan,

ni kande'é vá'a-de nuu cháa-ún. Te ni kaka'an-de jíin-de: Yá'a nde'é-ró núu-rí, áchí-de. ⁵ Te máa cháa-ún, ndátu tu'a-de, jáni iní-de ni'in-dé yaku na jíin núu Pedro jíin Juan. ⁶ Te ni kachi Pedro: Tú ñáva'a-ri plata ni oro. Ko ja ñáva'a-ri, yuán kuá'a-ri nuu-ro. Jíin sí'ví máa Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñi te kaka-ró, áchí-de. ⁷ Te ni tñn-de ndavá'a cháa-ún. Te ni xndúkuiñi-de cháa. Te ja'a-dé jíin sukún já'a-dé, ni kanduva'a-ni. ⁸ Te ñn ni kanda-ni-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni jika-de. Te ni kivi-de jíin Pedro jíin Juan iní ve'e ij, jika-de, kánda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te ni kajini taká ñayivi núu-dé ja nákana-de te nákana jaa-de Dios. ¹⁰ Te ni nakuni-i nuu-dé ja máa cháa jikán caridad yuxé'é vé'e ij ja nání hermosa kúu-de. Te ni kakee nuu-í kánde'é-i. Te ni kayu'ú-i, chi kajini-i ja súan ni ta'an cháa-ún. ¹¹ Te cháa ni nduva'a-ún, nini tñn-de Pedro jíin Juan, te ni kataka-ni ñayivi núu-dé iní corredor ja nání Salomón. Te ni kakee nuu-í kánde'é-i. ¹² Te ni jini Pedro ja súan kúu. Te ni ka'an-de jíin ñáyivi-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa iní-ní kánde'é-ní tiñu yá'a. Naja kánde'é-ní nuu-ná. Kájani iní-ní ja cháa va'a kákuu-ná xí ío fuerza iní-ná náva'a nakaka cháa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máa Dios Abraham, jíin Isaac, jíin Jacobo, máa Dios, Táa-yo, ni nduñá'nu Se'e-ya Jesús ni sá'a-ya, te ni kanastúu-ní Jesús, te ni kanakuxndíi-ní I'a-ún jito nuu Pilato, vasa sía cháa-ún-ya kuní-de núú. ¹⁴ Ko máa-ní, ni kaské'ichi-ní I'a ij, I'a ndoo. Te ni kajikan-ní ñn cháa já'ni ndíyi sía Pilato. ¹⁵ Te ni kaja'ni-ní máa Jíto'o, I'a náschakú yóo. Ko Dios, ni naschakú-ya

Jesús onde mañú ndíyi. Te máá-ná kákuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kájiní-ní cháa yá'a te kánakuní-ní-de. Te nì kandíja-de Jesús jíin sí'ví-yá, te ja yuán ní nasáva'a-ya-dé. Chì kándíja-de-ya, te yuán ní nduva'a ìj cháa yá'a nátu'un kájiní máá-ní. ¹⁷ Ko vina ñani, a jiní-ná chì sikì já tú ní kájuku'un iní-ní kúu ja ní kasá'a-ní súan, te suni súan nì kasá'a cháa kátá'ú tíñu nuu-ní. ¹⁸ Te jíin kivi, nì kajani cháa tu'un onde sáá ní sá'a Dios, ndasa koo tíñu, jíin ndása ndo'o Cristo. Te vina a nì skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxíó káva iní-ní, te ná nákaní iní-ní jíná'an-ní núsáá, nává'a ná ndá'vá taká kuachi-ní, te cháa kivi já ndúsì iní-ní sá'a máá Jító'o-yo. ²⁰ Nává'a tájí Dios Jesucristo kii-ya, nátu'un nì sándaa-ya já kúu níí onde sáá. ²¹ Ko jínu ñú'ún já kéndoo-ya onde andí'ví, onde kivi ndújáá taká ndatíñu, nátu'un nì kaka'an cháa ndoo nì kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Chì Moisés, nì ka'an-de jíin táa-yo: Máá Tatá-ro Dios, kuá'a-ya ñin cháa nátu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-ro. Te kenda-de mañú taká ñani-ro nátu'un nì kenda-ri. Te ná chú'un iní-ro tú'un ka'an cháa-ún nú naún ndí'i tu'un ka'an-de jíin-ró. ²³ Te nú ndé cháa tú kuní-de chu'un iní-de tu'un ka'an cháa kani tu'un-ún, te naa ìj-dé mañú taká-ga ñayivi, áchí Moisés. ²⁴ Te taká cháa nì kajani tu'un, onde kivi ní kii Samuel te níí-gá onde vina, suni nì kajani-de tu'un ja kii kivi yá'a. ²⁵ Máá-ní kákuu se'e cháa nì kajani tu'un-ya jíin sé'e sikì contrato nì sándaa Dios jíin táa-yo. Te nì ka'an-ya jíin Abraham: Onde chii tata-ro kenda ja kéndoo ndatu taká se'e ñuyivi sá'a, áchí. ²⁶ Te Dios, nì naschakú-ya Sé'e-ya. Te nì

tájí-yá Se'e-ya, te n̄i kii-ya nuu máá-ní xna'an-ga, náva'a chaxio-ya-ní nuu táká kuachi-ní. Yúan-na te kendoo ndatu-ní.

4

Ja ní kakat̄in-de Pedro jín Juan

¹ Te nini káka'an-de jín ñáyivi-ún, te sutu, jín já kúñá'nu in̄i ve'e ij, jín saduceo, n̄i chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kákiti xaan iní ja kástá'an apóstol nuu ñáyivi, ja kájani-de tu'un Jesús ja á n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te n̄i kakat̄in-ún-de. Te n̄i kachindee-de in̄i vekaa onde kiv̄i xían-ún, ch̄i a n̄i ini. ⁴ Ko kua'a xáan ñáyivi ní kajini so'o-i tu'un n̄i kaka'an cháa apóstol. Te n̄i kakandija-i. Te n̄i jinu nátu'un u'un mil cháa. ⁵ Te kiv̄i xían-ún, te cháa kákuñá'nu nuu máá-i, jín cháa n̄i kayii, jín cháa káchaa tutu, n̄i kandutútú-de in̄i ñuu Jerusalén. ⁶ Te suni n̄i kandutútú-de jín máá sutú ñá'nu-ga Anás, jín Caifás, jín Juan, jín Alejandro, jín táká-ga ja kákuu tá'an sutu ñá'nu-ga-ún. ⁷ Te n̄i kajani-ún-de ma'ñú. Te n̄i kajika tu'ún-de: Na jín fuerza, xí na jín sí'ví kásá'a-ró tíñu yá'a, áchí. ⁸ Yúan-na te Pedro, ch̄i n̄i kútú-de jín Espíritu Santo, te n̄i kach̄i-de jín cháa-ún: Ní cháa kákuñá'nu in̄i ñuu, jín ní cháa n̄i kayii nuu ñuu Israel: ⁹ Vina te nú xndichí-ní náá sik̄i in̄i tiñu va'a n̄i kasá'a-ná jín in̄i cháa kú'u yá'a nú ndasa n̄i nduva'a-de, ¹⁰ núsáá te máá-ní jín táká ñáyivi ñuu Israel, ná júku'un in̄i-ní ja jín sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret n̄i nduva'a cháa kándij nuu-ní yá'a. Te suu I'a-ún n̄i kaja'ni-ní-ya jiká cruz. Ko n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi n̄i sá'a Dios. ¹¹ I'a yá'a kúu yuu já ní kaské'ichi

ní, cháa káchutá'an ve'e. Te yuu-ún, máa yúu ndíso fuerza jiki kúu vina. ¹² Te tuká inga cháa nama yóo, chí túu inga sí'ví nání ni ñn cháa ío ini ñuyívi yá'a ja kúu nama taká ñayívi jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te ni kajini ja tú káyú'ú Pedro jín Juan káka'an-de. Te a kájiní ja tú tu'a va'a-de, chí tú ní kájika-de escuela. Te ni kánaa iní kándé'é núu-dé. Te ni kajuku'un ini ja ní kájika-de jín Jesús. ¹⁴ Te kándé'é núu cháa ni nduva'a-ún, kándichi-de jín Pedro jín Juan. Te tú ní kákuu kuti xndíó káni ni ñn tu'un. ¹⁵ Ko ni katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kenda koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátu'ún máa jíná'an. ¹⁶ Te ni kaka'an: Ndasá sá'a-yó jín cháa yá'a núsáá. Chi jandáa kúu ja ní jicha tu'un kua'an nuu taká ñayívi ñúu Jerusalén ja súan ni kasá'a-de ñn tíñu ñá'nu. Te ma kúu ka'an-yo já tú ío ndaa. ¹⁷ Ko nává'a ma kuichá-ga tu'un yá'a ki'in nuu taká ñayívi, te ná ká'an xaan-yo núu-dé ja má kachí kuti-gá-de tu'un cháa-ún nuu ní ñn ñayívi, áchí. ¹⁸ Te ni kanakana xini-dé. Te ni katá'ú tíñu nuu-dé ja má ká'an-ga-de te ma stá'an-ga-de ni ñn tu'un jín sí'ví Jesús. ¹⁹ Yúan-na te ni kaka'an Pedro jín Juan: Tava máa-ní cuenta te nú játa'an ini Dios ja kuándatu-ná nuu-ní xna'an-ga vásá núu máa-yá. ²⁰ Chí nini káni-ná tu'un ja ní kajini-ná jín já ní kajini so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te cháa junta, ni kaka'an xaan núu Pedro jín Juan, te ni sía-de kua'an-de, chí tú ní káni'in kuti modo xndó'o Pedro jín Juan, chí káyú'ú kájito ñayívi, chí taká-i, kanakana jaa-i Dios sikí já ní kuu-ún. ²² Chi cháa ni nduva'a jín tíñu ñá'nu-ún, ví'í-gá uu xiko kuia ío-de.

Jā ní kajikan ta'u tíku'ni kándjja

²³ Te nī kaka'ku-de kája'an-de. Te nī najakoyo-de nuu tá'an-de. Te nī kanakani-de taká tu'un nī kaka'an sutu ñá'nu jín cháa nī kayii nuu-dé. ²⁴ Te súan nī kajini so'o-i tu'un kanakani-de. Te ñn jínu-ni nī kaka'an jaa-i jín Dios: Táta, máá-ní kúu Dios nī sá'a andívi, ñuyívi, mar, jín taká-ga ndatíñu. ²⁵ Te jín Espiritu Santo nī ka'an-ní jín yú'u táa-yo David, jā ní kuu-de mozo-ní. Chi nī ka'an-de: Naja kákiti inī ñayívi, te naja kanakani sáni inī-i. ²⁶ Nī kataka cháa kákuu rey ñuyívi jíná'an-de. Te cháa kakuñá'nu-ún, nī kakutútú-de. Te ñn-na nī kandonda-de sikí máá Tatá Dios jín sikí Cristo-ya. ²⁷ Chī Herodes jín Poncio Pilato jín cháa sñn nación jín ñáyivi ñúu Israel, nī kakutútú ndíja-de inī ñuu yá'a, nī kandonda-de sikí Sé'e ñ-ní Jesús, I'a nī jani-ní, ²⁸ náva'a sá'a-de taká tiñu nī teta'an máá-ní, jín já ní kundaa inī-ní onde sáa. ²⁹ Te vina, Táta, nde'é-ní ndasa kaka'an xaan-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te kuá'a-ní fuerza nuu mozo-ní jā ná chundéé iní-ná kani-ná tu'un máá-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní náva'a sá'a-ní tana, jín tuní, jín tíñu ñá'nu. Te taká yuán ná kúu jín sí'ví máá Sé'e ñ-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan nī kajikan ta'u-í. Te nuu ká'jin tútú-i-ún, nī taan. Te ndí'i-i, nī kakútú-i jín Espiritu Santo. Te nī kachundéé iní-i kájani-i tu'un Dios.

Jā ní kañava'a ká'nu-i ndatíñu-i

³² Te ñayívi kuá'a kákandíja, chī jín iní jín añú-i nī kanduu ñn núú-i. Te tú ni ñn-i ní kaka'an-i jā máá-i xín ñn ndatíñu. Chi taká ndatíñu, nī kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyíí xaan kájani ndaa

apóstol tu'un ndasa ni kajini-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno ni kuu tu'un luu Dios ini-de. ³⁴ Te tú kuti naún nándi'i ni ñn-de, chi taká cháa káxiin ñú'un, xí vé'e, ni kaxikó-de, te ni kákinchaka-de xu'ún, ³⁵ te ni kachúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol ni kasaka-dé nuu ñn ñn tá'an-de ndasa kájinu ñú'un máa-i. ³⁶ Te José, tata Leví, ncháa-de ñuu Chipre, ío inga sí'ví-de kájatíñu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuní ka'an, se'e tu'un ndéé ini. ³⁷ Ni xikó-de ñn ñu'un-dé. Te ni kinchaka-de xu'ún. Te ni chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Siki Ananías jín Safira

¹ Ko ñn cháa nání Ananías jín ñási'i-de Safira, ni kaxikó-de ñn ñu'un. ² Te ni janchaa-de sava xu'ún. Te suni jini ñási'i-de ja súan ni sá'a-de. Te ni kinchaka-de yakú-ni. Te ni chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te ni ka'an Pedro: Ananías, naja ní kivi Satanás ini añú-ro já xndá'ú-ro Espíritu Santo núú. Chi ni janchaa-ro sáva xu'ún ñú'un ní kaxikó-ró. ⁴ Ná té xikó-ga-ro, á nasu máa-ró xín núú. Te nuu ní xikó-ró, á nasu ini nda'a máa-ró ñú'un núú. Naja ní nakani ini-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chi Dios, áchí-de. ⁵ Te súan ni jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te ni ndua-ni-de. Te ni ji'i-ni-de. Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un-ún, ni kayu'ú xaan-í. ⁶ Te ni kandukuiñi cháa súchí. Te ni kaxndánuu-de ndiyi-ún, te ni kakiñi'in-de-i yata vé'e. Te ni kachiyuji-de-i. ⁷ Te ni kunúu, natu'un uní hora. Te ni jaa ñási'i-de ni kivi-ña vé'e-ún. Te

naún jiní máá-ña ja súan n̄i kuu. ⁸ Te Pedro, n̄i jika tu'ún-de-ña: Kastu'ún núu-rí. N̄i xikó-ró ñú'un-ún ñin tanto súan xí túu. Achí-de. Te n̄i kachi-ña: Jaan, ñin súan n̄i kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, n̄i ka'an-de jín-ña: Naja ní skétá'an-ró tú'un ja koto nchaa-ro Espíritu máá Tatá Dios. Kuni so'o, yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo chaa n̄i kachinduji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róó ki'in-ro, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ndua-ni-ña núu já'a Pedro. Te n̄i ji'i-ni-ña. Te n̄i ndivi koyo chaa súchí-ún. Te n̄i kajini-de ja á n̄i ji'i-ña. Te n̄i kakiñi'in-de-ña, te n̄i kachinduji-de-ña xín yíi-ña. ¹¹ Te ndivii tíku'n̄i kándija jín táká ñayivi ní kajini tu'un tiñu yá'a, n̄i kayu'ú xaan-í.

Kua'a tíñu ñá'nu jín tuni n̄i kasá'a apóstol

¹² Te chaa apóstol, n̄i kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jín tuni jito nuu ñáyivi. Te ñin ká'nu-ni kándutútú-de in̄i corredor Salomón. ¹³ Ko tú ní chúndéé iní ni ñin-i ketá'an-i jín-de. Ko ñayivi, ví'í-gá n̄i kajatú'ún-i-de. ¹⁴ Te ñayivi ní kándija nuu máá Jító'o-yo, ví'í-gá n̄i ndea-i, kúu chaa kúu ña'an, kua'a xaan-í. ¹⁵ Te n̄i kakinchaka-de kua'a ñáyivi kaku'u. Te n̄i kajakin-de-i in̄i ya'ya kánda-i nuu jito jín núu yúu, náva'a nú vai Pedro sanaa jin̄u vasté máá káti-dé siki-í. ¹⁶ Te suni taká ñayivi ñúu yani-ún, n̄i kataka kua'a-í in̄i ñuu Jerusalén, n̄i kakinchaka-i ja kaku'u jín já káta'an tachí kini. Te ndi'i-ún, n̄i kanduva'a jíná'an.

Ja ní kachindik̄in-i Pedro jín Juan

¹⁷ Yúan-na te n̄i kakukuásún iní sutu ñá'nu jín sáva tá'an ja káchíñú'ún siki saduceo, te n̄i kandonda. ¹⁸ Te n̄i kakat̄in-ún cháa apóstol. Te n̄i kataan-dé in̄i vekaa ñuu. ¹⁹ Ko ndajá'a máá Tatá

Dios, akuáa ní juña-ya yúxé'é vékaa-ún. Te n̄i kiñi'in ya-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: ²⁰ Kuá'án, te kuiñi-ró iní ve'e īi. Te yúan kani-ró táká tu'un nuu ñáyivi ndasa kuchaku-i vida jáá yá'a. Achí-ya. ²¹ Te n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ní kundijin, te n̄i kivi koyo-de iní ve'e īi. Te n̄i kastá'an-de tu'un nuu ñáyivi. Te nini kastá'an-de, te n̄i chakoyo sutu ñá'nu jín tá'an-de. Te n̄i nastútú-de cháa junta jín cháa n̄i kayii iní ñuu Israel. Te n̄i táji-de ndajá'a kuák'iin-de cháa-ún iní vekaa. ²² Ko nuu ní jakoyo cháa kákuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ní kani'in-dé apóstol. Te n̄i kanaxió káva-de. Te n̄i kakastu'ún-de tu'un yá'a: ²³ Jandáa kúu ja ní kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te ká'iin cháa kándito-ún ichi yúxé'é. Ko nuu ní kajuña-ná, te tú kuti naún cháa ní kájiní-ná nuu. Achí-de. ²⁴ Te cháa kúñá'nu iní ve'e īi jín sutú ñá'nu, nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, n̄i kakejá'a-de káyú'ú-de ja má júkuiñi tu'un-ún. ²⁵ Ko n̄i jaa in ñáyivi. Te n̄i kastu'ún-i: Ña'an-ní, te nde'é-ní. Cháa n̄i kataan-ní vekaa, ká'iin-de iní ve'e īi. Te kastá'an-de tu'un nuu ñáyivi. Achí-i. ²⁶ Yúan-na te n̄i kaja'an cháa kúñá'nu-ún jín ndajá'a. Te ñúkúún vái-de jín apóstol, chi káyú'ú-de kájito-de ñáyivi já kuá'a-i yuu xiní-dé. ²⁷ Te nuu ní jaa-de jín apóstol, te n̄i jani-de cháa-ún iní municipio. Te sutu ñá'nu, n̄i xndichí-ún: ²⁸ Á tú ní kastu'ún-rí nuu-ro já má stá'an-ga-ro tú'un cháa jian. Ko vina chi ní ñúu Jerusalén n̄i xndeá-ro sá'an-ro. Te kákuni-ro cháa-ró niñi cháa jian sikí-rí jíná'an-ri, áchí. ²⁹ Ko Pedro jín apóstol, n̄i kaka'an-de: Nini kuándatu-ná nuu Dios vásá núu táká cháa. ³⁰ Máa Dios ndiyi táa-yo, n̄i naschakú-ya

Jesús, I'a ñi kaja'ni máá-ní ja ní kajata kaa-ní-ya jiká cruz. ³¹ I'a yá'a ñi nduñá'nu-ya kánchaa-ya íchi ndává'a Dios. Te ñi nduu-ya I'a tá'ú tíñu jíin I'a nama yóó, náva'a nakani ini ñayivi ñuu Israel te koo tuká'nu ini-ya núu táká kuachi-i. ³² Te máá-ná jíin Espíritu Santo, kákuu-ná testigo máá-yá nuu táká tu'un yá'a. Chi já'a Dios Espíritu-ya núu táká ñayivi kámandatu nuu-yá. Achí-de. ³³ Te máá-ún, súan ñi kajini so'o tu'un yá'a. Te ñi kakiti xaan ini. Te ka'ni-ún-de kákuni núu. ³⁴ Ko ío in maestro ley, nání-de Gamaliel. Te kúu-de chaa fariseo. Te taká ñayivi, kájatú'ún-i-de. Te ñi ndukuiñi-de nuu junta. Te ñi tá'ú-de tíñu ná kúxio núu chaa apóstol. ³⁵ Te ñi ka'an-de jíin: Róo chaa ñuu Israel, kani va'a ini-ro te nú naún kákuni ro sá'a-ró jíin chaa yá'a. ³⁶ Chi onde sáá ní ndonda Teudas, te achí-de ja chaa téyí kúu-de. Te ñi kataka-i nuu-dé natu'un kuun ciento chaa. Te ñi ji'i-de ñi sá'a sava-ga chaa. Te taká ja ní kámandatu tu'un ñi ka'an-de, ñi kajicha nuu kaja'an sáni. ³⁷ Yúan-na te kivi ní ndutútú xiní, te ñi ndonda Judas chaa ñuu Galilea. Te ñi jaka-de kua'a ñayivi kuángoyo yata-dé. Te suni ñi naa chaa-ún. Te taká ñayivi ní kámandatu nuu-dé, ñi kajicha nuu-i kaja'an-i. ³⁸ Te vina ná kuá'a-ri consejo róo: Ma ké'é-ga-ro chaa yá'a. Sía-de ná kí'in-de. Chi nú onde chi ñayivi vái tu'un yá'a xí tíñu yá'a, te naa íi. ³⁹ Ko nú onde nuu Dios vai, ma kúu kasu-ro. Chi sanaa te natu ja jíin Dios kájatá'an-ró. Achí-de. ⁴⁰ Te ñi kájatú'ún tú'un ñi ka'an Gamaliel. Te ñi kakana xiní chaa apóstol. Te ñi kaskúun yunu xíi sukun-dé. Te ñi ka'an xaan núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jíin sí'ví Jesús. Te

n̄i kasía-de kája'an-de. ⁴¹ Te máá apóstol, nuu junta n̄i kenda koyo-de kája'an-de, kákusiñ iní-de ja ní jat̄u'un-ya kándo'o-de siki sí'ví-yá. ⁴² Te in̄i ve'e iñ jín táká ve'e, tú ní kájukuiñi-de ja kástá'an-de te kájani-de tu'un Jesucristo.

6

Ja ní kajani-de usia chaa kuatíñu

¹ Te n̄i ndea kua'a cháa káskuá'a. Te iñ kivi, te chaa ñuu Grecia, n̄i kaka'an sóo-de siki cháa hebreo, ch̄i tú ní téta'an iñ nuú-de staa kée ñá'an viuda hora ja sáka-dé ndita'an kivi. ² Yúan-na te máá uxí uu apóstol, n̄i kanastútú-de taká chaa káskuá'a, te n̄i kaka'an-de: Ma kúu jukuiñi máá-rí ja kájani-ri tu'un Dios, te kuatíñu-ri nuu mesa. ³ Núsáa te róo ñáni, kaji-ró usia tá'an máá-ró, chaa va'a, chaa ndichí, chaa kañu'un chítú Espiritu Santo ná kúu-de. Te ná cháa-yó tíñu yá'a siki-dé. ⁴ Te ruu jíná'an-ri, kukuu-ri jín já kakán ta'u-rí, te kani-ri tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un n̄i ka'an-de, n̄i kajata'an in̄i ñayivi kuá'a-ún. Te n̄i kakaji-i Esteban, chaa kándija va'a kúu-de. Te ñú'un chítú-de Espiritu Santo, jín Felipe, jín Prócoro, jín Nicanor, jín Timón, jín Parmenas, jín Nicolás, chaa n̄i naki'in sé'é judío ñuu Antioquía. ⁶ Taká chaa yá'a, n̄i kajani-i nuu cháa apóstol. Te n̄i kajikan ta'u-dé te n̄i kaxndée-de nda'a-dé xini cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios n̄i jika kua'an. Te chaa káskuá'a, n̄i kandeá xaan-dé in̄i ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú n̄i kajatú'ún, te n̄i kakandija.

Tu'un Esteban

8 Te Esteban, n̄i chítú ndíi-de jíin fuerza, te ñúkúún ní sá'a-de tiñu ñá'nu xaan jíin tuní nuu táká ñayivi. 9 Te in̄i ve'e sinagoga n̄i k̄andonda yakú cháa, cháa libertino, jíin cháa ñuu Cirene, jíin cháa ñuu Alejandría, jíin cháa ñuu Cilicia, jíin Asia, n̄i kastátá'an jíin Esteban. 10 Ko tú ní kákundéé jíin-de, ch̄i ndíchí-de, te suni n̄i ka'an-de jíin fuerza máá Espíritu. 11 Yúan-na te n̄i k̄aská'an yakú cháa ja ní kaka'an: N̄i kajini so'o-ná ká'an ndiva'a Esteban sik̄i Moisés jíin sik̄i Dios, áchí. 12 Te súan n̄i k̄aská'an-ún ñáyivi, jíin cháa n̄i kayii, jíin cháa káchaa tutu. Te n̄i kajinu yuán sik̄i-dé, te n̄i kakat̄in-ún-de kuangoyo jíin-de onde nuu junta. 13 Te n̄i kajani testigo falso ja ní kaka'an: Cháa yá'a, ndita'an k̄ivi ká'an ndiva'a-de sik̄i vé'e īi yá'a jíin sik̄i ley. 14 Chi n̄i kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, cháa ñuu Nazaret, kanu-de ve'e īi yá'a, te nasama-de tan̄inu n̄i xndóo Moisés nuu-yo. Achí. 15 Yúan-na te taká ja káxiukú iní municipio, n̄i k̄andakoto nuu-dé, te n̄i kajin̄i ja jíto nuu-dé nátu'un nuu īin ndajá'a ándívi.

7

Tu'un n̄i jani ndaa Esteban

1 Te máá sutú ñá'nu-ga, n̄i ka'an jíin-de: Súan kúu náún, áchí. 2 Te máá-de, n̄i ka'an-de: Táta, ñáni, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máá Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, n̄i kenda-ya núu táa-yo Abraham ná n̄i kanchaa-de in̄i ñuu Mesopotamia, onde ná té ki'in-ga-de kunchaa-de in̄i ñuu Harán núu. 3 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kenda in̄i ñuu-ro jíin má'ñú tá'an-ró, te ki'in-ro kunchaa-ro iní ñuu ja stá'an-ri

nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te n̄i kenda-de in̄i ñuu Caldea. Te n̄i kanchaa-de in̄i ñuu Harán. Te yúan n̄i ji'i táa-de. Te n̄i sá'a Dios ja ní chaa-de ñuu yá'a nuu káxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya ñú'un-ún kuu ta'u-dé, ni vásté ñn tí'li. Ko n̄i keyu'u-yá ja kuá'a-ya ñú'un-ún nuu-dé onde jín núu táká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáá. ⁶ Te súan n̄i ka'an Dios jín-de: Tata-dé kuxiukú jíká-i inga ñuu. Te kuun ciento kua kuatíñu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te n̄i ka'an Dios: Ko máá-rí, ndonda-r̄i sik̄i ñúu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú n̄i kuu-ún, te kenda koyo-i te chiñú'ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te n̄i sá'a-ya contrato jín-de jín tuní ja xití ndúu-de. Te se'e Abraham n̄i kuu Isaac. Te n̄i xití ndúu-de-i nuu uná kivi-í. Te se'e Isaac n̄i kuu Jacob, te se'e Jacob n̄i kuu ndí'uxí uu máá tatá ñúu. ⁹ Te taká tata ñúu-ún, n̄i kakukuásún iní-de. Te n̄i kaxikó-de José kua'an-i onde ñuu Egipto, Ko Dios n̄i jika-ya jín-i. ¹⁰ Te n̄i nama-ya-í nuu táká tundó'o n̄i ta'an-i. Te n̄i kundíchí-i. Te Faraón, chaa kúu rey ñuu Egipto, n̄i kusii iní-de jín-i n̄i sá'a-ya. Te n̄i chaa-de gobernador sik̄i José. Te José, n̄i tá'ú-de tiñu nuu ñúu Egipto jín núu vé'e Faraón. ¹¹ Te n̄i kii ñn tama xaán ní ñúu Egipto jín ní ñúu Canaán. ñn tundó'o xaán ní kuu-ún. Te ndiyi táa-yo, tú ní káni'in-dé ja kée-dé jíná'an-de. ¹² Te n̄i jini tu'un Jacob ja ío trigo onde ñuu Egipto. Te n̄i tájí-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta ñn. ¹³ Te ja vuelta uu, n̄i kanakun̄i ñani José nuu-dé ja máá-de kúu. Te suni n̄i stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, n̄i tájí-de chaa kaja'an ja ní kana-de xini táa-de Jacob kii-de jín táká tá'an-de. Ío un̄i xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan n̄i kuun

Jacob kua'an-de onde ñuu Egipto. Te yúan n̄i j̄i-de j̄ín táká tatá ñúu-yo. ¹⁶ Te cháa-ún, n̄i kanaja'a-de káno'on-de onde ñuu Siquem. Te n̄i kayuji-de in̄i ve'e añú ja j̄ín plata n̄i jaan Abraham nuu sé'e Hamor ñuu Siquem. ¹⁷ Ko n̄i kuyani kiv̄i ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñayiv̄i-ún, n̄i ndea-i. Te n̄i kukua'a-í in̄i ñuu Egipto. ¹⁸ Te n̄i kuu kuia. Te n̄i nukuiñi inga rey in̄i ñuu Egipto ja tú játú'ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, n̄i xndá'ú-de ñayiv̄i ñúu-yo, n̄i sándiva'a-de j̄ín táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kuia-ún n̄i kaku Moisés. Te n̄i kus̄i in̄i Dios j̄ín-i. Te un̄i yoḡ ní ja'nu-i in̄i ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, n̄i skána-ña-í. Te n̄i naki'in ses̄í Faraón-ún-i. Te n̄i skuá'nu-ña-í nátu'un se'e máa-ña. ²² Te n̄i kutu'a Moisés taká tu'un ndichí ñúu Egipto. Te ñá'nu xaan ní kuu-de j̄ín táká tu'un ká'an-de j̄ín táká tiñu sá'a-de. ²³ Te nuu úu xiko kuia-de, te n̄i kus̄i in̄i-de kinde'é-de taká ñani-de ja kákuu se'e Israel. ²⁴ Te n̄i jini-de nuu ñin cháa Egipto ja sándiva'a j̄ín ñin cháa Israel. Te n̄i stují-dé cháa Egipto-ún, te súan n̄i nama-de ñani nda'ú-de. ²⁵ Ko máa-de, jáni in̄i-de ja júku'un in̄i taká ñani-de ja Dios n̄i táji-yá-de ja náma-de ñani-de núú. Ko máa ñani-de, tú ní kájuku'un kuti in̄i. ²⁶ Te inga kiv̄i xián-ún, suni n̄i jini-de nuu úu cháa kájatá'an. Te n̄i jaa-de. Te n̄i ka'an-de j̄ín já ná júkuiñi: Súchi, naja kásá'a ndiva'a-ró j̄ín tá'an-ró. Chi ñani-ro kánakuni tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máa cháa já'a ta'u tá'an-ún, n̄i chujíki-de Moisés. Te n̄i ka'an-de: Ndéja ní jani róó ja kúñá'nu-ró te sándaa-ro tíñu-ri jíná'an-ri. ²⁸ Te suni kuní-ro ká'ni-ro rúu nátu'un n̄i ja'ni-ro cháa ñuu Egipto iku náún. Achí-de j̄ín Moisés.

29 Te tu'un yá'a n̄i jini so'o Moisés. Te n̄i jinu-de kua'an-de. Te jíká ní nchaa-de onde ñuu Madián. Te yúan n̄i skáku ñasí'í-de uᵛ se'e yíi. 30 Te n̄i jinu tuku uᵛ xiko kuia. Yúan-na te ñn ndajá'a ándíví, n̄i kenda-ya núu-dé onde nuᵛ ñú'un té'é yúku Sinaí, ma'ñú ñn yukᵛ kayú yáá ñú'un n̄i kenda-ya. 31 Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa iní-de ja ní jini-de ñu'un-ún. Te n̄i kandita-de náva'a kuni-de nuᵛ. Te n̄i ka'an máá Tatá-yo Dios jíin-de: 32 Máá-rí kúu Dios ndiyi táa-ro, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chúndéé iní-de ndé'é-de nuᵛ. 33 Te máá Tatá Dios, n̄i kachí-ya jíin-de: Kiñi'in ndijan-ro já'a-ro. Ch̄i nuᵛ kándij-ro jián, ñu'un íi kúu. 34 A n̄i jini-r̄i ja sé'e-r̄i ká'jin-i in̄i ñuu Egipto, xaan kándo'o-i. Te suni j̄ini so'o-r̄i ja kánde'e nda'ú-i. Te n̄i kuun-r̄i vai-r̄i ja náma-r̄i-i jíná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáá. Te ná tájí-r̄i róó ki'in-ro ondé ñuu Egipto. Achí-ya jíin-de. 35 Núsáá te Moisés yá'a, vasa a n̄i kaské'ichi-i-de te vasa n̄i kaka'an-i: Ndéja ní jani róó ja kúñá'nu-ró siki-rí, te sánda-ro tíñu-r̄i, n̄i achí-i jíin-de. Ko Dios, n̄i tájí-yá-de kua'an-de ja tá'ú-de tíñu nuᵛ-í te nama-de-i. Te ndajá'a-yá ja ní kenda nuᵛ-dé nuᵛ yukú-ún, suni n̄i chindéé ní chituu-ya-dé. 36 Te chaa yá'a, n̄i ndiñi'in-de-i jíná'an-i in̄i ñuu yúan, te n̄i sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu, jíin táká tuni in̄i ñuu Egipto, jíin núu mar kuá'á, jíin núu ñú'un té'é, uᵛ xiko kuia. 37 Chaa yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jíin táká se'e Israel: Ma'ñú táká ñani-ro, nukuiñi ñn chaa kani tu'un máá Tatá-ro Dios sá'a-ya nátu'un ruᵛ. Te nuᵛ cháa-ún kuni ná'in-ró tú'un ka'an-de. Achí. 38 Chaa-ún kúu chaa

n̄i kandee j̄ín t̄íku'n̄i nd̄iyi t̄áa-yo onde nuu ñú'un
 té'é. Te n̄i ka'an ñ̄n ndajá'a-ya j̄ín-de xin̄i yúku
 Sinaí, te n̄i ni'in-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te
 n̄i jani-de tu'un-ún nuu-yo. ³⁹ Ko nd̄iyi t̄áa-yo,
 tú ní kákuni-de kuandatu-de nuu cháa-ún, ch̄i
 sasua n̄i kaské'ichi-de cháa. Te n̄i kakus̄ñ̄ in̄i-de,
 no'on-de ñ̄uu Egipto kákuni-de núú. ⁴⁰ Te n̄i
 kaka'an-de j̄ín Aarón: Sáva'a tin̄i-ro I'a ná kúxnúú
 núu-yo. Chi cháa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóo in̄i
 ñ̄uu Egipto vai-yó, tú kájin̄i-yo naún ní ta'an-de.
 Achí. ⁴¹ Yúan-na te n̄i kasá'a-de ñ̄n chelu. Te nuu
 ndosó-ún n̄i kasoko-dé kit̄i. Te n̄i kakus̄ñ̄ in̄i-de
 j̄ín tíñu n̄i kasá'a-de j̄ín ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, n̄i
 kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te n̄i xndóo-ya-dé
 ná kuatíñu-de nuu tíñuú xíní ándiv̄i, nátu'un yóso
 núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa: Róo
 ñ̄ayiv̄i Israel, a n̄i kaja'ni-ro kit̄i núu-rí uu xiko
 kua nuu ñú'un té'é náún. ⁴³ Túu, ch̄i sasua n̄i
 kajani-ró vé'e kuii ndosó Moloc j̄ín tíñuú xíní máá
 Renfán, ndoso ja ní kasá'a máá-ró já chíñú'ún-ró.
 Ja yúan ná sjá'a-ri róo ki'in-ro onde yata ñúu Ba-
 bilonia, ách̄i-ya. ⁴⁴ Nd̄iyi t̄áa-yo, onde ñu'un té'é
 ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un n̄i tá'ú Dios
 tíñu nuu Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un
 muestra n̄i jin̄i-de. ⁴⁵ Sáa ch̄i j̄ín fuerza Dios n̄i
 kaskúnu nd̄iyi t̄áa-yo ñ̄ayiv̄i s̄ñ̄n nación ja ní kat̄ñ̄
 máá-i ñ̄uu yá'a. Yúan-na te j̄ín Josué n̄i k̄iv̄i koyo-de
 in̄i lugar máá-i, n̄i k̄akinchaka-de ve'e ñii-ún n̄i
 kendoo yá'a onde k̄iv̄i David. ⁴⁶ Te David, n̄i kus̄ñ̄
 in̄i Dios j̄ín-de. Te n̄i jikan-de ja ná sáva'a-de ñ̄n
 ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, n̄i sá'a-de ñ̄n
 ve'e máá-ya. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháá-ya in̄i ve'e

kásá'a cháa, nátu'un n̄i ka'an cháa jáni tu'un-ya onde sáá: ⁴⁹ Andívi kúu silla kánchaa-ri, te tá'ú-rí tiñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxndí ja'a-rí. Ndasá koo ve'e kani-ró kúnchaa-ri núsáá. Xí ndénu kúu nuu ndétatú-ri. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndi'i-ri ndatiñu yá'a, áchí máá Tatá Dios. ⁵¹ Xaḥn kákujá'a in̄i-ní. Tú kákandíja in̄i añú-ní te xaḥn só'ó-ní. Ch̄i nene kájasu-ní nuu Espíritu Santo, nátu'un n̄i kasá'a ndiyi táa-ní onde aná'án. ⁵² Ió ḥn cháa n̄i kajani tu'un-ya onde sáá ja tú ní káchindik̄in táa-ní-de náún. Ch̄i táa-ní, a n̄i kaja'ni-dé cháa kájani tu'un ja kí máá I'a ndaa núú. Te I'a-ún, a n̄i kanastúu-ní-ya te n̄i kaja'ni-ní-ya. ⁵³ Ko máá-ní, tú ní káskíkuu-ní, vaṣa ndajá'a máá-yá, n̄i kajani-ya ley nuu-ní. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tu'un yá'a n̄i kajini so'o. Te n̄i kata'u'u in̄i. Te kánakaji ñíi yú'u kájito Esteban. ⁵⁵ Ko máá Esteban, n̄i kútú-de Espíritu Santo. Te n̄i ndakoto-de ichi andívi. Te n̄i jini-de ja ndíi ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándii-ya íchi ndává'a Dios. ⁵⁶ Te n̄i ka'an-de: Vina te ndé'é-rí ja núña andívi. Te ndé'é-rí nuu máá Sé'e cháa kándii-ya íchi ndává'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i kákana kó'ó. Te n̄i kajasu so'o. Te ḥn jínu-ni n̄i kándonda vaḥ siki Esteban. ⁵⁸ Te n̄i kákiñi'in Esteban kua'an jíin-de onde yu'u ñúu. Te n̄i káskána tikachí. Te n̄i kaja'a yuu xiní-dé. Te ñayivi kánde'é, n̄i kachúkú-i tikachí-ún nuu já'a ḥn cháa súchí nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kájoto yuu xiní Esteban, te n̄i ka'an nda'ú Esteban jíin máá Jító'o-yo: Táta Jesús, naki'in-ní añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te n̄i jukuiñi jíti-de. Te n̄i ka'an jaa-de: Táta, ma chí'i-ní cuenta kuachi yá'a siki-í jíiná'an-i, áchí-de. Súan n̄i ka'an-de tu'un yá'a,

te ni ji'i-ni-de.

8

Ja ní chindikin Saulo tiku'ni kándija

¹ Te Saulo, ni jatú'ún-de ja ní ji'i Esteban. Te kivi-ún ni kejá'á kachindikin xaan-í tiku'ni kándija iní ñuu Jerusalén. Te tiku'ni-ún, ni kajicha nuu-i kája'an-i ní ndáñúu Judea jín ndáñúu Samaria. Ko cha apóstol chi túu. ² Te cha kachiñú'ún Dios, ni kajachinduji-de Esteban. Te ni kande'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, chi xnáa-dé tiku'ni kándija kuní-de. Te kivi-de ndita'an ve'e. Te nú'un-de cha, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tu'un Dios iní ñuu Samaria

⁴ Te taká ñayivi ní kajicha nuu-ún, kája'an-i taká ñuu kájani-i tu'un Dios. ⁵ Te Felipe, ni kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan ni jani-de tu'un Cristo nuu ñayivi. ⁶ Te taká ñayivi-ún, ni kachu'un iní-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jín-i. Te ni kajini so'o-i, te ni kajini-i taká tuni ni sá'a-de. ⁷ Chi iní kua'a ñayivi ní kiñi'in-de tachí káni. Te ni kenda-ún kákana kó'ó kája'an. Te tini cha ni kuyúnú jín cháa rengo, ni kanduva'a-de. ⁸ Te ni kakusi xáan iní ñayivi núu-ún. ⁹ Te iní ñuu-ún ni jo in chaa nání Simón. Te cha-ún, cha ñavá'a kúu-de. Te xaan kánaa iní ñayivi núu Samaria kánde'é-i. Te ni ka'an-de ja in cha ñá'nu xaan kúu máa-de. ¹⁰ Te ñayivi, xaan vá'a kachu'un iní-i tu'un ká'an-de onde suchí lúlí te onde cha ñá'nu. Te ni kaka'an-i: Cha yá'a xaan yí'i fuerza Dios ñá'nu iní-de. ¹¹ Te kachu'un iní-i tu'un ká'an-de,

ch̄i xaan káni kiví ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-í, n̄i kanaa iní-i kándé'é-i. ¹² Ko nuu-í n̄i jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, jín tú'un sí'ví Jesucristo. Yúan-na te n̄i kakandíja-i. Te n̄i kajanducha-í kúu chāa kúu ña'an. ¹³ Te máá Simón, suni n̄i kandíja-de, n̄i janducha-dé. Te n̄i jika kuu-de jín Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tunj jín taká tiñu ñá'nu. Te n̄i kee nuu-dé kándij-de. ¹⁴ Te chāa apóstol ká'jin-de inji ñuu Jerusalén, n̄i kajini tu'un-de ja ñáyivi ñúu Samaria, n̄i kajatá'ú-i tu'un Dios. Te n̄i katáji-de Pedro jín Juan kája'an-de yúan. ¹⁵ Te n̄i jakoyo chāa-ún. Te n̄i kajikan ta'u-dé ja'a ñáyivi-ún, nává'a ná ní'in-í Espíritu Santo jíná'an-i. ¹⁶ Ch̄i té cha'an-ga kii-ya sikí ní'in-i. Ch̄i máni n̄i kajanducha-í jín sí'ví Jesús. ¹⁷ Yúan-na te n̄i kachaa-de nda'a-dé xini-í jíná'an-i te n̄i chāa Espíritu Santo sikí-í. ¹⁸ Te n̄i inji Simón ja súan kachaa apóstol nda'a-dé xini ñáyivi-ún, te já'a-ya Espíritu Santo nuu-í. Te kua'a-de xu'ún núu apóstol kuní-de núu. ¹⁹ Te n̄i ka'an-de: Suni kuní-ná ja kuá'a-ní fuerza yá'a nuu-ná nává'a nani ñáyivi xndée-ná nda'a-ná xini-í, te chāa Espíritu Santo sikí-í, áchí-de. ²⁰ Yúan-na te n̄i kach̄i Pedro jín-de: Xu'ún-ró ná náa jín-ró, ch̄i jáni inji-ro já jín xú'ún kúu kuaan-ró tá'u já'a Dios. ²¹ Tú cuenta-ro ni tú ta'u-ro já kúndij-ro sikí tíñu yá'a, ch̄i tú ío ndaa inji añú-ro núu Dios. ²² Núsáá te nakani inji-ro sikí kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro núu Dios, sanaa te sá'a-ya tóká'nu inji-ya núu kuáchi ñú'un inji-ro. ²³ Ch̄i jiní-ri ja xaan kújá'a inji-ro núu-yá. Te máni kuáchi tñn róó. Achí Pedro jín-de. ²⁴ Yúan-na te n̄i ka'an Simón jín-de: Kakan ta'u

máa-ró já'a-rí nuu máa Jító'o-yo náva'a ni ñn tu'un ká'an-ro jián ma kii sikí-rí, áchí-de. ²⁵ Te máa-de, ni kaka'an ndaa-de. Te ni kajani-de tu'un Dios. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-gá ndañúu Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jín cháa eunuco

²⁶ Te ñn ndajá'a máa Tatá Dios, ni ka'an-ya jín Felipe: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi sur, ichi já kenda ini ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achí-ya. Te yúan chi ñu'un té'é kúu. ²⁷ Yúan-na te ni ndukuiñi Felipe kua'an-de. Te ni kenda-ni ñn cháa eunuco etíope. Te cháa-ún játíñu-de nuu reina etíope, nání-ña Candace. Te ñn gobernador kúu-de. Te suni ndíto-de yaka xu'ún-ña. Te ni kii-de ñuu Jerusalén, ni kichiñú'ún-de Dios. ²⁸ Te kuano'on-dé kánchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu ni cháa Isaías cháa ni jani tu'un Dios onde sáa. ²⁹ Te máa Espíritu ni ka'an-ya jín Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. ³⁰ Te Felipe, ni kundéé-de ni ja-de. Te ni jini so'o-de ká'u cháa-ún tutu ja ní cháa Isaías onde sáa. Te ni jika tu'ún-de cháa-ún: Á júku'un ini-ni naún ká'u-ní xí túu. Achí-de. ³¹ Te máa eunuco, ni ka'an-de jín Felipe: Te ndasa júku'un ini-ná te nú tú stá'an ñn cháa nuu-ná, áchí-de. Te ni ka'an nda'ú-de ja ná káa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jín-de. ³² Te nuu ká'u-de tutu ii-ún ni ka'an tu'un yá'a: Nátu'un ñn ri ja kuá'an-ti kúu-ti, súan ni ja'an-ya. Te nátu'un ñn lélú sété tú ndé'e-ti, suni súan tú ní ká'an kuti-yá. ³³ Te hora ni kuka nuu-yá, tú ní sándaá va'a-i jín-yá. Ndasá koo tu'un tata-ya, chi ni

ji'i-ya iní ñuyivi yá'a. Achí. ³⁴ Yúan-na te cháa eunuco-ún, ñi ka'an-de: Cháa ñi jani tu'un yá'a, ndé sikí cháa ká'an-de. Sikí máa-de xí sikí ingá cháa, áchí-de jíin Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, ñi kejá'á-de ká'an-de. Te jíin tú'un ká'an tutu ñi-ún ñi jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te ñi jakoyo-de ñin nuu ñú'un nducha. Te ñi ka'an cháa eunuco: Yá'a ñú'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te ñi kachí Felipe: Nú kándija-ní onde jíin iní jíin añú-ní, te kuu, áchí-de. Te ñi ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kúu máa Sé'e Dios, áchí-de. ³⁸ Te ñi tá'ú-de tiñu ñi jukuiñi carreta. Te ñi kanuu ndendúu-de kája'an-de nuu ñú'un nducha yúan. Te ñi skuánducha Felipe cháa eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de iní nducha, te Espíritu máa Tatá Dios, ñi chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te cháa eunuco, tuká ní jiní-de nuu Felipe. Te ñi ki'in-de ichi kuáno'on-dé. Te kúsiñi iní-de. ⁴⁰ Ko Felipe, ñi ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jáni-de tu'un va'a-ya táká ñuu. Te vása ní ja-de ñuu Cesarea.

9

Ja ní nakani iní Saulo

¹ Te Saulo, nákata-de ja ndón-da-de ka'ni-dé taká cháa káskuá'a tu'un máa Jító'o-yo. Te ñi ja-de nuu sutú kúñá'nu-ga. ² Te ñi jikan-de tutu nuu cháa-ún ja kí'in-de taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, náv'a katñn-de sava cháa xí ñá'an já ká'jin sikí tú'un-ya. Te ku'ni-de ñayivi-ún kunchaka-de-i kii-de jíin-i ñuu Jerusalén kuní-de. ³ Te ñi ki'in-de

ichi kuá'an-de. Te ni kuyani-de ñuu Damasco. Te sánaa-ní te ni ndii ncháa-ni níí núu-dé onde andívi. ⁴ Te ni ndua-ni-de nuu ñú'un. Te ni jini so'o-de ká'an ñin tu'un jíin-de: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu. Achí. ⁵ Te máa-de, ni ka'an-de: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Máa-rí kúu Jesús ja chindikín-ro rúu. Xaan yí kúu ja kuañú yátá-ró punta garrocha. Achí-ya. ⁶ Te máa-de, kisi-i-de, chi yú'ú-de. Te ni ka'an-de: Táta, naún sá'a-ná kuní-ní, áchí-de. Te máa Jító'o-yo, ni kachi-ya jíin-de: Nduko, te kivi-ró iní ñuu. Te yúan ni'in-ro tú'un ndasa sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te cháa ká'a'an jíin Saulo, ni kajukuiñi-de kákee nuu-dé kánde'é-de. Chi ni kajini so'o ndija-de ní'in, ko tú ní kajini-de nuu ní ñin cháa ká'an. ⁸ Yúan-na te ni nduko Saulo nuu ñú'un. Te ni ndakoto-de. Ko tú ni ñin nuu ní jini-de. Te káñin cháa-ún nda'a-dé ká'a'an-de jíin-de. Te ni kaskívi-de Saulo iní ñuu Damasco. ⁹ Te yúan ni kanchaa-de uní kivi. Te tú ní kúu kuti ndé'é-de, ni tú ní yéé-dé staa, ni tú ní jí'i-de nducha.

Saulo iní ñuu Damasco

¹⁰ Te ni io ñin cháa skuá'a tu'un-ya ñuu Damasco nání-de Ananías, te jíin jáni ni ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ananías, áchí-ya. Te máa-de, ni ka'an-de jíin-ya: Táta, yá'a kanchaa-ná, áchí-de. ¹¹ Te ni ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi yá'ya ja nání derecha. Te iní ve'e Judas ná ndúkú-ró ñin cháa nání Saulo ñuu Tarso, chi jandaa jikán ta'u-dé. ¹² Te skóto jani-de ja ñin cháa nání Ananías, kivi-de te cháa nda'a xiní-dé, náva'a ndundijin

nduchi-dé. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Ananías: Táta, a n̄i jini tu'un-ná sik̄i cháa yúan ja xáan sá'a ndiva'a-de jíin ñáyivi ndóo-ní in̄i ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vina n̄i cha-a-de yá'a ndíso-de tiñu sutu ñá'nu, náv'a katiin-de taká ñáyivi káchiñú'ún-i níi, te taan-dé-i vekaa. Achí-de. ¹⁵ Te máa Jító'o-yo, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'án, chi cha-a n̄i kaji máa-rí kúu cha-a jian, náv'a ná káni-de tu'un-ri ki'in-de níi núu ñáyivi s̄in nación, níi núu rey, jíin níi núu taká ñáyivi ñúu Israel. ¹⁶ Chi stá'an-ri nuu-dé ja kánúu ndó'o-de kua'a xáan túndó'o sik̄i sí'ví-rí. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te kua'an Ananías. Te n̄i kivi-de in̄i ve'e-ún. Te n̄i xndée-de nda'a-dé xin̄i Saulo. Te n̄i ka'an-de: N̄ani, Saulo. Máa Jító'o-yo Jesús, I'a n̄i kenda nuu-ro íchi vái-ró, n̄i táji-yá ruu vai-ri nuu-ro náv'a ná ndúndijin nduchi-ro, te ná kútú-ró Espiritu Santo. Achí-de. ¹⁸ Te n̄i koyo-ni natu'un soo yúndúchi-dé. Te n̄i ndundijin nduchi-dé. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i janducha-dé. ¹⁹ Yúan-na te n̄i nakee-dé staa. Te n̄i nani'in iní-de. Te n̄i kendoo Saulo yakú kivi jíin cháa káskuá'a ja káxiukú-de in̄i ñuu Damasco. ²⁰ Te n̄i kejá'á-ni-de jáni-de tu'un Jesucristo in̄i ve'e sinagoga, áchi-de ja I'a yá'a kúu-ya Sé'e Dios. ²¹ Te taká ñáyivi ní kajini so'o tu'un ká'an-de, n̄i kakee nuu-í kándé'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Á nasu cháa yá'a xaan sá'a ndiva'a-de jíin taká ñáyivi kándaku ñi'in sí'ví-yá yá'a núu. Te ja yúan ní cha-a-de yá'a, ku'ni-de preso no'on-de jíin-i nuu sutu ñá'nu núu. Achí-i. ²² Ko Saulo, ví'í-gá n̄i ndúkú ndée-de n̄i sáká núu-de xin̄i cháa judío káxiukú in̄i ñuu Damasco, ká'an téyíi-de ja Jesús kúu Cristo. ²³ Te n̄i kuu-ga

kivi. Te cháa judío, ni kanatiin tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. ²⁴ Ko Saulo, ni ni'in-dé tu'un ja súan ni kandatu'ún cháa-ún. Te máa cháa judío ndúú ñúú-ni kájito yu'u-dé ichi núu kenda yuxé'é ñúu ja ká'ni-dé Saulo núu. ²⁵ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-de, ni káki'in-de Saulo akuáa. Te iní in jika ni kaskúun-de cháa jika in nama ñúu-ún.

Saulo iní ñuu Jerusalén

²⁶ Te nuu ní najaa-de ñuu Jerusalén, te kuní-de naketá'an-de jíin cháa káskuá'a-ún. Ko máa cháa-ún, ni kayu'ú-de ni kajito-de Saulo, chi tú ní kákandíja-de ja cháa skuá'a kúu Saulo. ²⁷ Ko Bernabé, ni jaka-de kua'an jíin-de nuu cháa kákuu apóstol. Te ni jani-de tu'un nuu cháa-ún ndasa ni jiní Saulo nuu máa Jító'o-yo ichi kuá'an-de, te ni ka'an-ya jíin-de, jíin ndasa ni chundéé iní Saulo ni ka'an téyí-de tu'un Jesús iní ñuu Damasco. ²⁸ Te ndénda-de ndívi-de ñuu Jerusalén jíin cháa kákandíja yúan. ²⁹ Te ni jani téyí-de tu'un máa Jító'o-yo. Te ni státá'an-de jíin cháa judío ñuu Grecia. Ko máa cháa-ún, kákuu-de ka'ni-dé Saulo. ³⁰ Te ni kajini tu'un taká ñani. Te ni kachu'un íchí-de Saulo onde ñuu Cesarea. Te yúan ni katájí-de Saulo kuano'on-dé onde ñuu Tarso. ³¹ Te tiku'ni kákandíja ní iní ñuu Judea, jíin ñuu Galilea, jíin ñuu Samaria, tuká ní káchindikín-de-i. Te ni ja'nu-ga-i jíin tú'un. Te ni kachiñú'ún-i máa Jító'o-yo. Te ni kandundéé iní-i ni sá'a Espiritu Santo. Te ni ndea-ga-i.

Ja ní nduva'a Eneas

³² Te Pedro, jíka kuu-de nuu-í taká lado. Te suni ni ja'an-de nuu ñáyivi ndóo ini ñuu Lida. ³³ Te yúan ni jini-de nuu ñn chaá nání Eneas, ja ní kuu una kuia káa-de jito, chi ni kuyúnú-de. ³⁴ Te ni kachi Pedro jíin-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róo. Ndukoo, te natuu-ro jito-ró. Achí-de. Te ni ndukoo-ni chaá-ún. ³⁵ Te ni kajini taká ñáyivi káxiukú ñuu Lida jíin ñuu Sarón. Te ni kanaxió káva ini-i nuu máá Jító'o-yo.

Ja ní nachaku Dorcas

³⁶ Te suni ni io ñn ña'an skuá'a ini ñuu Jope, nání-ña Tabita, ja kuní ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a jíin caridad. ³⁷ Te kivi-ún ni ku'u-ña. Te ni ji'i-ña. Te ni ndi'i ni nasándoo-de ña'an-ún. Te ni jakajin-de-ña ñn ini ve'e. ³⁸ Te ñuu Lida, yani kánchaá jíin ñuu Jope. Te chaá káskuá'a-ún, ni kajini tu'un-de ja kánchaá Pedro yúan. Te ni katájí-de uu chaá kuaka'an nda'ú jíin Pedro: Ma kúkuéé-ní te chaá-ní nuu-ná, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro kua'an-de jíin-de. Te nuu ní jaá-de, ni kajaka-de Pedro kua'an-de jíin-de ini ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, ni kajikó ndúu-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'nu jíin taká tikachí ní sá'a Dorcas ná ni kánchaá-ña jíin-ña jíná'an-ña núu. ⁴⁰ Yúan-na te Pedro, ni jacha ndi'i-de ñáyivi-ún kaja'an-i yata vé'e. Te ni jukuiñi jítí-de. Te ni jikan ta'u-dé. Te ni naxió kóto-de ichi núu kátuu ndíyi-ún. Te ni ka'an-de: Tabita, ndukoo, áchí-de. Te máá-ña, ni ndakoto-ni-ña. Te ni jini-ña núu Pedro. Te ni ndukoo-ni-ña. ⁴¹ Te máá-de, ni

t̄in-de nda'a-ñá. Te n̄i xndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te n̄i kana-de xin̄i ñáyivi ndóo j̄ín viuda. Te n̄i stá'an-de-ña já á chakú-ña. ⁴² Te tiñu yá'a n̄i jichá tu'un n̄í ñúu Jope kua'an. Te kua'a ñáyivi, n̄i kakandija-i nuu máá Jító'o-yo. ⁴³ Te Pedro, kua'a kivi ní kendoo-de in̄i ñuu Jope, kánchaa-de ve'e ñin cháa curtidor nání Simón.

10

Pedro jín Cornelio

¹ Te in̄i ñuu Cesarea n̄i io ñin cháa nání Cornelio, n̄i kuu-de capitán, n̄i t̄in-de soldado nání Italiana. ² Cháa chíñú'ún vá'a Dios kúu-de onde j̄ín n̄í vé'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu táká ñáyivi. Te nene jikán ta'u-de nuu Dios. ³ Te cháa yá'a, n̄i skóto-ya-dé nátu'un ka'un̄i aini. Te n̄i jin̄i-de nuu ñin ndajá'a máá Dios n̄i kivi-ya núu kánchaa-de. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Cornelio, áchí-ya. ⁴ Te máá-de, n̄i ndakoto-de nuu-yá. Te yú'ú-de. Te n̄i ka'an-de: N̄ún kuní-ní Tátá, áchí-de. Te n̄i kachi-ya j̄ín-de: A n̄i jin̄i Dios ndasa jikán ta'u-ro j̄ín já sá'a-ró caridad. ⁵ Vina te tájí-ró úu cháa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ró xin̄i Simón ná kí-de, te cháa-ún, nání-de Pedro. ⁶ Ncháá núu-de ve'e ñin cháa nání Simón curtidor, já ncháá ve'e-de yani yundúcha mar. Te máá-de kastu'ún núu-ro ndéja kánúú sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te ndajá'a ní ka'an j̄ín Cornelio, a kua'an-ya. Te n̄i kana-de xin̄i úu mozo-de j̄ín xin̄i ñin soldado já játíñu kútu núu-dé. ⁸ Te onde n̄i ndi'i n̄i nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te n̄i tájí-de mozo kája'an onde ñuu Jope. ⁹ Te ingá kivi xían-ún, kájika-i kája'an-i. Te

n̄i k̄akuyani-i ñuu-ún. Te Pedro, ná k̄a'uxi uu n̄i kaa-de xini vé'e ja kakán ta'u-dé. ¹⁰ Te n̄i chaa soko ch̄ii-de. Te n̄i kuni-de kee-dé staa. Ko nini kásatu'a-ña-ún, te n̄i skóto-ya-dé. ¹¹ Te n̄i jini-de núña andíví. Te ñn bulto nátu'un ñn sa'ma kuítá já nú'n̄i ndíkúun punta, n̄i kuun vai nuu ñú'un ní skóto-ya-dé. ¹² Te ini-ún káñu'un taká kit̄i kúun ndá'a ío nuu ñú'un yá'a, jín kóo, jín taká tisaa andíví. ¹³ Te n̄i jini so'o-de ñn tu'un n̄i ka'an: Pedro, ndukuiñi, te ka'ni-ro, te kee-ro, áchí. ¹⁴ Ko Pedro, n̄i ka'an-de: M̄a kúu Táta, ch̄i té kee-gá-ná kuñu chá'an ni ja tú ío ndoo, áchí-de. ¹⁵ Te n̄i ka'an tuku jín-de vuelta uu: Ja ní sándoo Dios, m̄a skúnání-ró kuñu chá'an, áchí. ¹⁶ Te tu'un yá'a n̄i kii un̄i vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuítá-ún, n̄i ndaa kuano'on andíví. ¹⁷ Te nini kánchaa Pedro jáni ini-de naún kúu ja ní jini-de-ún, te n̄i jakoyo mozo n̄i táji Cornelio kua'an, kájika tu'un-i ve'e Simón onde n̄i jakoyo-i yuxé'é cháa-ún. ¹⁸ Te n̄i kaka'an jaa-i. Te n̄i kajika tu'un-i nú yúan ncháá ñn chaa nání Simón, te ío inga sí'ví-de nání-de Pedro. ¹⁹ Te nini kánchaa Pedro nákani ini-de nú naún kúu ja ní jini-de-ún, te n̄i ka'an máa Espíritu jín-de: N̄i chaa un̄i mozo kánandúkú-i róo. ²⁰ Ndukuiñi, te nuu-ró. Te m̄a yú'ú-ro kí'in-ro jín-i. Ch̄i máa-rí, n̄i táji-rí-i vai-i, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te Pedro, n̄i nuu-de nuu mozo n̄i táji Cornelio. Te n̄i ka'an-de: Amigo, máa-rí kúu chaa kánandúkú-ró. Ndé siki kúu ja vái koyo-ró núu-rí núsáá, áchí-de. ²² Te máa mozo-ún, n̄i kaka'an-i: Cornelio, chaa capitán, chaa ndaa, chaa chíñú'ún vá'a Dios kúu-de. Te suni taká ñayivi judío kaka'an-i ja cháa va'a kúu-de. N̄i ka'an ñn

ndajá'a ndóo-ya jíin-de ja ná kána-de xini-ní kii-ní ki'on vé'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jíin-de. Achí-i. ²³ Yúan-na te ni skívi-de mozo-ún iní ve'e. Te ni kakendoo-i yúan. Te inga kivi xían-ún, ni ndukoo-de. Te ni kee-de kája'an-de. Te suni kája'an yaku ñani ñuu Jope jíin-de. ²⁴ Te inga kivi ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de chaá jíná'an-de, chi ni stútú-de tá'an-de jíin amigo va'a-de. ²⁵ Te nini kivi Pedro iní ve'e, te ni kenda Cornelio ka'an-de jíin Pedro. Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Pedro. Te ni chiñú'ún-de chaá. ²⁶ Ko Pedro, ni xndúkuiñi-de Cornelio. Te ni ka'an-de: Ndukuiñi, chi ruu, suni chaá kúu-ri. Achí-de. ²⁷ Te kándatu'ún-de. Te ni kivi koyo-de. Te ni jini Pedro ja ní kakutútú kuá'a ñayivi kaxiukú-i iní ve'e. ²⁸ Te ni ka'an Pedro jíin ñayivi-ún: A kájiní-ní ja tú ío ley ja ñn chaá judío, ketá'an-de xí sá'a-de ñn visita nuu ñn chaá tú kúu judío. Ko Dios, ni stá'an-ya núu-ná ja tú ni ñn ñayivi chá'an, ñayivi kini ío. ²⁹ Ja yúan, te nuu ní kana-ní xini-ná, te vaj-ná, tú ní sájá'a iní-ná. Ja yúan jiká tu'ún-ná ní: Na sikí kúu ja ní kana-ní náá, áchí Pedro. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an Cornelio: Vina ío kuun kivi nátu'un máá hora yá'a ío ndicha iní-ná. Te ka'uní aini kúu jikan ta'u-ná iní ve'e-ná. Te ni chaá ñn ndajá'a-ya nuu-ná. Te ndíi ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te ni ka'an-ya jíin-ná: Cornelio, a ni jini Dios ndasa jikan ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ³² Núsáá te táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope. Te kana-ró xini ñn chaá kúu Simón ja nání-de Pedro, ná kí-de nuu-ro. Te chaá-ún, ncháá-de ve'e ñn chaá nání Simón curtidor. Te máá yú'u mar ncháá ve'e-de. Te chaá chaá-ún, te

kastu'ún-de nuu-ro, áchí-ya jíin-ná. ³³ Súan n̄i kuu. Te n̄i tájí-ná mozo kujaa kana níí. Te va'a n̄i sá'a-ní ja ní chaa-ní. Te vina, taká-ná, ká'jin tútú-ná yá'a nuu Dios, náva'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ní, ndasa n̄i tá'ú Dios tiñu nuu-ní. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro: Vina te n̄i jini ndaa-ná ja Dios tú ncháá nuu-yá ñayivi. ³⁵ Chi nani ñayivi, nú káchiñú'ún-i-ya te kásatiñu va'a-i nuu-yá, te kúsi iní-ya jíin-i. ³⁶ N̄i ka'an-ya jíin taká se'e Israel, n̄i kastu'ún-yá nuu-í ja máá Jesucristo já'a-ya tú'un ndéé iní-i. Te I'a yá'a kúu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máá-ní, a kájin tu'un-ní tu'un Jesucristo. Chi n̄i jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te n̄i kejá'á tú'un-ya ondé ñuu Galilea, te n̄i jicha nuu ní ñuu Judea, ³⁸ ndasa n̄i ja'a Dios Espíritu Santo jíin fuerza nuu-yá. Te ndasa n̄i jika kuu ya ní sá'a-ya tiñu va'a, te n̄i nasáva'a-ya taká ñayivi tá'an tachí káni. Ch̄i Dios, n̄i chindéé ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máá-ná, n̄i kajini-ná taká tiñu n̄i sá'a-ya iní ñuu Judea, jíin iní ñuu Jerusalén. Te n̄i kaja'ni-í-ya, n̄i kajata kaa-i-ya jiká in cruz. ⁴⁰ Ko I'a yá'a, n̄i nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te n̄i ndenda ndijin-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndénda ndijin-ya núu taká ñayivi, ch̄i máni nuu cháa ja á n̄i kaji Dios ja kúu-de testigo. Te testigo-ún kákuu-ná, chi n̄i kayee-ná staa n̄i kaji'i-ná nducha jíin-yá, nuu ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴² Te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu-ná jíná'an-ná ja ná káni-ná tu'un-ya núu taká ñayivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máá-yá kuu-ya juez nuu ñayivi káichaku jíin núu ñayivi ní kaji'í. ⁴³ Chi tu'un I'a yá'a n̄i kaka'an ndaa taká chaa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá. Ja taká ñayivi

kándija nuu-yá, jín sí'ví-yá koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaa Espíritu Santo siki ñáyivi sîn nación

⁴⁴ Te nini ká'an Pedro taká tu'un yá'a, te nī chaa-ni Espíritu Santo siki taká ñáyivi kájini so'o tu'un ká'an-de. ⁴⁵ Te chaa kákandija, ja ní jakoyo jín Pedro, ja kákuu-de chaa nī kaxiti ndúu, nī kanaa iní-de kánde'é-de ja súni nī chaa Espíritu Santo siki ñáyivi sîn nación. ⁴⁶ Chi nī kajini so'o-de káka'an ñáyivi-ún sîn yu'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te nī ka'an Pedro: Ndéja jasú kii nducha, náv'a ná kuánducha ñáyivi yá'a, chi nī chaa Espíritu Santo siki máa-i nátu'un siki máa-yó, áchí-de. ⁴⁸ Te nī tá'ú-de tiñu nuu-í jíná'an-i ja ná kuánducha-í jín sí'ví máa Jító'o-yo Jesús. Yúan-na te nī kaka'an nda'ú-i jín-de ja ná kéndoo-de jín-i yaku kivi.

11

¹ Te chaa apóstol jín taká ñani ká'jin ní ñúu Judea, nī kajini tu'un-de ja ñáyivi sîn nación, suni nī kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te nī ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaa nī kaxiti ndúu, nī kaka'an siki-dé. ³ Te nī kaka'an-de: Naja ní kivi-ró iní ve'e chaa tú ní kaxiti ndúu, te nī yee-ro stáa jín-de, áchí. ⁴ Yúan-na te nī keja'á Pedro nī jani káji-de tu'un nuu cháa-ún: ⁵ Nī kanchaa-ri ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-rí, te nī skóto-ya rúu. Te nī jini-ri ñn bulto nátu'un ñn sa'ma kuítá já nú'nī ndíkúun punta. Te nī kuun vai onde nuu-rí ichi ándíví. ⁶ Te nī nde'é-rí. Te nī jini-ri ja iní-ún

káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñú'un yá'a, jíin kiti xáan, jíin kóo, jíin tisaá andíví. ⁷ Te ni jini so'o-ri ñn tu'un ni ka'an jíin-ri: Pedro, ndukuiñi, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an-ri: Ma kúu Táta, chi té kee-gá-ná kuñu chá'an ni kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún ni ka'an tuku jíin-ri onde andíví: Ja ní sándoo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an. Achí. ¹⁰ Te suni súan ni ka'an uní vuelta. Yúan-na te ni ndaa bulto-ún kuanon íchi ándíví. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún ni jakoyo uní mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea ni ta'u tíñu nuu-í vai-i. Te ni jakoyo-i ve'e-ri. ¹² Te máá Espíritu, ni ka'an-ya jíin-ri ja má yú'ú-ri ki'in-ri jíin-i. Te suni ni kaja'an iñu ñani yá'a jíin-ri. Te ni kivi koyo-ri ini ve'e ñn chaá. ¹³ Te chaá-ún, ni jani-de tu'un nuu-ri, ná ni jini-de ñn ndajá'a ándíví kándii-ya ini ve'e-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Tájí-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xiní Simón, chaá nání Pedro, ná kii-de. ¹⁴ Te chaá-ún, kani-de tu'un nuu-ro ndasa kaku-ró onde jíin ní vé'e-ró, áchí-de jíin-ri. ¹⁵ Te nuu ní kejá'a-ri ká'an-ri, te ni chaá Espíritu Santo siki-í jíná'an-i suni natu'un ni chaá-ya siki-yo já xnáñúú. ¹⁶ Yúan-na te ni nuku'un ini-ri tu'un ni ka'an máá Jító'o-yo: Jandaa jíin ndúcha skuánducha Juan. Ko róo, chi jíin Espíritu Santo kuanducha-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni ni ja'a Dios Espíritu-ya núu máa-i natu'un ni ja'a-ya núu máa-yó, ja kákandíja-yó núu máá Jító'o-yo Jesucristo, te ndé chaá kúu ruu ja kasú-ri nuu Dios núsáá. Achí Pedro. ¹⁸ Súan ni kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní kaka'an-de. Te ni kanakana jaa-de Dios: Suni ni ja'a Dios tu'un ja

ná nákaní iní ñáyiví sín naci6n náva'a kuchaku-i ní káni núsáá, áchí-de.

Tiku'ni kándija iní ñuu Antioquía

¹⁹ Te kiví ní kaja'ni-dé Esteban, ñi kejá'á ní kachindikin-de-i. Te ñáyiví ní kajicha ñuu kája'an ñi jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jín ñúu Chipre, jín iní ñuu Antioquía. Te tú ñi ñn nuu ñáyiví ní kájani-i tu'un, chí máni nuu ñáyiví judío ñi kajani-i tu'un-ya. ²⁰ Ko ñi jo yaku cháa ñuu Chipre jín cháa ñuu Cirene jín ñáyiví ní kajicha-ún. Te cháa-ún, ñi jakoyo-de ñuu Antioquía. Te ñi kaka'an-de jín ñáyiví ñúu Grecia, ñi kajani-de tu'un va'a máa Jító'o-yo Jesús nuu-í. ²¹ Te máa Jító'o-yo, ñi chindéé ní chítuu-ya-dé. Te ñi kākandija kua'a ñáyiví, te ñi kanaxió káva iní-i nuu máa Jító'o-yo. ²² Te ñi jicha tu'un yá'a. Te ñi jini tu'un tiku'ni kándija iní ñuu Jerusalén. Te ñi katájí-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. ²³ Te Bernabé, nuu ní ja-de yúan, te ñi jini-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te ñi kusí iní-de. Te ñi ka'an ñi'in-de jín táká ñáyiví-ún ja jín iní jín añú-i ná skíkuu va'a-i tu'un máa Jító'o-yo, te ma náyu'ú-i. ²⁴ Chí Bernabé, cháa va'a kúu-de. Te ñi kútú-de Espíritu Santo. Te kándija va'a-de. Te ñi kākandija kua'a ñáyiví núu máa Jító'o-yo. ²⁵ Yúan-na te ñi kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te ñi nani'in-dé cháa-ún. Te ncháka-de cháa ñi cháa-de ñuu Antioquía jín-de. ²⁶ Te ní-ñi ñn kuia ñi kandatú-ún-de yúan jín tiku'ni kándija. Te ñi kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñáyiví. Te cháa káskuá'a-ún, ñi nakunání-de cristiano xnáñúú-gá iní ñuu Antioquía. ²⁷ Te cháa kájani tu'un Dios, suni

kiví-ún nì kenda koyo-de ñuu Jerusalén kája'an-de onde ñuu Antioquía. ²⁸ Te nì ndukuiñi ñin tá'an-de nání-de Ágabo. Te nì kastu'ún-de, nì sá'a Espíritu, ja kí ñin tama xáan ñí ñúyívi. Te tama-ún, nì kii kiví ní tá'ú Claudio tiñu. ²⁹ Yúan-na te nì kandaṭu'ún cháa káskuá'a-ún ja chúndá'á-de yaku na jín kí'in nuu ñaní-de káxiukú iní ñuu Judea, ndasa kákanda ñin ñin-de kua'a-de. ³⁰ Te súan nì kasá'a-de. Te nì katájí-de kua'an nuu cháa kákuu nuu, nì kajanchaka Bernabé jín Saulo.

12

Ndasa nì ja'ni-dé Jacobo

¹ Te suni kua-ún nì katíin rey Herodes sava ñayívi tíku'nì kándíja. Te nì sá'a ndiva'a-de jín-i. ² Te jín machete nì ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa nì kenda Pedro vekaa

³ Te nì jini-de ja súan nì kakusi iní cha judío nì sá'a-de. Te suni nì katíin-de Pedro. Máa kiví-ún nì kuu viko státilá ja tú yí'i yujan ía. ⁴ Te nuu ní ñin-de Pedro, te nì chindee-de cha vekaa. Te nì jani-de xia'un ñin soldado kándito-ún-de, chí kuní-de kiñi'in-de cha stá'an-de nuu ñáyívi nú ná já'a viko Pascua. ⁵ Súan nì kuu ja kánde Pedro iní vekaa. Ko tíku'nì kándíja, nì'in nì kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jáni iní Herodes ja kíñi'in-de cha nuu ñáyívi-ún núú. Te suni akuáa-ún kixí Pedro iní vekaa ma'ñú úu soldado, nú'ni-de jín úu cadena. Te suni ká'iin soldado yuxé'é kándito-ún vékaa. ⁷ Te sanaa-ní te nì ja ñin ndajá'a máa Tatá Dios. Te nì ndii ncháa iní vekaa. Te nì skáki'vi-ya Pedro, nì xndúkoo-ya-dé.

Te n̄i ka'an-ya: Yachi ndukoo-ro, áchí-ya. Te cadena nú'n̄i nda'a-dé-ún, n̄i jungava-ni kua'an. ⁸ Te n̄i kachi ndajá'a-yá jín-de: Nachi'i chii-ró te nachi'i ndijan-ro, áchí-ya. Te súan n̄i sá'a-de. Te n̄i kachi tuku ndajá'a-yá jín-de: Kundii tikachí-ró te kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁹ Te n̄i kenda-ya. Te ndikín-de-ya kuá'an-de jín-yá. Te naún jiní máa-de ja jándaá kúu ja ní sá'a ndajá'a-yá jín-de, chí jani in̄i-de ñn jani kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te n̄i kaja'a-de nuu ká'in yukun ñn jín yukun uu soldado ja kándito-ún-de. Te n̄i jakoyo-de yuxé'é káa ja jito ichi yúñúu. Te yuxé'é-ún, n̄i nuña ñ-ní máa. Te n̄i kenda koyo-de. Te n̄i kaja'a-de ñn ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te n̄i kuxio-ni ndajá'a-yá nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, n̄i ndukájí iní-de, te n̄i ka'an máa-de: Vina te n̄i jiní ndaa-ri ja ní tájí máa Tatá Dios ndajá'a-yá n̄i kii, te n̄i nama-ya rúu in̄i nda'a Herodes jín núu táka ñayivi judío ja ká'ni-í ruu kákuñi-i, áchí-de. ¹² Te nuu ní jiní-de ja ní kaku ndija-de, te n̄i kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, cháa nání Marcos. Te yúan n̄i kanataka kua'a ñayivi kájikán ta'u-í. ¹³ Te n̄i ka'an Pedro ichi yúxé'é yata ké'e. Te kua'an ñn suchí sí'í nání-i Rode ja kúña-i yuxé'é núu. ¹⁴ Te suchí-ún, n̄i nakun̄i-i tachí Pedro. Te ja kúñi iní-i tú ní júña-i yuxé'é-ún, chí jin̄i-i n̄i ndivi-i in̄i ve'e. Te n̄i kastu-ún-i ja kándii Pedro ichi yata yúxé'é. ¹⁵ Te n̄i kaka'an jín-i: Aa, káta-chi-ro, áchí. Ko máa-i, n̄i'in ká'an-i ja máa-de kúu. Yúan-na te n̄i kaka'an: Añú-de kúu núsáa, áchí. ¹⁶ Ko Pedro, ví'í-gá kána-de. Yúan-na te n̄i kajuña-i. Te n̄i kajini-i nuu-dé. Te n̄i kandakoto io-i. ¹⁷ Ko máa-de, n̄i sá'a-de seña jín ndá'a-dé

ja ná kasú-i yu'u-í. Te ni kastu'ún-de ndasa ni kiñi'in máá Jito'o-yo-dé iní vekaa. Te ni ka'an-de: Kastu'ún táká tu'un yá'a nuu Jacobo jín núu táká ñani-yo, áchí-de. Te ni kenda-de kua'an-de inga lugar. ¹⁸ Te nuu ní kundijin xian-ún, te ni kakuvaa téyíí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nani'in-dé chaa. Te nuu ní xndichí-de soldado jíná'an, te ni tá'ú-de tiñu ja ná kingoyo kuu. Yúan-na te ni kenda-de iní ñuu Judea ni kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te ni kendo-de yúan.

Ja ní jì'ì Herodes

²⁰ Te ni kitì xaan iní Herodes ni jito-de ñayivi ñúu Tiro jín ñayivi ñúu Sidón. Ko ñayivi-ún, ni katau-i vai-i nuu-dé. Te ni kakundéé-i ni kaská'an-i Blasto chaa kúñá'nu játíñu nuu rey. Te ni kajikan-i paz. Chi taká máá-i, káñi'in-í ja káyee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te ni teta'an Herodes ñn kiví. Te ni nuku'un-de sa'ma rey máá-de. Te ni nungoo-de mesa tá'ú-de tiñu. Te ni ka'an-de ñn tu'un nuu-í. ²² Te ñayivi-ún, ni kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un chaa kúu. Achí-i. ²³ Te ñn ndajá'a máá Tatá Dios, ni stují-ni-ya-dé te ni kayaji tindákú-de, te ni jì'ì-ni-de, chi ni sávixi-ni-de máá-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máá Tatá Dios, ví'í-gá ni ndea, te ví'í-gá ni jicha nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jín Saulo, ni kaskíkuu-de tiñu ni kaja'an-de iní ñuu Jerusalén. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de. Te ni jaka-de Juan chaa nání Marcos kua'an-de jín-de.

13

Ja ní katájí-i Saulo jín Bernabé sá'a Espíritu Santo

¹ Te iní tiku'ni kándíja iní ñuu Antioquía ni ka'io cháa jáni tu'un Dios jín cháa kástá'an tu'un-ya. Te káinání-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jín Manaén cháa ni ja'nu jín Herodes gobernador, jín Saulo. ² Te nini káchiñú'ún cháa yá'a nuu máá Jító'o-yo te kásá'a ndicha-de iní-de, te ni ka'an máá Espíritu Santo: Vina te kuní-ri ja sásin-ró Bernabé jín Saulo ná kí'in-de in tiñu, chi ja yúan ní teta'an-ri-de jíná'an-de. ³ Yúan-na te ndicha iní-de ni kajikan ta'u-dé. Te ni kaxndée-de nda'a-dé xiní cháa-ún. Te ni katájí-de cháa kája'an-de. ⁴ Te máa-de, kua'an-de ni sá'a Espíritu Santo, ni kuun-de kája'an-de ñuu Seleucia. Te yúan ni kivi koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te ni jakoyo-de ñuu Salamina. Te ni kajani-de tu'un Dios iní ve'e sinagoga cháa judío. Te jíká Juan jín-de, játíñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáá cháa ñavá'a

⁶ Te ni kaja'a-de iní ní isla-ún. Te ni jakoyo-de ñuu Pafos. Te yúan ni kajini-de nuu in cháa ñavá'a nání Barjesús. Cháa judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te cháa-ún, ni sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, cháa ndichí kúu-de. Te ni kana-de xiní Bernabé jín Saulo, ja kúni ná'in-de tu'un Dios kuní-de. ⁸ Ko Elimas, cháa ñavá'a-ún (chi súan kuní ka'an sí'ví-de), jasú-de nuu Saulo jín núu Bernabé, chi ndúkú

ndéé-de sáká núu-de náva'a ma kándija gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, ni kútú-de Espíritu Santo. Te ni nde'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te ni ka'an-de: Chaa sá'a tiñu chá'an xndá'ú ñá'an kúu-ró. Se'e kui'na ja jito u'u taká tiñu ndaa kúu-ró. Naja máni sáyo'o-ro íchi ndóo máa Jíto'o-yo. ¹¹ Te máa Jíto'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáa-ro, ma kuní-ga-ro ndíkandii yakú kivi. Achí Pablo. Te ni kuñaa-ni nuu-dé. Te kindá'á kí'in íu-de jíku-de, ndúkú-de ndéja tñn nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, ni jini-de ja súan ni kuu, te ni kandija-de. Te náa-ná ini-de jini so'o-de tu'un máa Jíto'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un ini ñuu Antioquía

¹³ Yúan-na te Pablo jíin tá'an-de-ún, ni kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jíin barco ni jakoyo-de ndañúu Perge ñuu Panfilia. Te yúan ni kusñn Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te máa-de, ni kaja'a-de ñuu Perge kaja'an-de. Te ni jakoyo-de ñuu Antioquía ndañúu Pisidia. Te ni kivi koyo-de ini ve'e sinagoga ñn kivi ndétatú. Te ni kajungoo-de. ¹⁵ Te nuu ní kuu ni ka'u tutu ley jíin tutu chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa, yúan-na te chaa kakuñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kakana-de xini cháa-ún: Nani jíná'an-ní, nú káñava'a-ní yakú tu'un kani-ni nuu taká ñayivi yá'a, te ka'an ndéé-ni jíin-i, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni ndukuiñi Pablo, ni sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kúná'in ñayivi-ún, te ni ka'an-de: Róo chaa ñuu Israel, róo chaa káchiñú'ún Dios, kuni ná'in jíná'an-ró. ¹⁷ Máa Dios ñayivi Israel, ni kaji-ya táa-yo jíná'an-de. Te nini kaxiukú tatú-de ini ñuu Egipto ni kakuu jíñú'ún-ga-de

n̄i sá'a-ya. Yúan-na te jín fuerza máa-yá n̄i
 kiñi'in-ya-í in̄i ñuu-ún kája'an-i. ¹⁸ Yúan-na te n̄i
 ndito-ya-í onde nuu ñú'un té'é nátu'un uu xiko
 kuia. ¹⁹ Te n̄i xnáa-yá usia nación in̄i ñuu Canaán.
 Te n̄i saka-yá ñu'un ñú-ún nuu-í. ²⁰ Te n̄i kuu-ga
 kivi nátu'un kuun ciento uu xiko uxi kuia. Te
 n̄i ja'a-ya cháa n̄i kakuu juez nuu-í onde kivi ní
 kenda Samuel cháa n̄i jani tu'un-ya. ²¹ Yúan-na
 te n̄i kajikan-i ñn rey. Te Dios, n̄i ja'a-ya Saúl
 nuu-í n̄i tá'ú-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, tata
 Benjamín, se'e Cis n̄i kuu-de. ²² Te n̄i kuxio Saúl.
 Te n̄i nakani-ya David n̄i kuu-de rey nuu-í. Te n̄i
 ka'an ndaa-ya tú'un-de: A n̄i jini-ri David se'e Isaí
 ja ñn cháa jándatu va'a nuu-ri kúu-de. Te skikuu-de
 taká tiñu játa'an in̄i-ri, áchí-ya. ²³ Te Dios, chii
 tata yá'a n̄i jani-ya Jesús ja náma-ya ñayivi Israel
 nátu'un n̄i keyu'u-yá. ²⁴ Te ná té chá'an-ga kii-ya
 te n̄i jani Juan tu'un jánducha jín tú'un nakani in̄i
 nuu taká ñayivi Israel. ²⁵ Te nuu á yani xndí'i Juan
 tiñu sá'a-de, te n̄i ka'an-de: Ndé cháa kúu-ri kájani
 in̄i-ro. Nasu I'a-ún kúu-ri, ko kuni so'o va'a-ró:
 Ichi yata-rí vai ñn I'a ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii
 yí'i ndijan-yá. Achí-de. ²⁶ Ñáni jíná'an-ró, taká
 róo tata Abraham jín róo ja káandatu nuu Dios,
 nuu máa-ró ní táji-yá tu'un yá'a vai ja náma-ya
 róo. ²⁷ Chi taká ñayivi ñuu Jerusalén jín taká cháa
 kakuñá'nu nuu-í, tú ní kánakuni-i nuu-yá. Te n̄i
 kandonda-i siki-yá. Te súan n̄i kaskikuu-i tu'un n̄i
 kaka'an cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa, vasa
 a n̄i kajini ná'in-i tu'un-ún ndita'an kivi ndétatú.
²⁸ Vasa tú ní káni'in-í ni ñn kuachi siki-yá ja kúu-ya,
 ko n̄i kaka'an n̄i'in-i jín Pilato ja ná kúu-ya. ²⁹ Te

nuu ní skíkuu taká tu'un yóso sikí-yá nuu tutú, te ni kaxnúu-i-ya jiká cruz. Te ni kachindee-i-ya iní ñn ve'e añú. ³⁰ Ko ni nachaku-ya má'ñú ndíyi ni sá'a Dios. ³¹ Te kua'a kivi ní ndenda ndijin-ya núu ñayivi ní kaka kájan an jín-yá onde ñuu Galilea te onde ñuu Jerusalén. Te ñayivi-ún kákuu ja kájani ndaa tu'un-ya núu sáva-ga-i. ³² Te ruu, kájani-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro já súan ni keyu'u-yá nuu táa-yo. ³³ Te tu'un-ún ni skíkuu Dios jín máa-yó ja kákuu-yó sé'e-de. Chi ni naschakú-ya Jesús. Chi súan kájan Salmo uu: Se'e-ri kúu-ró, te ruu kúu Táa-ro vna, áchí. ³⁴ Te ni naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi náva'a ma té'yu kuti-yá, te ni ka'an Dios: Skíkuu ná'in-ri jín taká tu'un va'a ni keyu'u-ri nuu David, áchí. ³⁵ Ja yúan súni súan kájan inga tutu: Té'yu Se'e i-ní, chi ma kuá'a-ní tu'un, áchí. ³⁶ Chi David, ni jatíñu-de nuu Dios, ni sá'a-de ja kuní máa-yá. Te ni jínu kua-de, te ni ji'i-de. Te ni yuji-de ma'ñú táa-de. Te ni te'yu ndija-de. ³⁷ Ko I'a ni naschakú Dios, tú ní té'yu kuti-yá. ³⁸ Ñani jíná'an-ró, ná kástu'un-ri nuu-ro, já I'a yá'a ni kastu'un-yá nuu-ro já sá'a-ya túká'nu iní-ya núu taká kuachi-ró. ³⁹ Chi nú ndé cha kándija-de nuu I'a yá'a, te nda'va-ya taká kuachi-de ja tú ní kúu nda'va máa-de jín ley Moisés. ⁴⁰ Koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kii siki-ro taká tu'un yóso núu tutú cha ni kajani tu'un Dios, súan: ⁴¹ Taká róo ñayivi kásakátá, ná ndé'é vá'a-ró, te ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chi ma'ñú máa-ró sá'a-ri ñn tiñu ja má kándija kuti-ro vasa ná káni sava-ga ñayivi tú'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te ni ndenda koyo-de iní ve'e sinagoga cha judío. Te

ñayivi sîn nación, ni kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ingá kivi ndetatú kani tuku-de tu'un yá'a nuu-í. ⁴³ Te ni jicha ñayivi-ún kája'an-i. Te ñayivi judío jíin ñayivi ní naki'in sé'é judío ja kachiñú'ún-i nuu Dios, tini-i ni kandikin-i Pablo jíin Bernabé kája'an-i jíin-de. Te ni kandatú'ún-de jíin-i káka'an-de jíin-i ja ná kundi ni'in-i jíin tú'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndetatú inga semana, natu'un ndivii ñayivi ñúu-ún, ni kakutútú-i ja kúni ná'in-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko cha judío, ni kajini-de nuu ñayivi kuá'a-ún, te ni kakukuásún ini-de. Te ni kaka'an-de siki tú'un ni ka'an Pablo, te ni kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tú ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jíin Bernabé ni kaka'an ni'in-de: Kánúú ja xná'an-ga nuu máa-ró kani-ri tu'un Dios. Ko a ni kasajá'a ini-ro núu, te kuachi máa-ró kúu ja má ní'in-ro tú'un kuchaku-ro ní káni. Vina te chaxio-ri máa-ri kikastu'ún-ri nuu ñayivi sîn nación. ⁴⁷ Chi ni tá'ú máa Jító'o-yo tínu nuu-ri jíná'an-ri súan: Ni jani-ri róo ja stúun-ro núu ñayivi sîn nación, te kani-ró tú'un nuu ñayivi ní ñúyivi ja náma-ri-i jíná'an-i, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñayivi sîn nación-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kakusi xáan ini-í. Te ni kanakana jaa-i tu'un máa Jító'o-yo. Te taká ñayivi ní teta'an Dios ja ná kúchaku-i ní káni, ni kakandíja-i. ⁴⁹ Te tu'un máa Jító'o-yo, ni jicha nuu kua'an ní taká ndañúu yúan. ⁵⁰ Te ini ñuu-ún kaxiukú ñá'an ndaa ja káandatu-ña núu Dios. Ko cha judío, ni kaská'an-de-ña jíin cháa kakuñá'nu jian. Te ni kachindikín-ña Pablo jíin Bernabé, te ni kaskúnu-ña-dé kája'an-de. ⁵¹ Te máa-de, ni kaskóyo-de tikacha nú'un ini ja'a-dé siki máa-i. Te

n̄i jakoyo-de ñuu Iconio. ⁵² Te chaa káskuá'a-ún, n̄i kakútú-de Espírиту Santo. Te kákusiñ xáan iní-de.

14

J̄a ní kajinu-de in̄i ñuu Iconio

¹ Te ñuu Iconio n̄i k̄iv̄i koyo-de in̄i ve'e sinagoga chaa judío. Te n̄i jani téyíí-de tu'un. Te n̄i kakandíja kua'a ñáyiv̄i judío. Te suni súan n̄i kakandíja kua'a ñáyiv̄i ñuu Grecia. ² Ko chaa judío ja tú ní kákandíja, jín tú'un tú'ún n̄i kaská'an téyíí-de ñáyiv̄i s̄iñ nación. Yuán ní kaka'an nchaa-i táká ñani. ³ Te n̄i kakend̄o-de yúan kua'a k̄iv̄i. Te jín máá Jító'o-yo, n̄i chundéé iní-de, n̄i kaka'an n̄i'in-de tu'un. Te máá-yá, n̄i stá'an-ya já ío ndaa tu'un va'a, ch̄i ñúkúún ní ja'a-ya tú'un luu ío in̄i máá-yá, ja ní kasá'a-de tun̄i jín tíñu ñá'nu. ⁴ Te ñáyiv̄i ñuu-ún, n̄i kasás̄iñ-i máá-i sava-i n̄i kandujín-i jín cháa judío, te sava-ga-i n̄i kandujín-i jín cháa apóstol. ⁵ Te ñáyiv̄i judío jín ñáyiv̄i s̄iñ nación, ñn ká'nu n̄i káñdonda-i jín cháa kákuñá'nu nuu-í náva'a kua'a-i tuka nuu apóstol, te kua'a-i yuu xiní-dé. ⁶ Te n̄i kajuku'un in̄i-de. Te n̄i kajinu-de kája'an-de onde ñuu Listra jín ñuu Derbe, ndañuu Licaonia, jín táká ñuu ká'io yani yúan. ⁷ Te yúan n̄i kajani-de tu'un va'a-ya.

J̄a ní kajoto-i yuu xiní Pablo

⁸ Te yúan kánchaa ñn chaa ñuu Listra ja tú ío fuerza ja'a-dé. Te káa rengo-de onde k̄iv̄i ní kaku-de, ja té cha'an-ga kaka kuti-dé. ⁹ Chaa yá'a, n̄i jini so'o-de ká'an Pablo. Te n̄i nde'é Pablo nuu cháa-ún. Te n̄i jini-de ja kándíja va'a

chaa-ún ja ndúva'a-de. ¹⁰ Te ni ka'an jaa-de jín cháa-ún: Ndukuiñi te kundij-ro, áchí-de. Te ni kanda-ni-de, te ni jika kuu-de. ¹¹ Te ni kajini ñayivi-ún tiñu ni sá'a Pablo. Te ni kaka'an jaa-i jín yú'u máá ñúu Licaonia: Ni kuun I'a, ni chakoyo nuu-yo, kájika kuu natu'un chaa vidáa, áchí-i. ¹² Te Bernabé, ni kaskúnání-i-de i'a Júpiter. Te Pablo ni kaskúnání-i-de i'a Mercurio, chi Pablo kuu chaa jáni tu'un. ¹³ Te yuñúu-ún kánchaa viñu'un Júpiter. Te máá sutú viñu'un-ún, ni kenda-de vai nchaka-de xndiki jín itá onde yuxé'é ñúu. Te máá-de jín ñayivi, ka'ni-dé xndiki te soko-dé-ti núu Bernabé jín Pablo kákuni-de núu. ¹⁴ Te Bernabé jín Pablo, chaa kakuu apóstol, ni kajini tu'un-de tu'un-ún. Te ni kandátá-de su'nu-dé. Te ni kenda-de ni kivi koyo-de ma'ñú ñayivi kuá'a-ún. Te ni kakana kó'ó-de: ¹⁵ Hombre, naja kásá'a-ró súan. Chi ruu, suni chaa kakuu-ri natu'un máá-ró. Te kákastu-ún-rí nuu-ro, ma sá'a-ga-ro tiñu sáni yá'a, chi sua ná chíñú-ún-ró máá Dios, I'a chakú, I'a ni sá'a andívi jín ñúyivi jín ndúcha mar jín táká-ga ndatíñu ní ká'nu. ¹⁶ Te onde aná'an ní ja'a-ya tú'un ja sá'a taká ñayivi tiñu kákuni máá-i. ¹⁷ Ko stá'an ndaa-ya já ío-ya, chi sá'a-ya tiñu va'a nuu-yo. Skúun-ya saú íchi ándívi. Te bueno kée itu-yo sá'a-ya. Te já'a-ya stáa kée-yo. Te kákusi iní-yo sá'a-ya. Achí-de. ¹⁸ Te vasa súan ni kaka'an-de, ko xa'an ú'u ni kajasu-de nuu ñayivi-ún nává'a tú soko-í kiti-ún nuu-dé. ¹⁹ Yúan-na te ni chakoyo yaku chaa judío ñuu Antioquía jín ñúu Iconio. Te ni kaská'an ñayivi kuá'a-ún. Te ni kaja'a-i yuu xiní Pablo. Te ni kaskána-i-de yuñúu-ún, ni kajani ini-i

ja ní ji'i-de. ²⁰ Ko ni kajíkó ndúu cháa káskuá'a-ún nuu-dé. Te ni ndukoo-de. Te ni ndivi-de ini ñuu. Ko inga kivi te ni ki'in-de ichi kuá'an-de jíin Bernabé onde ñuu Derbe.

Ja káno'on tuku-de ñuu Antioquía

²¹ Te ini ñuu-ún ni kajani-de tu'un va'a. Te ni skándija-de kua'a ñayivi. Te káno'on tuku-de ñuu Listra jíin ñuu Iconio jíin ñuu Antioquía. ²² Te ni kayija-ga ini cháa káskuá'a yúan ni kasá'a-de. Te ni kaka'an ni'in-de jíin cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kandija va'a-de. Te kaka'an-de ja níni kii kua'a túndó'o siki-yo te vásá kivi-yó ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²³ Te ni kajani-de cháa kákuu nuu ná kóto ndita'an tiku'ni kákandija. Te ni kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máa Jító'o-yo, chi nuu máa-yá kákandija-de. ²⁴ Te ni kaja'a-de ichi ñuu Pisidia kua'an-de. Te ni najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te ni kajani-de tu'un ini ñuu Perge. Te ni nuu-de ni jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan ni kenda-de. Te jíin barco kaja'an-de ñuu Antioquía nuu ondé xnáñúú ní kájukan ta'u ñayivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chítuu-ya-dé jíin tiñu ja á ni kasíjínu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te ni nastútú-de tiku'ni kándija. Te ni kajani-de tu'un ná ñá'nu tiñu ni sá'a Dios jíin-de, chi bueno ni ja'a-ya tú'un ja ná kándija ñayivi sijn nación jíná'an-i. ²⁸ Te ni kakendoo-de yúan kua'a kivi jíin cháa káskuá'a-ún.

15

Junta apóstol ini ñuu Jerusalén

¹ Yúan-na te ichi ñúú Judea n̄i kikoyo yaku chaa, te n̄i kastá'an-de nuu táká ñani: Nú tú xit̄i ndúú-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te ma kaku kuti-ro, áchí-de. ² Te yuán ní kuvaá. Te Pablo jín Bernabé, n̄i kastátá'an téyíí-de jín cháa-ún. Te n̄i kundaa tu'un ja kinglyo Pablo jín Bernabé jín sáva-ga chaa ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu'ún-de jín cháa apóstol jín cháa kakuu nuu sikí tú'un yá'a. ³ Yúan-na te tikun̄i kándija-ún, n̄i kanakuatá'ú-i nuu-dé. Te n̄i kaja'a-de kaja'an-de ichi ñúú Fenicia jín íchi ñúú Samaria, kájani-de tu'un ndasa n̄i kakandija ñayivi s̄in nación. Te xaan ní kakusi iní táká ñani. ⁴ Te n̄i jakoyo-de in̄i ñuu Jerusalén. Te tikun̄i kándija yúan, jín cháa apóstol, jín cháa kakuu nuu, n̄i kajatá'ú-de chaa. Te n̄i kajani-de táká tu'un ndasa n̄i sá'a Dios jín-de. ⁵ Ko sava chaa fariseo ja kákandija, n̄i ndukuiñi. Te n̄i kaka'an: Jínu ñú'ún já xit̄i ndúú-i te tá'ú-yó tíñu nuu-í ja ná kuándatu-i nuu ley Moisés, áchí. ⁶ Te n̄i kandutútú táká chaa apóstol jín táká chaa kakuu nuu náva'a ndatu'ún-de, te sánda-de sikí tú'un yá'a. ⁷ Te nuu ní jinu n̄i kastátá'an téyíí-de, te n̄i ndukuiñi Pedro, te n̄i ka'an-de: Ñani, a kájin̄i va'a máá-ró já ondé sáá ní kaji Dios ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñayivi s̄in nación te kandij-i jíná'an-i. ⁸ Te Dios ja jiní-ya iní añú-i, n̄i stá'an-ya já ní jatá'ú-yá-i, chí n̄i ja'a-ya Espiritu Santo nuu-i jíná'an-i nátu'un n̄i ja'a-ya núu máá-yó. ⁹ Te tú ní sás̄in-ya yóo jín-i, chí suni n̄i kakandija-i te n̄i sándoo-ya añú-i. ¹⁰ Te vina naja kájito ncha-ro Dios núsáá, chí káxndée-ró in̄i yugo xin̄i cháa káskuá'a yá'a, te ni nd̄iyi táa-yo jíná'an-de te ni máá-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. ¹¹ Chí

kákandíja-yó já Jító'o-yo Jesús kúndá'ú iní-ya yóó, te yuán náma-ya yóó. Te suni súan nama-ya máa-i. Achí-de. ¹² Yúan-na te cháa kua'a-ún, nì kākuná'ín-de. Te nì kajini ná'ín-de tu'un káka'an Pablo jín Bernabé ná taká tiñu ñá'nu jín taká tuni nì sá'a Dios jín-de ja ní kasá'a máa-de nuu ñáyivi sín nación. ¹³ Te nuu ní kākuná'ín-de, te nì chísó Jacobo tu'un: Ñáni jíná'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri: ¹⁴ Simón, nì jani-de tu'un ja onde xnáñúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñáyivi sín nación ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. ¹⁵ Te tu'un yá'a, ñn núú-ni káka'an jín taká cháa nì kajani tu'un Dios onde sáá nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú: ¹⁶ Te vása ncháa-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáá-rí kundii, ¹⁷ nává'a taká-ga cháa jín taká ñáyivi sín nación ja kúnání-i jín sí'ví-rí, ná nándúkú-i máa Tatá Dios, áchí máa I'a sá'a taká tiñu yá'a. ¹⁸ Te onde kivi ní jungoo ñuyivi stá'an-ya tiñu yá'a nuu ñáyivi. ¹⁹ Ja yúan jáni iní-ri ja ná tú kasu-yo núu ñáyivi sín nación ja kánaxió káva iní-i nuu Dios, ²⁰ chí sua ná cháa-yó carta ki'in nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatiñu ja kúchá'an sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-í niñi, ni kuñu kiti ní kuá'ña. ²¹ Chí onde aná'an ká'io cháa jáni tu'un Moisés ndita'an kivi ndétatú iní ve'e sinagoga ndita'an ñuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te nì kākundaā iní cháa apóstol, jín cháa kákuu nuu, jín ndívii tíku'nì kándíja. Te nì kakaji máa-de sava cháa kingoyo jín Pablo jín Bernabé onde ñuu Antioquía. Te cháa nì kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'ví Barsabás, jín Silas. Te

kákuñá'nu-de nuu táká ñani. ²³ Te chaa-ún, ndíso-de carta yá'a: Máá-rí kákuu chaa apóstol, jín táká chaa kákuu nuu, jín táká ñani-yo. Te káchaa-ri tu'un yá'a nuu róo, ñáni, ñayivi sñn nación ja káxiukú-ró iní ñuu Antioquía jín ñuu Siria jín ñuu Cilicia. Sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²⁴ Ni kajini tu'un-ri ja ní kenda koyo sava chaa yá'a, te kásáká núu-de iní-ro jín tú'un káka'an-de. Te ni kaxuxí iní-ro. Chi kátá'ú-de tiñu ja xití ndúu-ro, jín ja kuándatu-ro núu ley, kuní-de. Ko ruu, tú ní kátájí-rí chaa-ún jaa-de nuu-ro. ²⁵ Te ni kasánda-ri, chi ñn-na ni naketá'an iní-ri. Te ni kakaji-ri chaa tájí-rí jaa nuu-ro jín ñaní-yo Bernabé jín Pablo. ²⁶ Chaa yá'a, a kájataña-de máá-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja sikí Jíto'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáá te tájí-rí Judas jín Silas jaa-de nuu-ro. Te chaa-ún, suni ñn-ni tu'un kastú'ún-de nuu-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi máá-rí jín Espíritu Santo, kájani iní-ri ja má xndée-ri ni ñn tiñu vee sikí-ro, chi máá-ni tiñu kánúú yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndátíñu ja á ni soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá, te ma káka téné-ró. Nú ndi'i taká ya'á xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró nú súan. A ni ka'an-yo núsáá. Achí. ³⁰ Yúan-na te chaa kája'an-ún, ni kakuun-de kua'an-de ñuu Antioquía. Te ni kastútú-de ñayivi kuá'a. Te ni kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te ni kaka'u-i carta-ún. Te ni kakusi iní-i jín tú'un ndéé iní ja ndíso carta-ún. ³² Te Judas jín Silas, suni chaa kájani tu'un Dios kákuu-de. Te jín kuá'a tú'un ni kaka'an ni'in-de jín táká ñani-ún. Te ni kayija-ga iní-i ni kasá'a-de. ³³ Te ni kakendo-de yúan kua'a kivi. Yúan-na te ñani yúan, ni kanachu'un íchí-i-de káno'on-de nuu

apóstol. Te *n̄i* kuná'ín-ni *t̄u'*un-ún. ³⁴ Ko Silas, *n̄i* jata'an *in̄i*-de *ja* kéndoo-de *yúan*. ³⁵ Te Pablo *jíin* Bernabé, *n̄i* *k̄akendoo*-de *in̄i* *ñuu* Antioquía. Te *jíin* *sáva-ga* *chaa* *n̄i* *kastá'an*-de *t̄u'*un *n̄i* *kajani*-de *t̄u'*un *máa* *Jító'o-yo*.

Ja ní kus̄in Pablo jíin Bernabé

³⁶ Te *n̄i* *kuu-ga* *kiv̄i*. Te *n̄i* *kach̄i* Pablo *jíin* Bernabé: *Vina* te *kinde'é-yó* *táká* *ñani-yo* *ndíta'an* *ñuu* *ja* *ní* *kajani-yó* *tú'*un *máa* *Jító'o-yo* *núu-í*, *ná* *ndéó* *ndasa* *kákuu-i*. *Achí*-de. ³⁷ Te Bernabé, *kuní*-de *ja* *kunchaka*-de *Juan*, *chaa* *nání* *Marcos*. ³⁸ Ko *tú* *ní* *játa'an* *in̄i* Pablo *ja* *kí'in* *chaa-ún* *jíin*-de, *ch̄i* *onde* *ñuu* *Panfilia* *n̄i* *kus̄in* *Juan* *nuu* Pablo *jíin* Bernabé, *te* *tú* *ní* *kuní*-de *kukuu*-de *jíin*-de *jíin* *tíñu*. ³⁹ Te *n̄i* *kastátá'an* *téyíi*-de *sik̄i* *Juan*. Te *n̄i* *kakus̄in*-de. Te Bernabé, *n̄i* *jaka*-de *Marcos*, *kua'an* *jíin*-de *jíin* *barco* *onde* *ñuu* *Chipre*. ⁴⁰ Te Pablo, *n̄i* *kaji*-de *Silas*, *kua'an* *jíin*-de. Te *n̄i* *kanakuatá'ú* *táká* *ñani* *nuu*-dé. Te *n̄i* *kajikan* *ta'u-í* *ja'a* Pablo *ja* *ná* *chíndéé* *chítuu-ya*-dé. ⁴¹ Te *n̄i* *jika* *kuu*-de *ñí* *ñuu* *Siria* *jíin* *ñí* *ñuu* *Cilicia*. Te *tiku'n̄i* *kákandija* *yúan*, *n̄i* *kayija-ga* *in̄i*-i *n̄i* *sá'a*-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ *Yúan*-na *te* *vásá* *ní* *jaa* Pablo *ñuu* *Derbe* *jíin* *ñuu* *Listra*. *Yúan* *íó* *in̄i* *chaa* *súchí* *skuá'a* *nání* *Timoteo*. *Se'e* *yí* *in̄i* *ña'an* *judía* *kúu-i*. Te *ña'an* *kándija* *v̄a'a* *kúu* *máa-ña*. Ko *táa-i* *kúu* *chaa* *ñuu* *Grecia*. ² Te *táká* *ñani* *in̄i* *ñuu* *Listra* *jíin* *in̄i* *ñuu* *Iconio*, *n̄i* *kaka'an*-de *ja* *cháa* *v̄a'a* *kúu-i*. ³ Te Pablo, *kuní*-de *kunchaka*-de

chaa súchí yá'a ki'in-i jíin-de. Te n̄i jaka-de-i. Te n̄i xiti ndúu-de-i kuachi ja ká'in chaa judío yúan, ch̄i ndi'i-de, a kájin̄i-de ja cháa ñuu Grecia kúu táa-i. ⁴ Te kája'an-de taká ñuu. Te n̄i kastá'an-de tu'un n̄i katá'ú tíñu chaa apóstol jíin cháa kákuu nuu iní ñuu Jerusalén. Te n̄i kaka'an-de ja ná kuándatu-i tu'un-ún. ⁵ Te tiku'n̄i kákandíja, n̄i kayija-ga in̄i-i. Te n̄i ndea kua'a-gá-i ndita'an kivi.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia n̄i sá'a jani

⁶ Te n̄i kaja'a-de ichi ñúu Frigia ndañúu Galacia kua'an-de. Te n̄i jasú Espíritu Santo nuu-dé ja má káni-de tu'un in̄i ñuu Asia. ⁷ Te n̄i jakoyo-de ñuu Misia. Te kákuun̄i-de kingoyo-de ichi ñúu Bitinia. Ko máa Espíritu, tú ní já'a-ya tú'un ki'in-de. ⁸ Te n̄i kaja'a-de ichi xíin ñúu Misia, n̄i kaakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te ñn akuáa ní skóto-ya Pablo. Te n̄i jini-de nuu ñn chaa ñuu Macedonia kándij nuu-dé ká'an nda'ú jíin-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te chindéé chítuu-ní náá, áchí. ¹⁰ Te súan n̄i jini-de jani-ún, te n̄i ndúkú ndéé-rí kája'an-ni-ri ñuu Macedonia, ch̄i kájin̄i kájí-ri ja máa Dios n̄i kana-ya xiní-ri ja kástu'ún-rí tu'un va'a-ya núu ñáyivi yúan.

Ja ní kánde-de vekaa in̄i ñuu Filipos

¹¹ Te n̄i kenda koyo-ri in̄i ñuu Troas. Te jíin barco ní jíio-ni vai koyo-ri ñuu Samotracia. Te inga kivi xían n̄i jakoyo-ri ñuu Neápolis. ¹² Te yúan n̄i kenda koyo-ri. Te n̄i jaq-ri ñuu Filipos ja tñn xin̄i ñuu Macedonia, te ch̄i ñuu Roma kánde. Te yúan n̄i kakendoo-ri yaku kivi. ¹³ Te ñn kivi ndétatú n̄i kenda koyo-ri ñuu-ún, n̄i jaq-ri xiin ñn yucha. Te

kájani iní-rí ja yúan ío ñn lugar kájikan ta'u-í. Te nī kajongo-rí. Te nī kaka'an-rí jíin táká ña'an ní kanataka yúan. ¹⁴ Te ñn ña'an nání Lidia xikó-ña sá'ma ndí'í iní ñuu Tiatira. Te jándatu va'a-ña núu Dios. Te nī jini so'o-ña tú'un kaka'an-rí. Te máá Jító'o-yo, nī juña-ya añú-ña náva'a kuni ná'in-ña tú'un ká'an Pablo. ¹⁵ Te nuu ní janducha-ña onde jíin nī sé'e-ña, te nī ka'an nda'ú-ña jíin-rí: Nú kájani iní-ní ja kándija va'a-ná nuu máá Jító'o-yo, te kivi-ní iní ve'e-ná kendo-ní, áchí-ña. Te nī stétuu-ña rúu. ¹⁶ Te nī kee-rí kaja'an-rí nuu kájikan ta'u-í yúan. Te ñn suchí sí'í ndiso-i tu'un ñavá'a, nī ketá'an-i jíin-rí. Te suchí-ún, ní'in-í kua'a xú'ún kúu patrón-i jíná'an, ja kástu'ún-i nuu ñayivi ndasa ío. ¹⁷ Te suchí-ún, ndikín-i vai yata Pablo jíin rúu kána kó'ó-i: Chaa yá'a kajatíñu-de nuu Dios onde andívi, te káastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ró jíná'an-ró, áchí-i. ¹⁸ Te kua'a kivi ní ka'an-i súan. Te nī kukuí'a iní Pablo. Te nī xío kóto-de nuu-í. Te nī ka'an-de jíin tachí-ún: Jíin sí'ví máá Jesucristo tá'ú-rí tiñu nuu-ro já kenda-ró iní-i ki'in-ro, áchí-de. Te nī kenda-ni kua'an suni máá hora-ún. ¹⁹ Te nī kajini patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te nī kaktiñ Pablo jíin Silas kua'an jíin-de onde municipio nuu justicia. ²⁰ Te nī kajani-ún-de nuu justicia. Te nī kaka'an: Chaa yá'a kakuu chaa judío, te kásaká núu-de iní ñuu-yo. ²¹ Te kájakin-de inga costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ni ma sá'a-yó, chi chaa ñuu Roma kakuu-yó. Achí. ²² Te suni nī kandonda ñayivi kuá'a sikí-dé. Te chaa justicia, nī kajanchaa sa'ma-dé. Te nī katá'ú tiñu ná ndó'o xaan-dé yunu xí. ²³ Te nuu ní ndí'i nī kastují-ún-de ja ní kaja'a

xaan yúnu xíi-de, te n̄i kaskívi-de vekaa. Te n̄i katá'ú tíñu nuu cháa ndító vekaa ja ná kóto va'a cháa-ún-de jíná'an-de. ²⁴ Te cháa ndító vekaa-ún, nuu ní ta'u tíñu yá'a nuu-dé, te n̄i skívi-de Pablo jíin Silas kája'an-de vekaa onde ichi iní-ga. Te nú'n̄i ja'a-dé jíin manea. ²⁵ Ko nuu ní kuu sava ñúú, te kájikan ta'u Pablo jíin Silas, kájita-de yaa ij núu Dios. Te ñayivi ká'jin vekaa jíin-de, n̄i kajini ná'in-i. ²⁶ Te sanaa-ní te n̄i taan xaan. Te onde nuu káyinduji ja'a vékaa-ún n̄i kakanda. Te n̄i kanuña-ni taká yuxé'é vékaa-ún. Te cadena ja káinu'n̄i taká ñayivi-ún, n̄i kandaji-ní. ²⁷ Te n̄i nata'u núu cháa ndító vekaa. Te n̄i jini-de ja kanuña yuxé'é vékaa-ún. Te n̄i tava-dé machete ja ká'ni-dé máa-de núú, ch̄i jani in̄i-de ja ní kajinu ñayivi ká'jin vekaa-ún kája'an-i. ²⁸ Ko Pablo, n̄i kana jaa-de: Ma stují-ro máa-ró, ch̄i yá'a ká'jin ndi'i-ri, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te máa cháa ndító vekaa, n̄i kana-de ñu'un n̄i chaá. Te kisi-i-de n̄i kivi-de in̄i vekaa. Te n̄i jukuiñi jíti-de nuu já'a Pablo jíin Silas. ³⁰ Te n̄i kiñi'in-de Pablo jíin Silas ichi fuera. Te n̄i ka'an-de jíin-de: Táta, naún sá'a-ná náv'a kaku-ná, áchí-de. ³¹ Te n̄i kaka'an-de jíin cháa-ún: Kandíja nuu máa Jíto'o-yo Jesucristo te kaku-ró onde jíin ní vé'e-ró, áchí-de. ³² Te n̄i kajani-de tu'un máa Jíto'o-yo núu cháa-ún jíin núu taká ñayivi ká'jin in̄i ve'e-de. ³³ Te cháa ndító vekaa, suni máa ákuáa-ún n̄i kiñi'in-de Pablo jíin Silas. Te n̄i nakacha-de nuu ní katuji cháa-ún n̄i sá'a yunu xíi. Te vásá ní janducha-dé onde jíin tá'an-de. ³⁴ Te n̄i jaka-de chaá kua'an-de jíin-de onde ve'e-de. Te n̄i ja'a-de staa ní kayee-dé. Te n̄i kusij in̄i-de ja ní kakandíja-de nuu Dios jíin

níí vé'e-de. ³⁵ Te nuu ní kundijin, te justicia nī katájí policía kája'an. Te nī kaka'an: Sía cháa jian ná kóngoyo-de, áchí. ³⁶ Te cháa ndíto vekaa, nī kastu'un-de tu'un yá'a nuu Pablo: Cháa justicia, nī katájí-de tu'un vai ja kenda koyo-ní ki'in-ní. Núsáá te kenda koyo-ní te kuá'an-ní, ma yú'ú-ní. Achí-de. ³⁷ Ko nī kachí Pablo jíin-de: Nī kajini kua'a ñáyivi já ní kaja'a-de yunu xí ruu vasa tú na kuachi-ri. Te nī kaskívi-de ruu iní vekaa yá'a vasa cháa ñuu Roma kákuu-ri. Te vina kiñi'in sa'í-de ruu kuní-de náún. Ma kúu kuti. Ná kíkoyo máá-de kiñi'in-de ruu jíná'an-ri. Achí Pablo. ³⁸ Te policia, nī kanaxió káva-de nī kastu'un-de taká tu'un yá'a nuu justicia. Te nī kayu'ú xaan, chi nī kajini so'o ja cháa ñuu Roma kákuu Pablo jíin Silas. ³⁹ Te nī jakoyo justicia-ún. Te nī kaka'an nda'ú jíin-de. Te nī kakiñi'in-de vekaa. Te nī kaka'an nda'ú jíin-de ná kúxio-de kóngoyo-de iní ñuu-ún. ⁴⁰ Yúan-na te nī kenda koyo-de vekaa. Te nī ndívi-de ve'e Lidia. Te nī kajande'é-de taká ñani. Te nī kaka'an-de tu'un ndéé iní jíin-i. Te nī kee-de kája'an-de.

17

Ja ní kakuvaa ñáyivi Tesalónica

¹ Te Pablo jíin Silas, nī kaja'a-de ñuu Anfípolis jíin ñuu Apolonia kája'an-de. Te nī jakoyo-de ñuu Tesalónica nuu ío in ve'e sinagoga cháa judío. ² Te Pablo, nátu'un sá'a sá'a-de nī kivi-de nuu cháa-ún uní kivi ndétatú. Te ndíta'an semana nī kastátá'an-de jíin cháa-ún sikí tutú ij. ³ Te nī jani-de tu'un nuu-í, nī stá'an-de ja kánúú ndó'o Cristo te nachaku-ya nú nī ji'i-ya. Te nī ka'an-de: Jesús,

I'a jáni-ri tu'un yá'a, máa-yá kúu Cristo, áchí-de. ⁴Te sava ñayivi, ni kākandija-i. Te suni súan kua'a cháa ñuu Grecia ja káchiñú'ún-de Dios, jín kuá'a ñá'an ñá'nu, ni kandujín-de jín Pablo jín Silas. ⁵Yúan-na te cháa judío ja tú kākandija, ni kakiti xaan iní. Te ni kastútú sáva cháa ñáá, cháa kúxí, kua'an jín. Te ni kutútú kuá'a ñayivi ní kāndonda-i iní ñuu-ún. Te ni jakoyo-i ve'e Jasón kánandúkú-i Pablo jín Silas ja kíñi'in-i-de nuu ñayivi-ún. ⁶Ko tú ní kánani'in-í-de. Te ni kañu'un-i Jasón jín sáva-ga ñani ni jakoyo-i jín-de onde nuu justicia ñuu-ún. Te ni kakana jaa-i: Chaa yá'a ja kásáká núu-de iní ñuyivi, suni ni chakoyo-de yá'a, ⁷te Jasón, ni ja'a núu-de ve'e-de ncháá cháa-ún. Te taká máa-de, tú kájandatu-de nuu ley César. Chí sua káka'an-de ja ío inga rey nání Jesús, áchí-i. ⁸Te ñayivi jín cháa kákuu justicia, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kakuva-i. ⁹Ko ni kajikan-i xu'ún núu Jasón jín núu sáva-ga-de. Te onde ni kajini-i nuu xu'ún te vása ní kasía-i-de kája'an-de.

Ñayivi ñuu Berea kándúkú ví-í tu'un-ya

¹⁰Yúan-na te ñani-ún, ni kaskáka ñúu-ni-de Pablo jín Silas kája'an-de onde ñuu Berea. Te nuu ní jakoyo-de yúan, te ni kivi koyo-de iní ve'e sinagoga cháa judío. ¹¹Te cháa judío yúan, ndito-ga xini-dé vása cháa judío ñuu Tesalónica, chí bueno ni kakusi iní-de jín tú'un. Te ndita'an kivi kánandúkú ví-dé iní tutu i nú ndaa ká'an xí túu. ¹²Súan ni kuu. Te ni kākandija kua'a-í, jín kuá'a ñá'an ñá'nu ñuu Grecia, te suni súan kua'a cháa. ¹³Ko cháa judío ñuu Tesalónica, ni kajini tu'un-de ja súni onde ñuu Berea ni jicha tu'un Dios ni sá'a Pablo. Te ni

kee-de kája'an-de. Te suni yúan n̄i kaxndón-da-de ñayivi. ¹⁴ Yúan-na te ñani yúan, n̄i katájí-ni-de Pablo kua'an-de onde yu'u mar. Te Silas jín Timoteo, n̄i kakendoo-de ini ñuu Berea. ¹⁵ Te ñayivi ní kachu'un íchí Pablo, kua'an-i jín-de onde ñuu Atenas. Te n̄i natá'ú-de tiñu nuu-í ja yachí ja Silas jín Timoteo nuu-dé. Te n̄i kee-i vai ndikoyo-i.

Chaa ñuu Atenas kújá'a ini-de sikí tú'un n̄i nachaku-ya

¹⁶ Te nini ndátu Pablo chaa-ún ini ñuu Atenas, te n̄i jini-de ja ñayivi ñuu-ún xaan káchiñú'ún-i ndoso. Te n̄i kukuí'a ini-de. ¹⁷ Te ini ve'e sinagoga n̄i státá'an-de jín cháa judío jín cháa káchiñú'ún Dios. Te suni ndíta'an kivi státá'an-de jín ñayivi kájin nuyá'u. ¹⁸ Te sava chaa ndíchí káskuá'a sikí epicúreos jín sikí estoicos, n̄i kastátá'an jín-de. Te sava n̄i kaka'an: Naún tu'un ká'an chaa tilakuá yá'a, áchí. Te sava-ga-i: Chaa jani tu'un i'a jaá kuu-de, áchí-i. Chi n̄i jani-de tu'un Jesús ja ní nachaku-ya. ¹⁹ Te n̄i kajaka-ún-de vai jín-de onde municipio Areópago te káka'an: Á kuu kachi-ro núu-rí naún tu'un jaá kuu ja stá'an-ro-ún, ²⁰ chi stá'an-ro tú'un jaá núu-rí. Te ná júku'un ini-ri naún kuu-ún kákuñi-ri. Achí jín-de. ²¹ Chi taká chaa ñuu Atenas jín taká chaa jíká kaxiukú núu-de yúan, tuká ndé inga tiñu kásá'a-de, chi máni ká'an-de xí jini so'o-de in tu'un jaá. ²² Te Pablo, kándij-de ini municipio Areópago-ún. Te n̄i ka'an-de: Chaa ñuu Atenas jíná'an-ró, jini va'a-ri ja bueno káchiñú'ún-ró i'a máa-ró. ²³ Chi n̄i jika kuu-ri n̄i jande'é-rí ini viñu'un-ró. Te n̄i jini-ri nuu

ñin altar nuu yóso tú'un yá'a: Nuu i'a ja ná tú jiní-yo, áchí. Te máá I'a-ún, ja káchiñú'ún-ró-yá vasa tú kájiní-ro-yá, I'a-ún kúu Dios ja jáni-ri tu'un-ya núu-ro. ²⁴ Máá Dios, I'a ni sá'a ñuyívi jín taká-ga ndatíñu, máá-yá kúu Jito'o andívi jín ñuyívi. Te tú ncháá-ya iní ve'e ii já kúva'a sá'a nda'a. ²⁵ Te tú nándi'i-ya ní ñin ndatíñu ni ñayívi kuatíñu nuu-yá, chí máá-yá, já'a-ya tú'un ja káichaku ñayívi jín já stáa-i tachí jín já ní'in-í ndatíñu. ²⁶ Te chí ñin-ni tata ni sá'a-ya taká ñayívi náva'a kuxiukú-i ní ñuyívi. Te ni jani-ya kivi kúchaku ñin ñin-i jín lugar kuxiukú-i jíná'an-i. ²⁷ Náva'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-í te ní'in-í-ya, chí tú jíká ncháá-ya jín ñin ñin-yó. ²⁸ Chí jín máá-yá, káichaku-yo, kákanda-yó, te ñú'un vida-yo. Natu'un sava cháa kátava yáa-ro, ni kaka'an-de: Chí suni onde tata máá-yá kákuu taká-yo, áchí. ²⁹ Nú tata Dios kákuu-yó núsáá, te ma kúu kani iní-yo já Dios kúu oro xí plata xí yúu. Chí máni kájani iní-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máá-i-ya. ³⁰ Te vasa tú ní sá'a-ya cuenta ja tú ní kájuku'un iní ñayívi onde sáá, ko vina kána-ya xiní taká ñayívi ní ñuyívi ná nákani iní-i. ³¹ Te a ni teta'an-ya ñin kivi já nákuñdi ndaa-ya siki ñuyívi, sá'a Dios jín máá I'a ni jani-ya-ún. Te ni stá'an ndijin Dios ja súan kuu, chí ni naschakú-ya I'a-ún ma'ñú ndíyi. Achí Pablo. ³² Te súan ni kajini so'o-i tu'un ja náchaku ndíyi, te sava-i, ni kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, ni kaka'an-i: Kákuni-ná kuni so'o-ná inga jínu siki tú'un ká'an-ní yá'a, áchí-i. ³³ Te máá Pablo, ni kenda-de ma'ñú ñayívi-ún kua'an-de. ³⁴ Ko yaku

ñayivi, ni kakandíja-i. Te ni kandujín-i jín Pablo. Te in-i kúu Dionisio chaa Areópago, te inga-i kúu in ña'an nání-ña Dámaris, jín sáva-ga-i.

18

Jasú-ya núu chaa ñáa ini ñuu Corinto

¹ Yúan-na te ni kenda Pablo ini ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. ² Te yúan ni jini-de nuu in chaa judío nání Aquila, chaa ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kiví ní chaa-de jín ñási'i-de Priscila, ja ní kuxio-de ini ñuu Italia. (Chí Claudio, ni tá'ú-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñayivi judío ini ñuu Roma.) Te ni ja Pablo nuu chaa-ún. ³ Te suni tiñu sá'a chaa-ún sá'a Pablo. Te ni kendo-de yúan. Te ni sátíñu-de, chí tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájani-de ve'e sa'ma nátu'un ñii. ⁴ Te ndita'an kiví ndétatú ni jani-de tu'un ini ve'e sinagoga. Te ni ndúkú ndéé-de ni skándíja-de ñayivi judío jín ñáyivi ñuu Grecia. ⁵ Te Silas jín Timoteo, ni kikoyo-de ichi ñuu Macedonia. Te Pablo, a jáni téyí-de tu'un, te jáni ndaa-de tu'un nuu ñayivi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. ⁶ Ko ñayivi-ún, ni kaka'an ndivá'a-i sikí-dé. Te máa-de, ni kaja-dé sa'ma-dé. Te ni kachi-de jín-i: Kuachi máa-ró kúu núsáa, chí ruu, tú kuachi-ri. Vina te ki'in-ri nuu ñayivi sijn nación. Achí-de. ⁷ Te ni kenda-de yúan. Te ni kivi-de ve'e in chaa nání Justo. Te chaa-ún, chíñú'ún-de Dios. Te ve'e chaa-ún kándij yani jín vé'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaa kúná'nu ini ve'e sinagoga, ni kandíja-de nuu máa Jító'o-yo ondé jín ní vé'e-de. Te kua'a ñáyivi ñuu Corinto, ni kajini ná'in-i. Te ni kakandíja-i. Te ni kajanducha-í.

9 Te máá Jító'o-yo, jíin jáni n̄i ka'an-ya jíin Pablo ñin akuáa: Ma yú'ú-ro ni ma kasú-ro yú'u-ro, chí kukuu-ró ká'an-ro. 10 Chí jíka-ri jíin-ró, te ma sándiva'a ni ñin cháa jíin-ró. Chí ñáva'a-ri kua'a ñáyivi iní ñuu yá'a, áchí-ya. 11 Te n̄i kendo-de yúan ñin kuaia yósáva, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. 12 Te Galión kúu gobernador iní ñuu Acaya. Te ñáyivi judío, ñin ká'nu-ni n̄i kandonda-i sikí Pablo. Te n̄i kajaka-i-de kua'an-i jíin-de onde iní municipio. 13 Te n̄i kaka'an-i: Cháa yá'a, xaan ská'an-de taká ñáyivi já ná chíñú'ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ká'an ley, kuní-de. Achí-i. 14 Te kejá'a Pablo ka'an-de núu, ko n̄i ka'an-ni Galión jíin ñáyivi judío: Ñáyivi judío jíná'an-ró, nú sikí ñin tu'un n̄i in iní kúu, xí ñin kuachi xaan kúu, te vatu-ni ná kúni ná'ín-ri tu'un ka'an-ro. 15 Ko nú sikí tú'un-ni kúu, xí sikí nani s'ívi, xí sikí ley máá-ró, yúan-na te ná sándaá máá-ró núsáá. Chí ruu, tú kuní-ri skívi nduu-ri ja sándaá-ri tu'un súan. 16 Te n̄i skúnu-de-i kája'an-i fuera municipio. 17 Yúan-na te n̄i kakatñin-i Sóstenes, cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te n̄i kaja'a-i-de yuxé'é municipio. Te Galión, tú ní sá'a-de cuenta.

Ja kuáno'on túku Pablo ñuu Antioquía

18 Ko Pablo, n̄i kuu kua'a kivi kánchaa-de yúan. Te n̄i nakuatá'ú-de nuu taká ñani yúan. Te kua'an-de jíin barco onde ñuu Siria. Te Priscila jíin Aquila kája'an jíin-de. Te n̄i jaa-de ñuu Cencrea. Te n̄i seté-de xini-dé sikí ñin tu'un n̄i keyu'u-dé. 19 Te n̄i jaa-de ñuu Éfeso, te n̄i skéndo-de cháa-ún yúan. Ko Pablo, n̄i kivi-ni-de iní ve'e sinagoga kástátá'an-de

jíin ñáyiví judío. ²⁰ Te n_i kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ná kendo-de yak_u-ga kiv_i jíin-i. Ko Pablo, tú ní jat_u'un-de. ²¹ Chi n_i nakuatá'ú-de nuu-í. Te n_i ka'an-de: Kánúú já kí'in ná'in-rí ñuu Jerusalén, sá'a-ri kiv_i í. Ko nú kuní Dios, te ncha_a tuku-ri nuu-ro. Achí-de. Te n_i kenda-de ñuu Éfeso kua'an-de. ²² Te n_i jaa-de jíin barco onde ñuu Cesarea. Te n_i kaa-de ñuu Jerusalén. Te nuu ní ndí'i n_i ka'an-de jíin tíku'n_i kándíja yúan, te n_i nuu-de n_i najaa-de ñuu Antioquía. ²³ Te n_i kendo-de yúan yak_u kiv_i. Te vásá ní kenda-de kua'an-de, n_i jika kuu-de n_i ndáñú Galacia jíin ndáñú Frigia. Te n_i kayija-ga in_i ñáyiví káskuá'a-ún n_i sá'a-de.

Ndasa n_i ni'in Apolos tu'un Jesús

²⁴ Te ñuu Éfeso n_i cha_a in cha_a judío nání Apolos, cha_a ñuu Alejandría kúu-de. Te va'a ká'an-de chi ndíchi xáan-dé tut_u í. ²⁵ Te cha_a-ún, a n_i kut_u'a-de jíin tú'un máá Jító'o-yo. Te jítú iní-de tú kuitá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo, vasa máni tu'un ja ní skuánducha Juan jiní-de ká'an-de. ²⁶ Te n_i chundéé iní-de ká'an kájí-de in_i ve'e sinagoga. Te n_i kajini so'o Priscila jíin Aquila tu'un ká'an-de. Te n_i kajaka-de cha_a kua'an-de jíin-de. Te n_i kajani kájí-ga-de tu'un Dios nuu-dé. ²⁷ Te kuní Apolos ja kí'in-de onde ñuu Acaya. Te taká ñani-ún, n_i kaka'an ndéé jíin-de. Te n_i kachaa tut_u kua'an nuu cháa káskuá'a yúan ja ná kuatá'ú-de cha_a. Te nuu ní jaa-de yúan, te va'a n_i chindéé ní chituu-de ñáyiví kákandíja tu'un luu máá-yá. ²⁸ Te ma'ñú táká ñáyiví ní státá'an-de jíin cháa judío. Te n_i stá'an-de ja Jesús kúu-ya Cristo, nátu'un ká'an tut_u í.

19

Chaa káskuá'a jíin Juan káni'in-dé tu'un Espiritu Santo

¹ Te nini kándeé Apolos iní ñuu Corinto, te nī jā'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te nī nchaa-de ñuu Éfeso. Te yúan nī jini-de nuu sáva ñayivi káskuá'a. ² Te nī jikā tu'un-de-i: A nī kani'in-ro Espiritu Santo jā ní kakandíja-ró xí té chá'an-ga, áchí-de. Te máá-i, nī kaka'an-i jíin Pablo: Té kuni tu'un-ga-ná jā ío Espiritu Santo, áchí-i. ³ Yúan-na te nī kachī Pablo: Nā sikī ní kajanducha-ro núsáá, áchí-de. Te nī kaka'an-i: Sikī tú'un nī skuánducha Juan, áchí-i. ⁴ Te nī ka'an Pablo: Nī skuánducha Juan jíin tú'un jā ná nákani iní-i, te áchí-de jíin ñayivi já ná kándíja-i nuu I'a vai ichi yatá-dé, kúu Cristo Jesús. Achí-de. ⁵ Te nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te nī kajanducha-ní-i jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te Pablo, nī chaa-de nda'a-dé sikī-í. Te nī chaa-ni Espiritu Santo sikī-í jíná'an-i. Te nī kaka'an-i sīn sīn yu'u. Te nī kajani-i tu'un-ya. ⁷ Te nī io nátu'un uxī uu tá'an-i. ⁸ Te nī kivi Pablo iní ve'e sinagoga. Te nī chundéé iní-de, nī ka'an vatu máá-de nuu uní yoo, ndátu'un-de te skándíja-de ñayivi sikī ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁹ Yúan-na te sava-i, nī kakujá'a iní-i te tú ní kákandíja-i. Te ní kaka'an ndiva'a-i sikī íchi Dios nuu táká ñayivi kánataka. Te nī kuxio-ni Pablo núu ñayivi-ún. Te kája'an chaa káskuá'a-ún jíin-de. Te ndita'an kivi ní ndatu'un-de jíin cháa-ún iní escuela in chaa nání Tiranno. ¹⁰ Te uu kuiā nī sá'a-de súan. Te taká ñayivi káxiukú ñúu Asia, kúu ñayivi judío te kúu ñayivi ñuu Grecia, nī kajini so'o-i tu'un máá Jító'o-yo Jesús. ¹¹ Te nī sá'a Dios tiní tiñu

ñá'nu xaan jíin ndá'a Pablo. ¹² Te n̄i ka_{kin}chaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu ñáyiv̄i káku'ú. Te n̄i ka_{xndé}e siki-í. Te n̄i ka_{ndu}va'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tach̄i k̄ini, n̄i ka_{kenda} in̄i-i kája'an.

Já ní kundéé tach̄i k̄ini jíin sé'e Esceva

¹³ Te sava cha_a judio, n̄i ka_{jika} kuu-de káskúnu-de tach̄i k̄ini. Te káku_{ni}-de kuatiñu-de sí'ví máá Jító'o-yo Jesús ja kíñi'in-de tach̄i k̄ini in̄i ñáyiv̄i. Te súan n̄i ka_{ka}'an-de: Ká'an n̄i'in-ri jíin-ró jíin sí'ví Jesús ja jáni Pablo tu'un-ya, áchí-de. ¹⁴ Te ñin cha_a judío nání-de Esceva, kúu-de sutu ñá'nu, te n̄i jo usi_a se'e yíi-de ja kásá'a tiñu yá'a. ¹⁵ Ko n̄i ka'an-ni tach̄i k̄ini-ún: A jiní-ri máá Jesús. Te suni a jiní-ri Pablo. Ko róó, ndé cha_a kákuu-ró. Achí jíin-de. ¹⁶ Te cha_a tá'an tach̄i k̄ini-ún, n̄i kundéé-de, n̄i ka_{ndava}-de siki usi_a cha_a-ún. Te n̄i ka_{jinu} víchí líi-dé n̄i kenda koyo-de in̄i ve'e-ún chi n̄i ka_{tuji}-dé. ¹⁷ Te tu'un yá'a n̄i jicha kua'an níi núu ñáyiv̄i káxiukú in̄i ñuu Éfeso, kúu ñáyiv̄i judío jíin ñáyiv̄i ñúu Grecia, n̄i ka_{jini} tu'un-i. Te n̄i ka_{yu}'ú xaan-í. Te n̄i ka_{nakana} jaa-i máá Jító'o-yo Jesús jíin sí'ví-yá. ¹⁸ Te kua'a ñáyiv̄i já ní ka_{kandí}ja, n̄i ka_{jokoy}-i nuu Pablo, n̄i ka_{nakani} ndaa-i kuachi-i jíin tiñu ñáá n̄i ka_{sá}'a-i. ¹⁹ Te kua'a cháa ja ní ka_{sá}'a tiñu ñavá'a, n̄i ka_{jokoy}-de kándá'á-de tutu-de. Te n̄i ka_{ja}'mu-de tutu-ún jíto nuu táká ñáyiv̄i. Te n̄i ka_{tava}-dé cuenta na_{saa} ncháá tutu n̄i ka_{yu}-ún. Te n̄i ka_{jini}-de ja úu xiko ux̄i mil peso kúu. ²⁰ Súan n̄i ndea téyíí tú'un máá Jító'o-yo. Te n̄i jicha nuu kua'an. ²¹ Te nuu ní ndi'i taká tiñu yá'a, te n̄i cha_a in̄i Pablo ja kí'in-de ñuu Macedonia jíin ñúu Acaya te vásá nájaa-de

ñuu Jerusalén. Te ñi ka'an-de: Nú ñi ja'an-ri yúan, yúan-na te kánúú kí'in-ri ñuu Roma, áchí-de. ²² Te ñi tájí-de uu cháa káchindéé tá'an jín-de kája'an ñuu Macedonia, kákuu Timoteo jín Erasto. Te ñi kanchaa máa-de ñuu Asia yaku-ga kivi.

Ja ní kãndonda ñuu Éfeso káka'an-i ja'a ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún ñi kãndonda xaã ñáyivi sikí íchi-yá. ²⁴ Chi ñi jo ñin cháa platero nání Demetrio. Te máa-de jín cháa kásatiñu ta'an jín-de, xaã ní kani'in-dé xu'ún, chi jín plata kásá'a-de ve'e lúli i'a Diana. ²⁵ Te cháa-ún, ñi kastútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jín-de. Te ñi ka'an-de: A kájinirō já sikí tiñu kásá'a-yó yá'a kani'in téyí-ró xú'ún. ²⁶ Te kájinirō te suni kájinirō te suni kájinirō tú'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máa ñin ñuu Éfeso chi ñí-ni ñuu Asia sásin-de ñáyivi jín tú'un ská'an-de-i. Chi ká'an-de ja nasu Dios kákuu i'a kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'úrī ja kani inī ñáyivi já tiñu sáni kúu tiñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'a ñá'nu Diana, te suni sája'a inī-i nuu Diana luu vasa ndivii ñáyivi ñúu Asia jín ñí ñúyivi káchiñú'ún-i nuu-yá vina. Achí-de. ²⁸ Súan ñi kajini so'o-de tú'un yá'a, te ñi kakiti xaã iní-de. Te ñi kakana jín-de: Kúñá'nu téyí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-de. ²⁹ Te ñáyivi ñúu-ún, ñi kakuvaá-i. Te ñin ká'nu-ni ñi kãndonda-i kája'an-i onde inī teatro káñu'un-i Gayo jín Aristarco, cháa ñuu Macedonia ja kájika ta'an-de jín Pablo. ³⁰ Te kuní Pablo kivi-de nuu ká'jin tútú ñáyivi-ún. Ko ñáyivi káskuá'a-ún, tú ní kája'a-i tú'un ki'in-de. ³¹ Te suni sava cháa

kákuñá'nu iní ñuu Asia, ja kákuu amigo-de, nī katájí tú'un kua'an nuu-dé káka'an ndá'ú jíin-de ja má kí'in-de iní teatro. ³² Te sava ñayivi, nī kakana jaa-i ñn tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chí junta-ún, nī kasaka nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kájinī kuti-í na sikī kúu ja ní kataka-i. ³³ Te sava cháa judío, nī kachundá'á-de Alejandro, nī kákiñi'in-de cháa ma'ñú ñayivi kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kúná'in-i, chí ka'an-de ja'a judío jíin ñayivi kuá'a-ún kuní-de. ³⁴ Ko nī kanakuni-i-de ja cháa judío kúu-de, te yúan ní kakana kó'ó-i nátu'un uu hora: Kúñá'nu téyíí Diana í'a ñuu Éfeso, áchí-i. ³⁵ Yúan-na te nī kakuná'in ñayivi ní sá'a cháa kúu secretario ñuu-ún. Te nī ka'an-de: Róo ñayivi ñúu Éfeso, a kájinī taká ñayivi já ñúu Éfeso xaan káchiñú'ún-i í'a Diana jíin ndosó ja ní tájí Júpiter, nī kuun vai. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kájatú'ún-i. Núsáá te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te ma sá'a yachi-ro ní ñn tiñu ja tú ní kátava-ro cuenta. ³⁷ Chi nī kákinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vasa tú ní kásá'a-de ni ñn kuachi ni tú ní káka'an ndivá'a-de ni ñn tu'un sikī í'a máa-yó. ³⁸ Te Demetrio jíin taká cháa kásatiñu ta'an jíin-de, nú kájakin-de kuachi sikī ñn cháa, ío juzgado ná kí'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kakán-de kuachi sikī tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kákuni-ro, te kuu sánda-ro onde nuu ñn junta legal. ⁴⁰ Chí yú'ú-ri ja cháa-de kuachi sikī-yo, kachi-de ja kánakuatá'an máa-yó, chí ma ní'in-yo tú'un ka'an-yo naja ní kanataka-yo vína. Achí-de. Te nī ndí'i nī ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te nī jacha-de ñayivi-ún kája'an-i.

20

¹ Yúan-na te n̄i jukuiñi tix̄in-ún. Te n̄i kana Pablo xin̄i cháa káskuá'a. Te n̄i ka'an-de jíin cháa-ún ja má yú'ú-de. Te n̄i kananuu tá'an-de. Te kua'an-de ñuu Macedonia. ² Te n̄i jika kuu-de níi táká ndañú-ún. Te n̄i ka'an-de kua'a tú'un ndéé iní jíin táká ñayivi. Te n̄i ja-de ñuu Grecia. ³ Te n̄i kanchaa-de yúan un̄i yoo. Te a yani ki'in-de jíin barco onde ñuu Siria núú. Ko cháa judío, n̄i kanat̄in tu'un tá'an ja ndónnda siki-dé. Ja yúan ní nakani in̄i-de te ñu'ichí ní ja'an-de ñuu Macedonia. ⁴ Te n̄i ka'io sava cháa n̄i kaja'an jíin Pablo onde ñuu Asia. Te káinání-de Sópater ñuu Berea, Aristarco jíin Segundo onde ñuu Tesalónica, Gayo ñuu Derbe, Timoteo, Tíquico jíin Trófimo onde ñuu Asia. ⁵ Cháa yá'a, n̄i kayoxnúu-de. Te k̄andatu-de ruu jíná'an-ri onde ñuu Troas. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, nuu ní ja'a viko státilá tú yí'i yujan ía, te jíin barco n̄i kenda koyo-ri ñuu Filipos. Te nuu ú'un kivi ní kanaketá'an-ri jíin-de onde ñuu Troas. Te ñuu yúan n̄i kaxiukú-ri ñin semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷ Te máa kivi ñin semana, n̄i k̄andutútú cháa káskuá'a-ún ja sákuáchí-de státilá. Te n̄i stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, chi kenda-de kivi xian-ún. Te káni ní ka'an-de onde sava núú. ⁸ Te n̄i io kua'a lámpara in̄i ve'e súkún nuu ní ká'in tútú-de yúan. ⁹ Te ñin cháa súchí nání-i Eutico, kánchaa-i máa yú'u ventana. Te nini n̄i kuná'án ká'an Pablo, jí'i xa'an-í numá'ná. Te n̄i kixi-ni-i. Te n̄i jungava-ni-i onde piso un̄i te onde nuu nú'un. Te a n̄i ji'i-i n̄i k̄andukani-de-i. ¹⁰ Yúan-na

te n̄i nuu Pablo. Te n̄i jito nuu-de nuu-í. Te n̄i junu nchāa-de-i. Te n̄i ka'an-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, ch̄i chakú-i, áchí-de. ¹¹ Te n̄i ndaa-de. Te n̄i sákuáchí-de statilá. Te n̄i yee-dé. Te n̄i ka'an ná'an-ga-de onde kuakundijin. Yúan-na te n̄i kee-de kua'an-de. ¹² Te káno'on ñayivi jín súchí-ún chakú-i. Te kákusī xáan iní-i. ¹³ Te ruu, n̄i kakoyo-ri in̄i barco te kája'an-ri jín onde ñuu Asón, yúan naketá'an-ri jín Pablo. Ch̄i súan n̄i sándāa-de ja kí'in-de ñu'un íchí te jāa-de yúan. ¹⁴ Te n̄i kanani'in tá'an-ri jín-de in̄i ñuu Asón. Te n̄i kaa-de barco. Te kua'an-de jín-rí ñuu Mitilene. ¹⁵ Yúan n̄i kakenda-ri jín barco. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Quío, te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Samos. Te n̄i kakendo-ri ñuu Trogilio. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Mileto. ¹⁶ Ch̄i jáni in̄i Pablo ja já'a-ni-de ki'in-de ñuu Éfeso náva'a ma kúkuéé-de ñuu Asia te naa tiempo núú. Ch̄i jítú iní-de jāa yachi-de ñuu Jerusalén máá kivi Pentecostés nú ná kúni'in-de.

Consejo Pablo nuu cháa kákuu nuu ñuu Éfeso

¹⁷ Te kánchāa-de ñuu Mileto. Te n̄i táji-de tu'un kua'an onde ñuu Éfeso n̄i kana-de xin̄i cháa kákuu nuu iní tikun̄i kándija. ¹⁸ Te nuu ní chakoyo chāa-ún nuu-dé, te n̄i kachi-de: Máá-ró kájin̄i va'a-ró ndasa n̄i jiku-ri jín-ró onde kivi ní chāa núú-rí ñuu Asia. ¹⁹ Te tú ní sávi-xi-ri máá-rí kivi ní jatíñu-ri nuu máá Jító'o-yo. Te ío hora n̄i nde'e-ri. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanat̄in tu'un tá'an-i te n̄i kii tundó'o sikí-rí. ²⁰ Te tú ní yú'ú-ri kani-ri tu'un nuu-ro já kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'ú-ri stá'an-ri tu'un nuu-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹ Te n̄i

jani ndaa-ri tu'un nuu ñáyivi judío jíin núu ñáyivi s̄in nación ja ná nákaní iní-i kuandatu-i nuu Dios. Te ná kándija-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo. ²² Te vina cháa téyíí iní-ri te ja yúan ñú'un íchí-rí kí'in-ri ñuu Jerusalén. Ko tú jini-ri naún ta'an-ri yúan. ²³ Ko ndita'an ñuu já'an-ri chí ká'an Espíritu Santo jíin-rí ja chíndee-i ruu vekaa te kii tundó'o siki-ri. ²⁴ Te ní tú sá'a-ri cuenta vasa ná ká'ni-í ruu, chí ja ná síjínu-ri tiñu ní ja'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-rí kúu ja kánúú jáni iní-ri, jíin súni ja kúsí iní-ri kani-ri tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵ Te ma'ñú táká róo ja á ní jika kuu-ri ní jani-ri tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te vina a jini-ri ja ní in-ró ma kuni kuti-gá-ro núu-rí. ²⁶ Ja yúan kástu'ún kájí-rí nuu-ro jíná'an-ró vína, ja tú tau ya'u-ri niñi-ró. ²⁷ Chí tú ní yú'ú-ri kani-ri ndivii tú'un Dios nuu-ro. ²⁸ Núsáá te koto va'a-ró máá-ró jíin ní tíku'ni, chí Espíritu Santo ní jani-ya róo ja kúndito-ró-i te skée-ro tíku'ni máá Jító'o-yo, chí ní nakuaan-ya-í jíin niñi-yá. ²⁹ Chí jini-ri ja nú ná kí'in-ri, te kivi koyo yíi kiti xaan má'ñú-ró te ma kúndá'ú iní-ti tíku'ni. ³⁰ Te suni onde nuu tá'an máá-ró kenda sava-de ka'an-de tu'un tú'ún náva'a xnda'ú-de ñáyivi káskuá'a kí'in-i jíin-de. ³¹ Koo ndito iní-ro jíná'an-ró núsáá. Te ma náa iní-ro já uní kua ndúú ñúú-ni tú ní júkuiñi-ri ja kána jíin-rí nuu in in-ró vasa ní nde'e-ri. ³² Te vina ñáni, jikán ta'u-ri nuu Dios ja'a máá-ró ja ná kuá'a-ya tú'un luu-ya núu-ro. Chí tu'un-ún kuu skuá'nu róo te ní'in-ro tá'u jíin táká-ga ñáyivi ní sásin-ya. ³³ Tú ní ndío iní-ri ní plata ní oro ní sa'ma in ñáyivi. ³⁴ A kájiní va'a-ró já ndéndúú nda'a-rí

yá'a, n̄i ndúkú táká ja jínu ñú'ún-rí jín chaa káxiukú jín-rí yá'a. ³⁵ Te modo n̄i stá'an ndi'i-rí nuu-ro já kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jín táká chaa vitá káku'u. Te ma náa iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesús, chí súan n̄i ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó ñin ndatiñu nasu já ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuu ní ndi'i n̄i ka'an-de taká tu'un yá'a, te n̄i jukuiñi jítí-de. Te n̄i jikan ta'u-dé jín táká chaa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaan ní kande'e taká-de. Te n̄i kakanuu-de Pablo, te n̄i katitú-de chaa. ³⁸ Chí kákuquí'a xaan iní-de jín tú'un n̄i ka'an Pablo ja má kuní-ga-de nuu-dé. Te kája'an-de jín-de onde nuu ío barco.

21

Ja ní chaa iní Pablo kí'in tuku-de ichi ñúu Jerusalén

¹ Yúan-na te n̄i kakusñin-rí jín-de. Te n̄i kaki'in ndóo-ni-rí ichi jín barco onde n̄i chaa-rí ñuu Cos. Te inga kivi ní jakoyo-rí ñuu Rodas. Te yúan n̄i kenda-rí te n̄i jakoyo-rí ñuu Pátara. ² Te n̄i kani'in-rí ñin barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te n̄i kakaar-rí nuu te kája'an-rí. ³ Te nuu ní kajini-rí nuu ñúu Chipre, te n̄i kaskéndo-rí ñuu-ún ichi ndávésé-rí. Te n̄i kajika-rí kája'an-rí jín barco onde ñuu Siria. Te n̄i jakoyo-rí ñuu Tiro, chí yúan skéndo barco-ún carga. ⁴ Te n̄i kakéndo-rí yúan ñin semana, chí n̄i kani'in tá'an-rí jín ñáyivi káskuá'a. Te n̄i kaka'an-i jín Pablo n̄i sá'a Espiritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. ⁵ Ko nuu ní ja'a kivi-ún, te n̄i kenda koyo-rí. Te taká-i jín ñásí'i-i jín sé'e-i, n̄i kajachu'un íchí-i ruu onde yata ñuu-ún. Te

n̄i kajukuiñi jítí-rí jín-i yu'u mar. Te n̄i kajikan ta'u-rí. ⁶Te n̄i kananuu tá'an-r̄i yúan. Te n̄i kakaar̄i nuu barco kája'an-r̄i. Te n̄i kanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. ⁷Te ruu jíná'an-r̄i, n̄i kenda koyo-r̄i ñuu Tiro n̄i kajika-r̄i jín barco. Te n̄i jakoyo-r̄i ñuu Tolemaida. Te yúan n̄i kaka'an-r̄i jín táká ñani. Te n̄i kakendoo-r̄i jín-de ñin kivi. ⁸Te inga kivi-ún n̄i kenda Pablo jín táká-ga-r̄i ja ká'in-r̄i jín-de. Te n̄i chakoyo-r̄i ñuu Cesarea. Te n̄i kivi koyo-r̄i in̄i ve'e ñin chaá jáni tu'un nání-de Felipe. Chaá-ún kúu ñin chaá ndí'usiá. Te n̄i kakendoo-r̄i jín-de. ⁹Te chaá-ún, ío kuun sésí'í súchí-de kájani-i tu'un Dios. ¹⁰Te n̄i kaxiukú-rí yúan kua'a kivi. Te ichi ñuu Judea n̄i kii ñin chaá jáni tu'un Dios, nání-de Ágabo. ¹¹Te n̄i chaá-de nuu-rí. Te n̄i ki'in-de sánchij Pablo. Te n̄i ju'ni-de nda'a jín sí'in Pablo. Te n̄i ka'an-de: Súan ká'an Espíritu Santo: Ñayivi judío, súan ku'ni-i chaá xín sánchij yá'a, te nú ná jáa-de ñuu Jerusalén. Te nastúu-i-de nuu ñáyivi s̄in nación. Achí-de. ¹²Tu'un-ún n̄i kajini so'o-r̄i. Te ruu jín cháa ká'in yúan, n̄i kaka'an nda'ú-r̄i jín Pablo ja má kaa-de ki'in-de ñuu Jerusalén. ¹³Yúan-na te n̄i ka'an Pablo: Naja kánda'i-ro te ndúkuí'a in̄i añú-r̄i kásá'a-ró. Ch̄i ruu, a ío tu'a-r̄i ja násu máá ñin ja kúnu'ni-r̄i in̄i ñuu Jerusalén, ch̄i suni ja kúu-r̄i yúan ja sikí sí'ví máá Jító'o-yo Jesús, áchí-de. ¹⁴Te tú ní kúu ská'an-r̄i-de. Te n̄i kasía-ni-ri-de. Te n̄i kaka'an-ri: Ná kóo ndasa játa'an in̄i máá Jító'o-yo, áchí-ri. ¹⁵Yúan-na te vása ní kasátu'a-ri taká ndatíñu-ri. Te n̄i kakaar̄i ñuu Jerusalén kája'an-r̄i. ¹⁶Te suni kája'an yaku chaá káskuá'a in̄i ñuu Cesarea jín-rí, ncháka-de ñin chaá

ñuu Chipre nání-de Mnasón. Chaa ni skuá'a aná'án kúu-de. Te ni kakendoo-ri ve'e chaa-ún. ¹⁷ Te nuu ni jakoyo-ri ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, ni kakusií xáan iní-de ni kajatá'ú-de ruu. ¹⁸ Te inga kivií xían-ún ni kivií Pablo jín-rí jíná'an-ri iní ve'e Jacobo. Te yúan ni kakutútú táká chaa kákuu nuu. ¹⁹ Te Pablo ni sá'a-de saludar chaa-ún. Yúan-na te ni jani-de tu'un taká tiñu ni sá'a Dios jín ñáyivií sín nación nini játíñu-de nuu-yá. ²⁰ Te ni kajini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kanakana jaa-de Dios. Te ni kaka'an-de jín Pablo: Ñáni, vina te ni jini-ro ná kua'a mil ñáyivií judío ni kakandíja-i. Te nene káandatu ni'in-i nuu ley. ²¹ Ko ni kajini tu'un-de ja stá'an-ro núu táká chaa judío káxiukú iní ñuu ñáyivií sín nación ja má kuándatu-ga-de nuu Moisés, ni ma xití ndúu-ga se'e-de, ni ma kuándatu-de taninu aná'án. ²² Ndasá kuu núsáá, chí kuni tu'un ñáyivií já ní chaa-ro, te taká kua'a ndíja-i. ²³ Sá'a ja káka'an-ri jín-ró yá'a núsáá: A ká'io kuun cháa yá'a ja á ni kakeyu-u-dé. ²⁴ Kuaka chaa yá'a ná kí'in-de jín-ró. Te nasándoo-ró máá-ró jín-de. Te kuá'a-ró xú'ún núu-dé náva'a ná sété-de xini-dé. Yúan-na te juku'un iní taká ñáyivií-ún ja tú kuti-gá naún ío ja ní kandatú'ún-i siki-ro, chí kundaá iní-i ja súni jándatu máá-ró núu ley. ²⁵ Ko ñáyivií sín nación ja kakandíja-ún, a ni kachaa-ri carta kua'an nuu-í ja má kuándatu-i ni in tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá. Te ma káka téné-i. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te Pablo, ni jaka-de chaa-ún. Te inga kivií xían-ún, ni nasándoo-de máá-de jín-de. Te ni kivií-de iní ve'e ii ja kástu'ún-de nuu-í na kivií jínu kándundoo-de te

soko-dé kití núu-yá sikí ñin ñin-de núú.

Ja ní kakatñn-i Pablo iní ve'e ii

²⁷ Te kákuu-de ja sǐjǐnu-de ndí'usiá kǐvǐ-ún núú. Ko sava judío ñuu Asia, nǐ kajinǐ nuu Pablo kánde-de inǐ ve'e ii. Te nǐ kaská'an ndí'í ñayǐvǐ yúan. Te nǐ kakatñn Pablo. ²⁸ Te nǐ kakana jaa: Chaa Israel, kuá'a núu nda'a jíná'an-ró, chí chaa yá'a jǐka kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu taká chaa te ká'an-de sikǐ ñayǐvǐ-yo, jǐn sikǐ ley, jǐn sikǐ lugar yá'a. Te suni a nǐ skǐvǐ-de sava chaa sǐn nació'n inǐ ve'e ii yá'a te nǐ sáchá'an-de ve'e ii. Achí. ²⁹ Chǐ onde ná kánde Pablo iní ñuu-ún nǐ kajinǐ judío ja kánde-de jǐn Trófimo, chaa ñuu Éfeso. Te nǐ kajani inǐ ja ní skǐvǐ Pablo chaa-ún inǐ ve'e ii. ³⁰ Te nǐ-ní ñuu-ún nǐ kánda-i. Te nǐ kataka-i. Te nǐ kakatñn-i Pablo. Te nǐ kastáa-i-de nǐ kenda-de yata vé'e ii-ún. Te nǐ kanakasú-ni-i yuxé'é. ³¹ Te kája'ni-í Pablo núú. Ko nǐ ja'an tu'un yá'a nuu general chaa tñn soldado ja nǐ ñuu Jerusalén nǐ kánda-i kákuvaa-i. ³² Te chaa general, nǐ jaka-de soldado jǐn capitán. Te kájinu-de kája'an-de onde nuu ká'ñin ñayǐvǐ kuá'a-ún. Te nǐ kajinǐ ñayǐvǐ já ní jakoyo general jǐn soldado, te nǐ kajukuiñi-i ja kája'a-i Pablo. ³³ Yúan-na te nǐ jaa general te nǐ tñn-de Pablo. Te nǐ tá'ú-de tiñu nǐ jakunu'nǐ Pablo jǐn úu cadena. Yúan-na te nǐ jǐka tu'un ndé chaa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñayǐvǐ kuá'a-ún, sava-i nǐ kakana-i ñin tu'un te sava-ga-i inga. Te tú ní kúndaǐ inǐ-de naún sikǐ kúu ja súan kákuvaa-i. Te nǐ tá'ú-de tiñu kua'an Pablo cuartel. ³⁵ Te nuu ní jaa Pablo escalera ve'e-ún, te soldado nǐ kánda

Pablo, *ch*i xaan ní *k*andonda ñayiví kuá'a. ³⁶ *Ch*i kua'a ñáyiví vái koyo-i ichi yatá soldado, te kákana jaa-i: Ka'ni-ní *ch*aa *j*aan, áchí-i. ³⁷ Te káskívi-de Pablo *in*i vekaa, te *n*i ka'an Pablo *j*íin general: Á kuu ka'an-ná *in* tu'un *j*íin-ní, áchí-de. Te *n*i *k*achí general *j*íin-de: *J*iní-ro *k*á'an-ro yú'u ñúu Grecia náún. ³⁸ Nasu róó kúu máá *ch*aa ñúu Egipto *j*a íku ñúu *n*i xndóna-ró-i *n*i *k*anakuatá'an máá-i, te suni *n*i *k*iñi'in-ró kúun mil *ch*aa kuí'ná *k*aja'an-de *j*íin-ró onde nuu ñú'un té'é náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te *n*i *k*achí Pablo: Máá-ná kúu ndija *ch*aa judío, te *in* se'e ñúu Tarso, *in* ñúu *k*á'nu ndañúu Cilicia. Te *k*á'an nda'ú-ná *j*íin-ní *k*ua'a-ní tu'un ná *k*á'an-ná *j*íin ñáyiví yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, *n*i *j*a'a-de tu'un. Te *n*i *j*ukuiñi Pablo nuu escalera. Te *n*i sá'a-de señal *j*íin ndá'a-dé nuu ñáyiví-ún. Te ná'in yúú-ni *n*i *k*akuu-i. Yúan-na te *j*íin yú'u hebreo *n*i *k*a'an-de:

22

*J*a ní *k*a'an Pablo *j*a'a máá-de nuu-i

¹ Ñáni *j*iná'an-ní, *j*íin *t*áká ní *ch*aa kákuu *t*aa, kuni *so'o*-ní tu'un *k*á'an-ná *j*a'a máá-ná *j*íin-ní *v*ina, áchí-de. ² Te *n*i *k*ajini *so'o*-i *j*a *k*á'an Pablo tu'un *j*íin yú'u hebreo, te *v*í'í-gá *n*i *k*akuná'in-i. Te *n*i *k*a'an Pablo: ³ Máá-ná kúu *ch*aa judío, *n*i *k*aku ndija-ná *in*i ñúu Tarso ndañúu Cilicia. Ko *n*i *j*a'nu-ná *in*i ñúu yá'a. Te escuela Gamaliel *n*i *k*utu'a *v*a'a-ná *n*i *st*á'an-de tu'un *n*i'in ley ñúu-yo núu-ná. Te *k*áchiñú'ún *v*a'a-ná nuu Dios *n*átu'un *k*ásá'a máá-ní *v*ina. ⁴ Te *n*i *ch*indikin-ná ñayiví *k*akandíja tu'un yá'a onde ná *nd*i'i-i kuu. Te kúu *ch*aa kúu ña'an,

n̄i kat̄in-ná-i n̄i chindee-ná-i vekaa. ⁵ Te sutu ñá'nu jín táká cháa kákuu nuu, n̄i kajini-de ja súan n̄i sá'a-ná. Te suni cháa-ún, n̄i kachaa-de tutu nuu táká ñani. Te n̄i kaja'a-de tutu-ún nuu-ná n̄i ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñayivi kaxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-i onde ñuu Jerusalén te ndo'o-i yá'a núú. ⁶ Te n̄i ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te n̄i kuyani-ná yuñúu Damasco nátu'un kaxiuu kúu. Te n̄i ndii ncháa-ni nuu-ná n̄i jin̄u ñn ndua ndíi ní kii ichi ándivi. ⁷ Te n̄i ndua-ni-ná nuu ñú'un. Te n̄i jini so'o-ná ká'an ñn tu'un jín-ná: Saulo, Saulo, naja chindik̄in-ro rúu, áchí. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te n̄i ka'an-ya jín-ná: Máa-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja chindik̄in-ro rúu, áchí-ya. ⁹ Te cháa kaja'an jín-ná, n̄i kajini ndija-de ndua ndíi-ún, te n̄i kayu'ú-de, ko tú ní káini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya jín-ná. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an-ná: Táta, te naún sá'a-ná, áchí-ná. Te n̄i kachi máa Jito'o-ná jín-ná: Ndukoo te ki'in-ro ñúu Damasco. Te yúan ta'u tínu nuu-ro ndasa sá'a-ró, áchí-ya. ¹¹ Te tú ní jini-ná nuu ní ñn, chi ndíi ncháa ndua ndíi-ún. Te cháa kaja'an jín-ná, kát̄in-na-de nda'a-ná kua'an-ná jín-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan kánchaa ñn cháa nání Ananías. Te taká ñayivi judío yúan kaka'an ja cháa va'a kúu Ananías, chi va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te n̄i ja cháa-ún te n̄i kandita-de nuu-ná. Te n̄i ka'an-de jín-ná: Ñáni Saulo, ná ndúndijn nuu-ro, áchí-de. Te n̄i jini-ni-ná nuu-dé. ¹⁴ Te n̄i kachi-de: Máa Dios ndiyi táa-yo, n̄i jani-ya róó vina ja ná júku'un ini-ro tú'un kuni-ya. Te kuni-ro núu máa I'a ndaa, te kuni

so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵ Te kuu-ró testigo máa-yá nuu ndívii ñáyivi táká ja ní jini-ro jíin já ní jini so'o-ró. ¹⁶ Ma kúu uun in-ro vína núsáa. Ndukuiñi te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-yá. Achí-de jíin-ná. ¹⁷ Te ni naxió káva-ná ni nchaá-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná iní ve'e ii, te ni skóto-ya náa. ¹⁸ Te ni jini-ná nuu-yá ni ka'an-ya jíin-ná: Ndúkú ndéé-ró te kenda yachi-ro iní ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuátú'ún-i tu'un-ri jáni ndaa-ro núu-í, áchí-ya. ¹⁹ Te ni ka'an-ná jíin-yá: Táta, a kájiní-i ja ní kivi-ná ndíta'an ve'e sinagoga ni jatíin-ná taká ñáyivi kákandíja nuu-ní. Te ni stují-ná-i ni taan-ná-i vekaa. ²⁰ Te kivi ní jicha niñi Esteban, chaá ni jani ndaa tu'un-ní, suni kándii-ná yúan sáa. Te ni jatú'ún-ná ja ní ji'i-de. Te ni ndito-ná sa'ma cháa ni kaja'ni Esteban. Achí-ná jíin-yá. ²¹ Te ni kachi-ya jíin-ná: Kuá'an, chi tájí máa-rí róo ki'in jíká-ró ondé nuu ñáyivi sín nación, áchí-ya jíin-ná. Achí Pablo. ²² Te a ni kajini ná'in-i ondé ni ka'an-de tu'un yá'a. Yúan-na te ni kakuvaá-i. Te ni kaka'an jaa-i: Ná kúxio chaá jian ná kúu-de. Tú va'a chaá kúu-de ja kúchaku-ga-de ñuyívi yá'a. Achí-i. ²³ Te súan kákana kó'ó-i. Te ni kaskée-i tikachí-i kaja'an. Te ni kaskánda-i tikachá ñú'un. ²⁴ Te ni tá'ú tíñu general ná kivi Pablo iní cuartel. Te ni ka'an-de ja ná xndichí soldado Pablo ondé jíin cuarta náva'a kutuní iní general na sikí ní kandonda ñáyivi-ún sikí Pablo. ²⁵ Te ni kaju'ni-de Pablo jíin yó'o ñíi. Te ni ka'an Pablo jíin cháa kúu capitán ja kándii-de yúan: Á íó ley kuá'a-ní cuarta in chaá ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúkú víi-ní kuachi-de, áchí-de. ²⁶ Te ni jini so'o capitán tu'un yá'a, te ni kee kua'an.

Te ní ka'an jín general: N_dasa sá'a-ní, chi chaa ñuu Roma kúu chaa yá'a, áchí. ²⁷ Yúan-na te ní jaa general nuu Pablo. Te ní jika tu'ún-de: Kachi nú suu chaa ñuu Roma kúu-ró, áchí. Te ní ka'an Pablo: Jaan, suu máá-ná kúu, áchí-de. ²⁸ Te ní ka'an general: Ruu, chi ní ja'a-ri kua'a xú'ún, te ní kaja'a-de tu'un kuu-ri ñn chaa ñuu yúan, áchí. Te ní ka'an Pablo: Ko náá, chi túu. Chi ini ñuu-ún ní kaku-ná, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ja kakuni xndó'o-de, ní kakuxio-ni kaja'an. Te suni onde general ní yu'ú, chi ní juku'un ini-de ja ní ju'ni-de Pablo. Te ñn chaa ñuu Roma kúu Pablo. ³⁰ Te inga kivi xian-ún, kuni-de kundaa va'a ini-de na siki kúu ja ní kandonda chaa judío siki Pablo. Te ní ndáji-de cadena nú'ni Pablo. Te ní tá'ú-de tiñu ní taka taká sutu ñá'nu jín taká chaa junta. Te ní kiñi'in-de Pablo. Te ní jani-de nuu chaa ní kandutútú.

23

Ja ní kandii Pablo nuu junta siki máa-de

¹ Yúan-na te ní ndakoto Pablo nuu junta. Te ní ka'an-de: Ñani jíná'an-ní. Máá-ná chi a jini va'a ini-ná ja ní jandatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. ² Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga nání Ananías, ní tá'ú tiñu nuu chaa ká'jin yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún ñn jiki máá yú'u-dé. ³ Te ní ka'an Pablo jín sutú ñá'nu-ún: Xáán ndoo ka'an-ro. Dios stují-yá róo. Chi kánchaa-ro ja sánda-ro tiñu-ri nátu'un ká'an ley. Chi vasa tú ió ley te tá'ú-ró tiñu ja stují-dé ruu náún. Achí-de. ⁴ Te ní kaka'an chaa ká'jin nuu-dé-ún: Naja ká'an ndiva'a-ró jín sutú ñá'nu Dios, áchí jín-de. ⁵ Te

n̄i ka'an Pablo: Tú ní jiní-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñáni, ch̄i yóso núu tutú: Ma ká'an ndiva'a-ró sikí cháa kúñá'nu in̄i ñuu-ro. Achí. ⁶ Ko nuu ní jiní Pablo ja sáva-de kákuu-de saduceo te sava-ga-de kákuu-de fariseo, te n̄i ka'an jaa-de nuu junta: N̄áni jíná'an-ní, máá-ná kúu cháa fariseo, se'e fariseo. Ch̄i ñúkuu in̄i-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan xndichí-ní náá. Achí-de. ⁷ Te ja súan n̄i ka'an-de, te n̄i kakanaá cháa fariseo jín cháa saduceo. Te cháa junta, s̄in s̄in tu'un n̄i kaka'an-de. ⁸ Ch̄i kaka'an cháa saduceo ja má náchaku ndiyi, ni tú ká'io ndajá'a-yá, ni tach̄i. Ko cháa fariseo, kájatú'un-de ndenúni tu'un-ún. ⁹ Te xaan ní kuvaa. Te sava cháa káchaa tutu ja kákuu tá'an cháa fariseo, n̄i kandukuiñi. Te n̄i kaka'an n̄i'in: Tú ni ñn kuachi káni'in-rí sikí cháa yá'a. Sanaa te n̄i ka'an ndija ñn añú xí ñn ndajá'a-yá jín-de. Ma sáni'in in̄i-yo núu Dios núsáa. Achí. ¹⁰ Te xaan ní kakanaá-i. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-i Pablo. Te n̄i tá'ú-de tiñu ja ná kivi soldado te kañaa ñinu Pablo sava ma'ñú-i, te ná kivi-de in̄i cuartel. ¹¹ Te akuáa-ún n̄i chaa-ni máá Jito'o-yo núu-dé te n̄i ka'an-ya jín-de: Pablo, ma ndúkuí'a in̄i-ro, ch̄i nátu'un n̄i jani ndaa-ro tú'un-ri in̄i ñuu Jerusalén, suni súan kánúu kíkani-ró tú'un-ri onde in̄i ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an-i ka'ni-í Pablo

¹² Te nuu ní kundijin, n̄i kakutútú sáva ñayivi judío. Te n̄i kanat̄in tu'un tá'an-i. Te n̄i kaka'an téyí-i ja má kée kúti-í staa ni ma kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-í Pablo. ¹³ Te ví'í-gá uu xiko judío n̄i kaka'an téyí-i tu'un yá'a. ¹⁴ Te n̄i kaja'an-i nuu

sutú ñá'nu jíin núu cháa kákuu nuu, te n̄i kaka'an-i jíin cháa-ún: Máá-ná, n̄i kaka'an téyíí-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. ¹⁵ Núsáá te máá-ní jíná'an-ní jíin táká junta, kuáka'an-ní jíin general ná kíñi'in-de Pablo chaá-de nuu-ní yá'a, chí kákuni-ní xndichí va'a-ga-ní-de, achi-ní. Te ná kótú'a máá-ná ka'ni-ná-de onde té chaá-ga-de yá'a. Achí-i. ¹⁶ Ko ñin se'e yíi kuá'a Pablo, n̄i jini so'o-i ja súan n̄i kanatñin tu'un tá'an. Te n̄i ja'an-i n̄i kivi-i in̄i cuartel. Te n̄i kastu'ún-i nuu Pablo. ¹⁷ Te n̄i kana Pablo xini ñin cháa kúu capitán. Te n̄i ka'an-de: Kunchaka suchí yá'a ki'in-ro jíin-i nuu general, chí ío ñin tu'un kastu'ún-i nuu-dé, áchí-de. ¹⁸ Te capitán, n̄i jaka-de-i kua'an-de jíin-i nuu general. Te n̄i ka'an-de: Pablo cháa yíndi'u vekaa, n̄i ka'an nda'ú-de jíin-ná ja kíinchaka-ná suchí yá'a nuu-ní, chí ío ñin tu'un ka'an-i jíin-ní, áchí-de. ¹⁹ Te n̄i ñin general nda'a-í. Te n̄i kuxio-de jíin-i. Te n̄i jiká tu'ún sá'í-de-i: Naún tu'un ka'an-ro jíin-rí kuní-ro, áchí-de. ²⁰ Te n̄i ka'an-i: Cháa judío n̄i kaskétá'an-de tu'un ja yúchaan ka'an nda'ú-de jíin-ní kiñi'in-ní Pablo nuu táká cháa junta, chí xndichí va'a-de Pablo siki tíñu kákuni-de, achi-de. ²¹ Ko ma kándija-ní, chí ví'í-gá uu xiko-de káindatu sa'í-de. Te káka'an téyíí-de ja má kée-dé staa ni ma kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achí-i. ²² Te n̄i tá'ú tíñu general nuu-í, ja tú ni ñin nuu kachí-i ja súan n̄i kastu'ún-i nuu-dé. Te n̄i tájí-de-i kuano'on-í. ²³ Yúan-na te n̄i kana-de xini uu capitán. Te n̄i ka'an-de: Sátu'a-ró uu ciento soldado, jíin uní xiko uxí soldado koso caballo, jíin uu ciento soldado kátñin lanza, náva'a kinglyo-ró

jíin-de onde ñuu Cesarea ka'ñin akuáa vína. ²⁴ Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kingoyo-de onde nuu Félix chaa kúu gobernador, áchí-de. ²⁵ Te ni chaa-de ñin carta ja ní ka'an tu'un yá'a: ²⁶ Máá-ná kúu Claudio Lisias. Te cháa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ni táa. ²⁷ Ñayivi judío, ni katñin-i ñin chaa yá'a. Te a yani ka'ni-í-de núú, ko ni nama-ná-de jíin soldado chi ni jini-ná ja cháa ñuu Roma kúu-de. ²⁸ Te kuni-ná kundaá iní-ná naja kájikan-i kuachi siki-dé. Te ni jani-ná-de nuu junta máa-i jíná'an-i. ²⁹ Te ni jini-ná ja siki ley máa-i kájikan-i kuachi siki-dé. Ko tú ní'in-ná ni ñin kuachi siki-dé ja kúu-de xí ja kúndee-de vekaa. ³⁰ Ko ni ní'in-ná tu'un ja ní kanatñin tu'un tá'an ñayivi judío siki-dé. Te ja yúan táji-ná-de kujaa yachi-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tiñu nuu ñayivi kájikan-i kuachi siki-dé ja súni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i jíin-ní nú naja kájikan-i kuachi siki-dé. A ni kuu ni ka'an-yo táa. Achí. ³¹ Te soldado, ni kajaka ñúú-ni Pablo kua'an jíin-de onde ñuu Antípatris natu'un ni ta'u tiñu nuu. ³² Te inga kivi ní kanaxió káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te ni kaxndóo Pablo nuu soldado káyoso caballo ná kí'in-ún jíin-de. ³³ Te ni jakoyo-ún ñuu Cesarea. Te ni kaja'a carta nuu gobernador yúan. Te suni ni jani ndii Pablo nuu-dé. ³⁴ Te ni ka'u gobernador carta-ún. Te ni jiká tu'ún-de ndé estado kúu Pablo. Te ni jini-de ja cháa ñuu Cilicia kúu Pablo. ³⁵ Te ni ka'an-de: Ná cháa chaa kájikan kuachi siki-ro. Yúan-na te kuni ná'ín-rí tu'un ka'an-ro, áchí-de. Te ni tá'ú-de tiñu ni jakuvá'a Pablo iní palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Félix

¹ Te nuu ú'un kivì te máa sutú ñá'nu Ananías jíin sáva cháa kákuu nuu, jíin ñin cháa ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, nì chakoyo ñuu-ún. Te nì kivì koyo nuu gobernador nì kasátú'ún sikí Pablo. ² Te nì kana gobernador xinì Pablo. Te nì sátú'ún Tértulo sikí-dé nì ka'an: Táta, ja ní kúu ja vindaá vinené káxiukú-yó. Te ja vá'a cháa kúu-ní te nì kejá'a ndúva'a taká tiñu inì ñuu yá'a sá'a-ní. ³ Chì nene kánakuatá'ú-yó taká tiñu sá'a-ní taká lugar. Te kúsi iní-yo jíin, chì xaan vá'a sá'a-ní, táta Félix. ⁴ Ko ká'an nda'ú-ná jíin-ní, ma kití inì-ní, te kuni so'o-ní ñin tu'un lúli ká'an-ná jíin-ní nú va'a-ní. ⁵ Chì nì kajinì-ná cháa yá'a ja kúu-de ñin kue'e kúu-de ñin kuachi. Te kánakuatá'an máa ñáyivì judío ní inì ñuyivì sá'a-de. Te skandá-de taká cháa nazareno. ⁶ Te suni a ndúkú ndéé-de sáchá'an-de ve'e ij, ko nì kakatíin-ná-de. Te kákuni-ná sándaá-ná jíin-de núú, nátu'un ká'an ley máa-ná. ⁷ Ko nì jaá-ni general Lisias, te nì jancháa-de cháa yá'a nda'a-ná. ⁸ Te nì tá'ú-de tiñu ja cháa kájikán kuachi sikí-dé, ná kíkoyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichí máa-ní-de, te ná kuní-ní jíin yú'u máa-de ná káa taká kuachi ja jikán-ná sikí-dé nuu-ní. Achí-de. ⁹ Te suni nì kasátú'ún ñáyivì judío sikí-dé káka'an ja súan kúu ndija taká kuachi-de. ¹⁰ Yúan-na te nì sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te nì ka'an Pablo: A jiní-ná ja kuá'a kuiá kúu-ní gobernador inì ñuu yá'a, te yuán kúsi iní-ná sándaá-ná ñin tu'un sikí máa-ná nuu-ní. ¹¹ Chì máa-ní, kuu juku'un inì-ní ja té kuu-ga uxì uu kivì ní kaa-ná nì

ja'an-ná ñuu Jerusalén n̄ jachiñú'ún-ná Dios yúan.
 12 Te chaa yá'a, tú ní kájin̄i kuti-dé nú státá'an-ná
 jín̄ ñn chaa in̄i ve'e ij̄, xí nú xndón-da-ná ñayiv̄i
 in̄i ve'e ij̄, xí in̄i máá ñú. 13 Ni tú prueba taká
 kuachi kásátú'ún-de sik̄i-ná. 14 Ko kach̄i ndaa-ná
 nuu-ní ja chíñú'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo
 chíñú'ún-ná-ún, káka'an-de ja sá'an ñáá kúu. Te
 kándija-ná taká tu'un yóso núu tutú ley jín̄ núu tutú
 chaa n̄i kajani tu'un-ya ondé sáa. 15 Te ñn núu-ni
 kándija-ná jín̄-de tu'un ká'an Dios ja náchaku taká
 ndiyi, kúu ñayiv̄i vá'a te kúu ñayiv̄i ú'u. 16 Ja yúan
 jítú in̄i-ná sá'a-ná taká tiñu va'a náva'a tú kuka
 nuu-ná nuu Dios jín̄ núu ñáyiv̄i. 17 Ko kua'a kuiá
 n̄i kuu, te vásá ní nchaa-ná n̄i sá'a-ná caridad nuu
 ñáyiv̄i ñú ná. Te suni n̄i ja'ni-ná kit̄i núu-ya. 18 Te
 n̄i kani'in-dé náá in̄i ve'e ij̄ kánde-ná násándoo-ná
 máá-ná. Ko tú ní káxiukú ñáyiv̄i kuá'a já kákuva-a
 jín̄-ná, ko n̄i ka'jin̄ yaku chaa ñuu Asia jín̄-ná.
 19 Te ná kuiñi chaa-ún nuu-ní yá'a. Te ná ká'an
 máa-de sik̄i-ná nú naún kuachi n̄i sá'a-ná kájan̄i
 in̄i-de. 20 Xí ná ká'an chaa ká'jin̄ yá'a te nú n̄i
 kani'in-dé ñn kuachi xaan sik̄i-ná kiv̄i ní kandij̄-ná
 nuu junta-de yúan. 21 Xí sánaa te kájan̄i in̄i-de ja
 kuáchi-ná kúu máá yá'a-ni, ch̄i kiv̄i ní kandij̄-ná
 nuu junta n̄i ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku
 taká ndiyi, te ja yúan káxndichí-ní náá, áchí-ná.
 Achí Pablo. 22 Te n̄i jini so'o Félix tu'un yá'a. Te a
 kúnda va'a in̄i-de jín̄ íchi yá'a. Te n̄i sténdatu-de-ún
 jíná'an. Te n̄i ka'an-de: Ondé ná cháa general Lisias
 te kun̄i ndi'i-ri tiñu kákuñ-ro. Achí-de. 23 Te n̄i
 tá'ú-de tiñu nuu capitán ná kóto va'a Pablo. Te n̄i
 ja'a-de tu'un ná káka kuu-de ñn tí'li. Te ma kasú nú

vaj tá'an-de kinchaka-i ja kée-dé, xí kík'a'an-i jíin-de. ²⁴ Te ni kuu yakú kiví. Te ni chaa Félix jíin ñási'í-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te ni kana-de xini Pablo. Te ni jini ná'ín-de tu'un ja kánúú kándíja-yó núu Jesucristo. ²⁵ Te ni ka'an Pablo jíin-de ndasa jíka tiñu ndaa, te ná kúxndíi va'a-de máa-de. Te suni ni jani Pablo tu'un ja cháa juicio. Te ni yu'ú Félix. Te ni ka'an-de: Vina te kuá'an. Ko nú inga kiví núña-ri te kana-ri xini-ro kí-ró, áchí-de. ²⁶ Te suni ñúkuu ini-de ja kuá'a Pablo xu'un núu-dé núu. Ja yúan tiní jínu ni kana-de xini Pablo ni ja'an-de nuu-dé ni ndatu'un-de jíin-de. ²⁷ Ko nuu ní ndí'í uu kuia te ni nukuiñi Porcio Festo nuu Félix. Te kuní Félix ja ná kúsi ini ñayivi judío jíin-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo ini vekaa.

25

Naja kuní Pablo ki'in-de nuu César

¹ Te uní-ni kiví já ní kiví Festo kúu-de gobernador ini ñuu-ún, te ni kenda-de ini ñuu Cesarea kua'an-de onde ñuu Jerusalén. ² Te taká sutu ñá'nu jíin taká chaa kakuñá'nu nuu ñáyivi judío, ni jakoyo nuu Festo. Te ni kajani tu'un nuu-dé sikí Pablo. Te ni kaka'an nda'ú jíin Festo, ³ ja nú va'a-de te ná tájí-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chi ni kanatiin tu'un tá'an ja ká'ni Pablo ini ichi. ⁴ Ko ni kachi Festo ja á yíndi'u va'a Pablo onde ñuu Cesarea, te suni naki'in yachi máa-de ichi nó'on-de. ⁵ Te ni ka'an-ga Festo: Ndé róó kánuña-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kíngoyo tútú-ró jíin-rí. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuachi-de. Achí-de. ⁶ Te ni kendo-de jíin cháa-ún natu'un uná xí uxí kiví. Te ni nchaa-de ñuu

Cesarea. Te ñga kiví ní nungoo-de iní municipio. Te ñi tá'ú-de tiñu ñi chaá Pablo nuu-dé. ⁷ Te a ká'jin chaá judío ja ní kikoyo ichi ñuu Jerusalén. Te ñi chaá Pablo te ñi kajikó ndúu-ún-de. Te ñi kandongda ñi kasátú'ún téyíi sikí-dé. Ko tú ní kákundéé jín tú'un tú'ún. ⁸ Te ñi ka'an Pablo ja'a máa-de: Tú ní sá'a-ná ñi ñn kuachi sikí ley judío, ñi sikí vé'e ij, ñi sikí César, áchí-de. ⁹ Ko Festo, chí ná kúsi iní chaá judío kuní-de, te ñi ka'an-de jín Pablo: Á tú kuní-ro kí'in-ro ondé ñuu Jerusalén te yúan sánda-ri taká tu'un yá'a, áchí-de. ¹⁰ Te ñi ka'an Pablo: A kándi-ná iní municipio César vina, te yá'a ñni kúnda tiñu-ná. Máa-ní, a jini va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ñi ñn kuachi sikí cháa judío. ¹¹ Chí nú ío kuachi-ná, nú ñi sá'a-ná ñn kuachi xaan já ká'ni-ní náá te vatu-ni kuu-ná núsáa. Ko nú tú ío ndaa tu'un kásátú'ún cháa yá'a sikí-ná, te ñi ñn chaá mā kúu kua'a-de náá nuu cháa yá'a jíná'an-de. Núsáa te ki'in-ná nuu César kuní-ná. Achí-de. ¹² Te Festo, ñi kanda tu'un-de jín junta, te ñi kachi-de jín Pablo: A ñi ka'an-ro já kí'in-ro núu César kuní-ro. Vina te ki'in-ro núu-dé núsáa. Achí-de.

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Agripa

¹³ Te ñi kuu yaku kiví. Te ñi jaá rey Agripa jín Berenice ondé ñuu Cesarea káka'an-de jín Festo. ¹⁴ Te kua'a kiví ní kaxiukú-de yúan. Te ñi jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ío ñn chaá yá'a ñi skéndo Félix kánde vekaa. ¹⁵ Te ná ñi ja'an-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jín ñáyivi kákuu nuu judío, ñi jakoyo-i nuu-ná kájikān-i kuachi sikí

cháa yá'a. ¹⁶ Te n̄i kachi-ná jíin-i ja tú ío cos-tumbre cháa ñuu Roma ja ká'ni-dé ñin cháa nú tú xna'an-ga kuiñi ñayivi kájikān kuachi siki-dé nuu-dé. Yúan-na te kuu ka'an-de ja'a máa-de nuu kuachi-ún. ¹⁷ Yúan-na te n̄i chakoyo tútú-i yá'a. Te inga kivi tú ní kúkuéé-ná n̄i nungoo-ná mesa sándaá-ná kuachi. Te n̄i tá'ú-ná tiñu n̄i kii cháa yá'a. ¹⁸ Te ká'jin ñayivi kájikān kuachi siki-dé. Ko tú ni ñin kuachi xaān ní káni'in-í siki-dé nátu'un jáni in̄i-ná núú. ¹⁹ Ch̄i máni siki já kákandíja máa-i n̄i kuu tu'un-ún, jíin siki ñin cháa nání Jesús ja á n̄i j̄i-de. Ko Pablo, áchí-de ja chakú ndija cháa-ún. ²⁰ Te máa-ná, tú ní kútuní kuti in̄i-ná ndasa kundaa tu'un-ún. Te n̄i jikā tu'ún-ná-de, sánaa kuní-de k̄i'in-de ñuu Jerusalén te yúan kundaa kuachi-de. ²¹ Ko máa Pablo, n̄i kachi-de ja k̄i'in-de nuu Augusto te kundaa kuachi-de yúan kuní-de. Te n̄i tá'ú-ná tiñu ná kúndee-de vekāa onde táji-ná-de k̄i'in-de nuu César. Achí-de. ²² Yúan-na te n̄i kachi Agripa jíin Festo: Máa-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'an cháa j̄an kuní-ná, áchí-de. Te n̄i kachi Festo: Yuchaān te kuni so'o-ní tu'un ká'an-de, áchí-de. ²³ Te kivi xian-ún, n̄i chakoyo Agripa jíin Berenice ká'io tu'a-de. Te n̄i kivi koyo-de in̄i municipio jíin sáva general jíin cháa kákuñá'nu in̄i ñuu-ún. Te n̄i tá'ú tiñu Festo n̄i cháa Pablo. ²⁴ Te n̄i ka'an Festo: Táta rey Agripa jíin taká ní cháa káxiukú jíin-ná yá'a. Vina te nde'é-ní nuu cháa yá'a, ch̄i siki-dé n̄i kãndonda taká ñayivi judío ñuu Jerusalén jíin ñayivi judío ñuu yá'a kájikān-i cháa yá'a nuu-ná te káka'an-i ja tú ío va'a kuchaku-ga cháa yá'a. ²⁵ Ko tú ní'in-ná ni ñin kuachi siki-dé ja kúu-de. Ko n̄i ka'an-de ja k̄i'in-de nuu Augusto kuní-de. Te

ja yúan ní ka'an-ná ja tájí-ná-de ki'in-de. ²⁶ Te sikí cháa yá'a tú kútuní iní-ná naún tu'un chaa-ná nuu jíto'o-ná. Ja yúan ní kiñi'in-ná-de nuu-ní jíná'an-ní, te kánúú-gá nuu máá-ní, táta rey Agripa. Te xndichí-ní-de náva'a ná ní'in-ná tu'un chaa-ná carta ki'in. ²⁷ Chí kúka nuu-ná tájí-ná ñn preso ki'in, te nú tú kastu'ún-ná naún kuachi kájikan-i sikí-dé. Achí-de.

26

¹ Te ñi kachi Agripa jín Pablo: Já'a-ri tu'un ka'an-ro já'a máá-ró, áchí-de. Te ñi skáa Pablo nda'a-dé. Te ñi ka'an-de ja'a máá-de: ² Kúsii iní-ná vina, chí kuu ka'an-ná ja'a máá-ná nuu-ní, táta rey Agripa. Chi ñayivi judío, kásátú'ún-i sikí-ná. ³ Chí a jíní va'a máá-ní taká taninu jín taká tu'un ñayivi judío jíná'an-i. Ja yúan ká'an nda'ú-ná jín-ní ja jín paciencia kuni so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. ⁴ A kájiní taká ñayivi judío ndasa ñi sá'a-ná onde lúli-ná, chí onde ná lúli-ná ñi nchaa-ná jín ñayivi ñúu-ná jín iní ñuu Jerusalén. ⁵ Te máá-de, nú kákuni-de kachi ndaa-de, te a kájiní-de náa ja onde xnáñúú ní kuu-ná ñn fariseo. Te sa'an fariseo, yíi-ga káa vásá taká-ga sa'an-yo. ⁶ Te vina, chí sikí já ñúkuu iní-ná tu'un ñi keyu'u Dios nuu ndíyi táa-yo, yúan ní kakana-de náa vina kúnda kuachi-ná yá'a. ⁷ Chí ndí'uxí uu tata Israel, ndúú ñúú kájatíñu va'a-i nuu-yá sanaa te kuni máa-i tu'un ñi keyu'u-yá. Sikí tú'un yá'a ñi kasátú'ún cháa judío sikí-ná, táta rey Agripa. ⁸ Te naja kájani iní-ní ja má kúu naschakú Dios taká ndíyi. ⁹ Te máá-ná, ñi jani iní-ná ndíso-ná tiñu ndonda téyíi-ná sikí sí'ví

Jesús ñuu Nazaret núú. ¹⁰ Te tiñu-ún, suni súan ni sá'a-ná iní ñuu Jerusalén. Chi ni ni'in-ná orden nuu táká sutu ñá'nu. Te xaan ní taan-ná ñayivi ndóo iní vekaa. Te suni ni chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te ni kaji'i-i. ¹¹ Te tini jínu ni xndó'o-ná-i iní taká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an ndíva'a-i núú, chi téyíí xaan ní kití iní-ná nuu-í. Te ni chindikín-ná-i jínu-ná jín-i onde ñuu jíká. ¹² Te jíku-ná jín tíñu-ún. Te ni ja'an-ná ñuu Damasco ndíso-ná tiñu sutu ñá'nu. ¹³ Te máá ká'uxi uu kúu, táta rey, kua'an-ná ichi-ún. Te ni jini-ná ñn ndua ndíí ní kii ichi ándíví, ví'í-gá vása ndíkandii káa. Te ni ndii ncháa-ni ñí núu-ná jín núu cháa kuangoyo jín-ná. ¹⁴ Te ni kandua ndí'i-ná nuu ñú'un. Te ni jini so'o-ná tu'un ni ka'an jín-ná jín yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu. Xaan yíí kúu ja kuañú yatá-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te ni ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te máá Jító'o-ná ni kachi-ya jín-ná: Máá-rí kúu Jesús ja chindikín-ro rúu. ¹⁶ Ndukoo te kundii-ro, chi ni kenda-ri nuu-ro náva'a kani-ri róó kuatiñu-ró núu-rí, te kani ndaa-ro tú'un naún ní jini-ro jín sáva-ga tu'un ka'an-ri jín-ró, chi ndenda-ga-ri nuu-ro. ¹⁷ Te nama-ri róó nuu táká ñayivi ñuu-ro jín núu ñayivi ñn nación. Chi nuu ñayivi-ún tájí-rí róó ki'in-ro vína. ¹⁸ Náva'a kuña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-i chii ñuñáa nuu tá'ú Satanás tiñu nuu-í, te no'on-i nuu Díos nuu ío ndijín, náva'a kandíja-i nuu-rí te sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu-í. Yúan-na te ni'in-í ta'u jín ñayivi ní sásñn-ri. Achí-ya jín-ná. ¹⁹ Táta rey Agripa, ja yúan tú ní sání'in iní-ná nuu tú'un ni jini so'o-ná onde andíví. ²⁰ Chi xna'an-ga ni

jani-ná tu'un nuu ñáyivi káxiukú ñúu Damasco, jín iní ñuu Jerusalén, jín ní ñúu Judea, jín núu ñáyivi sín nación. Ni jani-ná tu'un nuu-í ja ná nákanini-i, te ná náxío káva iní-i ichi núu Dios, te ná sá'a-i tiñu va'a ja kánúu sá'a-i te nú a ni nakani iní-i. ²¹ Ja sikí yá'a te ni kakatiin ñáyivi judío náá iní ve'e ij. Te ka'ni-í náá kákuni-i núu. ²² Ko ni chindéé ní chituu Dios náá, te kándij ni'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñáyivi lúlí jín núu ñáyivi ñá'nu. Chi Moisés jín cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá, súan ni kajani-de tu'un ná taká tiñu chaá. Te suni máá yúan-ni ká'an tuku máá-ná. ²³ Chi ni kajani-de tu'un ja kánúu ndó'o Cristo, te xna'an-ga máá-yá nachaku vásá taká-ga ndiyi, náva'a kani-ya tú'un ja ní ndundijin nuu ñáyivi ñúu-yo jín núu ñáyivi sín nación. Achí-de. ²⁴ Te súan ni ka'an Pablo ja'a máá-de, te ni ka'an jaa Festo: Kátachi-ro, Pablo. Ja ní skuá'a xaan-ro te ndúkú kútachi-ro. Achí. ²⁵ Ko ni ka'an Pablo: Tú kátachi-ná, tátá Festo, chi ío kájí iní-ná ká'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Chi máá rey, a jiní va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'ú-ná ka'an-ná tu'un yá'a jín-de. Chi a jiní-ná ja tú kúñáá iní-de jín ní in tu'un ká'an-ná, chi tú sa'í jika taká tiñu yá'a. ²⁷ Tátá rey Agripa, á kándija-ní ja káka'an chaá kájani tu'un-ya onde sáá. A jiní máá-ná ja kándija-ní, áchí Pablo. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Agripa jín Pablo: A yani kandija-ri nuu Cristo sá'a-ró kuní-ro, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jikán ta'u-ná nuu Dios ja máá-ní jín taká-ga chaá kájini so'o tu'un ká'an-ná vina, ná ndúu-ní nátu'un máá-ná, ko cadena yá'a chi túu, áchí-de. ³⁰ Te ni ndi'i ni ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te

n̄i ndukuiñi rey jín gobernador jín Berenice, jín táká cháa n̄i kaxiukú jín-de. ³¹ Te n̄i kakuxio s̄in máá-de. Te n̄i kandat̄u'ún-de: Tú n̄i ñ̄n kuachi ní sá'a cháa yá'a ja kúu-de xí já kúndee-ga-de vekaa, áchí-de. ³² Te n̄i kachi Agripa jín Festo: Kuu sía-ní cháa yá'a núú, nú tú ní ká'an-de ja kí'in-de onde nuu César kuní máá-de. Achí-de.

27

Jín barco kua'an Pablo ichi ñúu Roma

¹ Te n̄i kundāa ja kíngoyo-ri jín barco onde ñuu Italia. Te n̄i kaja'a-de Pablo jín sáva-ga cháa ká'in vekaa-ún nuu ñ̄n capitán nání Julio ja t̄in-de soldado nání Augusto. ² Te n̄i kivi koyo-ri in̄i ñ̄n barco ñuu Adramitio kaja'an-ri ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni ñ̄n cháa onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja nání-de Aristarco, kua'an-de jín-rí. ³ Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Sidón. Te Julio, n̄i kundá'ú in̄i-de Pablo. Te n̄i ja'a-de tu'un n̄i jandé'é Pablo amigo-de, náva'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan n̄i kenda-ri kaja'an-ri jín barco, n̄i kaja'a-ri ichi chíi ñuu Chipre nuu ndó'yo tachi, chí sua n̄i nana nuu tachi. ⁵ Te n̄i kundéé-rí n̄i kaja'a-ri nuu mar Cilicia jín núu mar ñuu Panfilia. Te n̄i jakoyo-ri ñuu Mira ja kándeé in̄i ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan n̄i ni'in capitán ñ̄n barco ñuu Alejandría ja kí'in ichi ñúu Italia. Te n̄i skivi-de ruu in̄i barco-ún jíná'an-ri. ⁷ Te kua'a kivi ní kajika kuéé-ri nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni n̄i jakoyo-ri yuñúu Gnido. Te tuká ní já'a tachi-ún tu'un kaka-ri. Te n̄i kaja'a-ri ichi chíi ñuu Creta nuu ndó'yo tachi, xiin ñúu Salmón. ⁸ Te xaan ní ndúkú ndéé barco-ún. N̄i jika nduu te

n̄i jakoyo-ri jín ñn lugar nuu káskúnání-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún íó ñuu Lasea. ⁹ Te vina ch̄i a n̄i kuu kua'a kiví. Te sanaa te kiñá'án ñn tundó'o nuu mar, ch̄i a n̄i ja'a viko kóndicha inj, te n̄i ka'an n̄i'in Pablo jín-de: ¹⁰ Táta jíná'an-ní, jiní-ná ja xa'an yí koo viaje yá'a, te kii ñn tundó'o sik̄i barco. Ko nasu máá ñn barco jín ndatíñu naa, ch̄i suni kii tundó'o-ún sik̄i máá-yó. Achí-de. ¹¹ Ko tú ní kándija capitán ja ká'an Pablo, ch̄i sua n̄i kandija-ga-de tu'un ká'an cha'a skáka barco-ún jín ja ní ka'an cha'a xín barco. ¹² Ko sik̄i já puerto-ún tú íó va'a ja kéndoo-de ní víko víjin, te n̄i kanakani inj kua'a-gá-i ja kenda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kendo-i viko víjin kájani inj-i. Ch̄i ñuu Fenice kuu ñn puerto ñuu Creta ja jito xín íchi nínu jín íchi véé. ¹³ Te n̄i kee ñn tach̄i íchi sur. Te n̄i kajani inj-i ja jáa-i nuu kákuni-i. Te n̄i skáka-ga-i barco, kájika nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda ñn tach̄i xa'an sik̄i barco

¹⁴ Ko n̄i kunúu. Te n̄i ndonda-ni ñn tach̄i xa'an já nání Euroclidón. ¹⁵ Te n̄i stáa-ni barco kua'an-ni jín. Te tú ní kuu kundéé barco jín tach̄i. Te n̄i kasía-ni-ri kua'an te kuangoyo-ni-ri jín. ¹⁶ Te n̄i jakoyo-ri nuu ndó'yo tach̄i chí ñn isla lúlí nání Clauda. Te u'u xa'an ní kanatñn-ri barco lúlí ja ndikín yata. ¹⁷ Te n̄i kaskívi-i inj barco ká'nu. Te n̄i kaju'n̄i va'a-i máá barco ká'nu jín yó'o jín vitú. Te n̄i síjinú-i sa'ma xndéché íchi xiní, ch̄i káyu'ú-i ja tñn barco nú kaku'un yu'u mar. Te súan-na kája'an-ri jín. ¹⁸ Ko xa'an ní kaja barco n̄i sá'a tach̄i xa'an. Te kiví xían-ún, n̄i kakejá'á-i káskána-i taká

ndatíñu ndíso barco. ¹⁹ Te kiví uní, taká ndatíñu játíñu barco nī kajacha nda'a-rí. ²⁰ Te kua'a kiví tuká ndijin túun ndikandii jín tíñuú xíní, ni tú ní júkuiñi kuti tachí xáan-ún. Te tuká káñukuu inī-ri kaku-ri núú. ²¹ Te nī kuu kiví já tuká káyee kúti-rí staa. Te nī jukuiñi Pablo sava mañú cháa-ún. Te nī ka'an-de: Táta, ni kájanatu-ní tu'un nī ka'an-ná, te ma kenda-yó iní ñuu Creta, te ma kóto-yó túndó'o yá'a ni ma náa ndatíñu núú. ²² Ko vina ká'an nī'in-ná jín-ní, ma kúkuí'a inī-ní jíná'an-ní. Chī nī ñn-ní ma náa-ní. Chī máni máa-ni ndatíñu jín barco kúu ja náa. ²³ Chī kuni-ni nī kanchaa ñn ndajá'a máa Dios jín-ná. Chī I'a-ún xín náa, te játíñu-ná nuu-yá. ²⁴ Te nī kachi-ya jín-ná: Pablo, ma yú'ú-ro, chī kánúú jáa-ro núu César. Te a nī ja'a Dios taká cha kua'an jín-ró jián núu-ro. Achí-ya. ²⁵ Táta jíná'an-ní, ma yú'ú-ní núsáa. Chī máa-ná, a kándija-ná nuu Dios ja súan kuu nátu'un nī ka'an-ya jín-ná. ²⁶ Ko níni kíkani-yó núu ñn isla, áchí-de. ²⁷ Te nī kuu uxī kuun ákuáa. Te kájika-ri nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñúú, te kájani inī ñayivi káskáka barco ja á nī kakuyani-ri nuu ñn ñu'un íchí. ²⁸ Te nī kaskuíta ka'nu-i ñn plomada chī nducha. Te nī kajini-i ja ío oko nda'a. Te nī kajika-ga-i ñn tí'li. Te nī kanaskuíta ka'nu tuku-i plomada. Te nī kajini-i ja ío-ga xia'un nda'a. ²⁹ Te káyu'ú-i jaa-i ñn nuu ío toto chí nducha. Te nī kaskána-i kuun káa tíkanchu tñn yata barco-ún kua'an. Te kákuni-i ja ná kúndijin yachi yachi. ³⁰ Te cha káskáka barco, kákuni-de kunu-de ki'in-de jín barco lúlí, te xndóo-de barco ká'nu núú. Ja yúan ní kaskúun-de barco lúlí-ún nuu ndúcha, te kásá'a-de

ja kί'in-de ichi núu barco ká'nu ja skáa-ga-de kaa tíkánchu yúan núú. ³¹ Te nī kachī Pablo jíin capitán jíin soldado: Nú tú kendoō cháa yúan inī barco ká'nu yá'a, te ma kúu kaku kuti máá-ní jíiná'an-ní, áchí-de. ³² Yúan-na te soldado, nī kaxiti-dé yo'o tīin barco lúli. Te nī kasía-ni-de nī tene kua'an. ³³ Te nuu kuákundijīn te nī ka'an ndée Pablo jíin táká cháa ja ná kée-dé staa: Vina ío uxī kuun kivi já káindito-ní te ká'io ndicha inī-ní chí tú ní káyee kúti-ní staa. ³⁴ Te ká'an nda'ú-ná jíin-ní ja ná kée-ní staa, te ná nani'in iní-ní núsáá. Chí nī ñn-ní, ma náa ní ñn ixi xini-ní. Achí-de. ³⁵ Te nī ndi'i nī ka'an-de tu'un yá'a. Te nī ki'in-de ñn staa. Te mañú táká ñayivi-ún nī jikan ta'u-dé nuu Dios. Te nī sakuáchí-de. Te nī kejá'a-de yée-dé staa-ún. ³⁶ Yúan-na te nī kandundée iní taká-i. Te suni nī kayee-í staa. ³⁷ Te ja úndi'i-ri ká'io uu ciento unī xiko xia'un ñn-ri ja kaxiukú-rí inī barco. ³⁸ Te nī kanda'a chíi-i ja ní kayee-í staa. Yúan-na te nī kajacha-i trigo kua'an nuu ndúcha-ún, nī kanasáñama-i barco.

Ja ní naa barco nuu ñú'un íchí

³⁹ Te nuu ní kundijīn, te tú ní kánakuni-i ñu'un íchí. Ko nī kajini-i ñn nuu kátisú'ú ja ío ñití. Te kákuni-i jaa-i yúan jíin barco nú ná kúu sá'a-i. ⁴⁰ Te nī kaxiti-í yo'o yí'i kaa tíkánchu yúan. Te nī kaxndóo-i kaa-ún nuu mar. Te nī kastá'ya-i nuu tīin su'ma skuíko barco. Te nī kajata kaa-i sa'ma xini náva'a xndéché tachí barco. Te nī kajika-i kua'an-i ichi yú'u mar. ⁴¹ Ko nī jakoyo-de ñn nuu náketá'an uu yucha inī mar. Te nī kaku'un tá'an barco jíin

tóto jíin ñítí. Te ichi núu barco-ún n̄i t̄in-ni, te tuká ní kandá kuti. Te yatā barco-ún n̄i ka'ya-ni ja ní'in n̄i kaku'un su'ma mar. ⁴² Yúan-na te n̄i kandātu'ún soldado ja ká'ni táká preso náva'a ma súchá ni ñn-i ja kúnu-i. ⁴³ Ko capitán-ún, nama-de Pablo kuní-de. Te n̄i jas̄u-de tu'un-ún. Te n̄i tá'ú-de tiñu nú ndé ñayivi kúu súchá-i te ná kée-ni-i ki'in-i nuu mar xna'an-ga te jakoyo-i onde nuu ñú'un íchí. ⁴⁴ Te sava-ga-i ná kenda-i ki'in-i, sava-i koso téne-i jíin tabla te sava-ga-i jíin pedazo yunu barco. Te súan n̄i kakaku ndi'i-i n̄i jakoyo-i ñu'un íchí.

28

Ja ní ta'an Pablo ñuu isla Malta

¹ Te nuu ní kakaku-ri, yúan-na te n̄i kani'in-ri tu'un ja isla-ún nání Malta. ² Te ñayivi s̄in yu'u yúan, n̄i kakumani-í jíin-ri jíná'an-ri. Te n̄i kastá'an-i ñn ñu'un, chí kúun sau te vijin sá'a. Yúan-na te n̄i kakana-i xini-ri n̄i jakoyo-ri nuu-í. ³ Te n̄i stútú Pablo yaku titaka. Te n̄i taan-dé nuu ñú'un. Te ñn kō, jínu-t̄i ní kenda-t̄i ja ní kuní'ní. Te n̄i chiyú'ú-ni-t̄i ndá'a-dé. ⁴ Te ñayivi s̄in yu'u ñúu-ún, n̄i kajini-i ja ndíta kaa kō-ún yíyú'ú-tí nda'a-dé. Te káka'an-i: Ndaa ja cháa já'ni ndiyi kúu cháa yá'a núsáa. Te vasa a n̄i kaku-de nuu mar, ko máa I'a tu'un ndaa tú já'a tu'un kuchaku-ga-de, áchí-i. ⁵ Ko Pablo, n̄i kisi-de kō-ún nuu ñú'un. Te tú naún ní tá'an-de. ⁶ Te máa-i, káindātu-i ja chú'un kuiñi-dé xí nduá-de te kuu-de. Ko n̄i kuná'an xaan káindātu-i n̄i kajini-i ja tú naún ní tá'an-de. Yúan-na te n̄i nakani ini-i te n̄i kaka'an-i ja ñn i'a kúu Pablo. ⁷ Te yani yúan n̄i jo ñu'un

cháa kúu gobernador iní isla-ún, nání-de Publio. Te cháa-ún, nī kana-de ruu jíná'an-ri. Te nī ja'a núu-de ve'e-de nī kakendoo maní-rí jín-de uní kivi. ⁸ Te táa Publio kátúu-dé nuu jíto, kú'u-de jín kué'e kiji jín in kue'e kúun chii-de. Te nī kivi Pablo ve'e cháa-ún. Te nī jikan ta'u-dé. Te nī chaa-de nda'a-dé sikí cháa-ún. Te nī nduva'a-ni cháa-ún. ⁹ Yuán-na, te suni sava-ga ñayivi kaku'u ní isla-ún, nī jakoyo-i. Te nī kanduva'a-ni-i. ¹⁰ Te ñayivi-ún, nī kajatú'ún-i ruu jíná'an-ri, te nī kaja'a-i kua'a ndatíñu nī kakuta'u-rí. Te nuu ní kenda koyo-ri kua'an-ri, te nī kaja'a-i taká ndatíñu kánandi'i-ri.

Já ní jani Pablo tu'un iní ñuu Roma

¹¹ Súan-ni onde nuu uní yoo, te nī kajika-ri kua'an-ri jín in barco ñuu Alejandría ja ní kan-chaa nuu isla tiempo viko vjin. Te barco-ún, máa cháan ndiso in figura ñayivi Cástor jín Pólux. ¹² Te nī jakoyo-ri ñuu Siracusa. Te yúan nī kakendoo-ri uní kivi. ¹³ Te yúan nī kenda koyo-ri kua'an-ri nduu nduu yundúcha. Te nī jakoyo-ri ñuu Regio. Te inga kivi ní kee tachi íchi sur, te inga kivi xían-ún, nī jakoyo-ri ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yúan nī kani'in tá'an-ri jín sáva ñani. Te nī kaka'an nda'ú-de jín-rí nī kakendoo-ri jín-de in semana. Yúan-na te vása ní jakoyo-ri ñuu Roma. ¹⁵ Te ñani yúan a nī kani'in-dé tu'un ruu jíná'an-ri. Te nī kenda koyo-de, nī kakita'an-de ruu onde nuyá'u nání Apio jín ndénúni mesón. Te nī jini Pablo nuu-dé. Te nī nakuatá'ú-de nuu Dios. Te nī ndundéé iní-de. ¹⁶ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Roma, te nī ja'a capitán taká preso nuu cháa kakuñá'nu nuu ejército ñuu

Roma. Ko n̄i ja'a-de tu'un kunchaa s̄in Pablo j̄ín s̄in soldado kukoto-ún-de. ¹⁷ Te nuu uní kiv̄i te n̄i kana Pablo xin̄i táká cháa kákuñá'nu nuu ñáyiv̄i judío n̄i ka'at̄utú-de. Te n̄i ka'an Pablo j̄ín-de: Ñáni j̄íná'an-ró, ruu tú kuti naún ní sá'a-ri sik̄i ñúu-yo ni sik̄i táninu táa-yo. Ko onde ñuu Jerusalén n̄i kaja'a-i ruu nuu cháa ñuu Roma j̄íná'an-de. Te n̄i ka'chindee-de ruu vekaa. ¹⁸ Te cháa ñuu Roma, n̄i ka'ndichí-de ruu. Te kákuni-de sía-de ruu núú, ch̄i tú ni s̄in kuachi ío sik̄i-rí ja kúu-ri. ¹⁹ Ko tú ní jatú'ún ñáyiv̄i judío. Yuán ní jikan-ri ja kí-ri nuu César. Ko na tú vai-ri ja ká'an-ri sik̄i ñáyiv̄i ñúu-ri. ²⁰ Ja yuán ní kana-ri xin̄i-ro j̄íná'an-ró, náv'a ná kuni-ri nuu-ro te ka'an-ri j̄ín-ró. Ch̄i sik̄i tú'un káñukuu in̄i ñáyiv̄i Israel kúu ja nú'ni-ri j̄ín cadena yá'a. Achí-de. ²¹ Te n̄i kaka'an cháa-ún j̄ín Pablo: Tú ni s̄in carta ní cháa nuu-rí onde ñuu Judea ja kúni tu'un-ri róo. Te taká ñani ja ní cha'koyo yá'a, tú káastu'ún-de ni tú káka'an-de ni s̄in tu'un ñáá sik̄i-ro. ²² Ko kuni so'o-ri tu'un ka'an-ro nú ndasa jáni in̄i-ro kákuni-ri. Ch̄i sik̄i tú'un yá'a a kájin̄i-yo já táká ñáyiv̄i káka'an ndiva'a-i. Achí-de. ²³ Te n̄i teta'an Pablo s̄in kiv̄i. Te n̄i cha'koyo kua'a-dé ve'e nuu ncháá Pablo. Te nuu cháa-ún n̄i jani ndaa-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ndúkú-de skándija-de cháa-ún sik̄i tú'un Jesús onde j̄ín tú'un ká'an ley Moisés j̄ín tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá. Te súan n̄i stá'an-de onde jañá'an te onde aini. ²⁴ Te sava cháa-ún, n̄i kajatá'ú-de tu'un n̄i ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní káandija kuti-dé. ²⁵ Te n̄i kastátá'an-de j̄ín tá'an-de. Te nini kaja'an-de n̄i ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno n̄i

ka'an Espíritu Santo jín tú'un Isaías, chaá nī jani tu'un Dios onde sáá, chi nī ka'an-de jín táa-ro ní sá'a-ya: ²⁶ Kuá'án nuu ñáyiví yá'a te kachi-ro kúni-i: Vasa kájini ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un inī-ro. Te vasa kánde'é ndí-ro, ko ma kuní-ro. ²⁷ Chī xaān ní kakunī'in inī ñáyiví yá'a, te xaān ú'u kájini sō'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuní-i jín ndúchi-í, te ma kúni ná'ín-i jín sō'o-i, te ma júku'un inī-i, te ma náxío káva inī-i, ja násáva'a-rī-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'ún-rí nuu-ro núsáá, chi tu'un nī tájí Dios I'a náma yóó, vina te ná tájí-ya tu'un yá'a ki'in nuu ñáyiví sīn nación, Te máá-i kuni ná'ín-i. Achí-de. ²⁹ Te nī jinu nī ka'an-de tu'un yá'a. Te kája'an chaá judío kástátá'an xaān máá-de. ³⁰ Te nī kendo Pablo nī ncha-de uu kuia in ve'e nī ki'in núu-de. Te nī jatá'ú-de taká ñáyiví ní jakoyo-i nuu-dé. ³¹ Te jáni-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo. Te tú ni in chaá ní jasú nuu-dé.

**Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)**

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9